

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**Motivace pro pěstounství u příbuzenských a
nepříbuzenských pěstounů**

*The motivation for foster care in related and unrelated
foster parents*

Bakalářská diplomová práce

Autor: Kateřina Pospíšilová
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Müllerová

Olomouc
2022

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Zuzaně Müllerové za její rady, zvyšování mé motivace a podporu. Také za její milý přístup, trpělivost a za čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat mým respondentům za to, že mě pustili do svých životů a ukázali mi, jak umí být někteří lidé dobří. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat mým nejbližším, za jejich neutuchající podporu při tvorbě této práce, ale i za podporu při mé práci s dětmi, která je krásná, ale ne vždy snadná.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: Motivace pro pěstounství u příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V dne

Podpis

„Domov jsou ruce, do kterých smíš plakat.“

Miroslav Válek

Obsah

Úvod	5
<i>Teoretická část</i>	6
1. Úvod do problematiky	7
1.1 Typy náhradní rodinné péče v České republice	7
1.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby	7
1.1.2 Poručenství	7
1.1.3 Osvojení	8
1.1.4 Pěstounská péče	8
1.1.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	9
1.2 Práva a povinnosti pěstounů.....	9
1.3 Pěstounské dávky	10
2. Typy pěstounské péče.....	12
2.1 Příbuzenští pěstouni.....	12
2.2 Nepříbuzenští pěstouni.....	13
2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	14
2.4 Pěstounství homosexuálních párů	16
3. Pohled na pěstounství v čase.....	18
3.1 Vznik pěstounské péče.....	18
3.2 Historie pěstounství v ČR.....	18
3.2.1 Období první republiky	19
3.2.2 Období komunismus	19
3.2.3 Doba po revoluci.....	19
3.3 Vliv Zdeňka Matějčka a Josefa Langmeiera	20
3.4 Novodobé trendy v pěstounství v ČR	21
4. Průběh pěstounství.....	23
4.1 Proces.....	23
4.2 Vzdělávání pěstounů.....	25
4.3 Doprovázející organizace.....	26
4.3.1 Amalthea z.s.	26
4.3.2 Sdružení pěstounských rodin z.s.....	27
4.3.3 Oblastní charita Pardubice.....	27
5. Pěstounství v zahraničí	28
5.1 Velká Británie.....	28
5.2 Německo	29
5.3 Severské země	29
5.4 Slovensko	30

5.5 Rusko	31
5.6 USA	31
6. Motivace pro pěstounství	33
6.1 Motivace.....	33
6.2 Altruismus	33
6.3 Pud zachování druhu.....	34
6.4 Společnost	34
6.5 Víra	35
6.6 Neplodnost	35
6.7 Syndrom prázdného hnízda.....	36
6.8 Vliv na udržení motivace v průběhu pěstounství	36
6.9 Vybrané výzkumy na podobné téma	37
<i>Empirická část</i>	41
7. Výzkumný problém, cíle výzkumů a výzkumné otázky	42
7.1 Výzkumný problém	42
7.2 Výzkumné cíle.....	42
7.3 Výzkumné otázky	42
8. Metodologický rámec	44
8.1 Typ výzkumu.....	44
8.2 Metody získávání dat.....	44
8.2.1 Pozorování.....	45
8.2.2 Polostrukturovaný rozhovor	45
8.3 Metody zpracování a analýzy dat	46
8.3.1 Metody zpracování dat.....	47
8.3.2 Metoda analýzy dat.....	47
8.3.3 Validita a reliabilita.....	48
8.4 Etické aspekty výzkumu	49
8.4.1 Rizika a jejich předcházení.....	49
9. Výzkumný soubor	52
9.1 Metody výběru výzkumného souboru	52
9.2 Kritéria výběru	52
9.3 Respondenti.....	54
10. Výsledky pozorování.....	56
11. Výsledky tematické analýzy	58
11.1 Prvotní motivace k pěstounství	58
11.2 Motivace pěstounů v průběhu	66
11.3 Zvyšování motivace pro pěstounství	75

11.4 Shrnutí výsledků.....	77
11.4.1 Odpověď na VO1.....	77
11.4.2 Odpověď na VO2.....	79
11.4.3 Odpověď na VO3.....	81
12. Diskuse.....	82
13. Závěr.....	86
Souhrn.....	87
Seznam zdrojů.....	89
Seznam obrázků a tabulek.....	94
Obrázky.....	94
Tabulky.....	94
Příloha 1: Abstrakt diplomové práce.....	
Příloha 2: Abstract of thesis.....	
Příloha 3: Okruhy s otázkami pro rozhovor.....	

Úvod

Na úvod své diplomové práce bych ráda nejdříve nastínila, čím se bude má práce zabývat. Zvolila jsem si téma motivace pro pěstounství u příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů. Dala jsem si za cíl postihnout motivaci pro pěstounství z více úhlů pohledu, pomocí kvalitativního šetření, jelikož se domnívám, že je důležitá nejen prvotní motivace, ale například i faktory, které mají vliv na její udržení v průběhu, či faktory, které by mohly zvyšovat motivaci pro pěstounství ve společnosti. Důvodů, proč jsem si zvolila toto téma je více. V první řadě stále v ČR vyrůstá přes 4000 dětí v dětském domově, takže se domnívám, že je na místě přemýšlet o tom, jak zvyšovat motivaci pro náhradní rodinnou péči. Domnívám se také, že je důležité zabývat se fungováním našeho státu v této oblasti například v porovnání s fungováním států ve světě. Dalším důvodem je fakt, že již pět let pracuji jako lektor a dobrovolník pro sociálně slabé a pěstounské děti v rámci Oblastní charity v Pardubicích. Lektoruji zde Klub pro děti, akce s přespáním a příměstské tábory. Dále pomáhám při akcích pro pěstouny, v rámci doučování a dalších akcí. Díky své práci jsem měla možnost setkat se s pěstounskými dětmi i jejich pěstouny. Přístup a příběhy těchto lidí, stejně tak velký počet dětí v dětských domovech, mě inspirovali natolik, že jsem se rozhodla napsat práci, která se bude zabývat tímto tématem. I kdyby má práce nepřinesla převratné výsledky a změny, tak ji považuji za velké obohacení pro mě samotnou, díky čemuž jsem získala nové zkušenosti v oboru, kterému se chci nadále věnovat. A v neposlední řadě ve mně stále rezonují slova jedné mé respondentky: *„Já jsem nikdy nepochopila, proč do toho nejde víc lidí. Kdyby si každý ke svým dětem, vzal jedno cizí, tak by ho zase tolik nebylo.“*

Teoretická část

1. Úvod do problematiky

Na začátku své práce bych nejdříve začala obecnými fakty, které by měly pomoci lépe se zorientovat v dané problematice i těm, kteří nejsou v tomto oboru zblhlí. Díky znalosti těchto faktů je dle mého názoru snazší proniknout do této problematiky se všemi jejími náležitostmi.

1.1 Typy náhradní rodinné péče v České republice

Pro upřesnění problematiky, kterou se zabývám, je důležité odlišit základní formy náhradní rodinné péče, ve kterých se děti nacházejí. Náhradní rodinná péče v České republice spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku máme tyto typy náhradní rodinné péče: svěřeni dítěte do péče jiné osoby, poručenství, osvojení, pěstounská péče, pěstounské péče na přechodnou dobu.

1.1.1 Svěřeni dítěte do péče jiné osoby

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) je tato forma upravena občanským zákoníkem dle § 953 až § 957. Soud o této formě rozhoduje, pokud se o dítě nejsou schopni starat rodiče, či poručník. Tato forma má přednost před ústavní péčí. Přednost v tomto případě mají příbuzné osoby. Rodiče mají zachovanou rodičovskou odpovědnost, pokud není rozhodnuto jinak. Tudíž by měli platit výživné, ale měli by mít i možnost rozhodovat o důležitých věcech, týkajících se dítěte. Dále by měli mít možnost dítě vídat a vědět, co se v jeho životě děje. Pokud rodiče nejsou schopni výživné platit, tak dítě přechází do pěstounské péče. Dále má pečující možnost výživné po rodičích vymáhat.

1.1.2 Poručenství

Další formou dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) je poručenství dle § 928 až § 942 občanského zákoníku. Tato forma nastává v případech jako je úmrtí rodičů nezletilého dítěte, zbavení rodičovské odpovědnosti obou rodičů, či její pozastavení, nebo její omezení, nebo když je jeden z rodičů nezletilý a druhý není uveden v rodném listě dítěte. Poručník má vůči dítěti stejná práva a povinnosti jako rodiče, kromě povinnosti vyživovací. První volbou jsou osoby zvoleny rodiči dítěte, osoby příbuzné, či blízké dítěti, někdy je možné zvolit osoby dvě, což jsou především manželé. Poručník je pod pravidelným dohledem soudu a je povinen mu podávat zprávy. Při závěru poručenství je poručník povinen doložit závěrečnou zprávu, která obsahuje i závěrečný účet ze správy jmění dítěte.

1.1.3 Osvojení

Další formou dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) dle § 794 až § 845 občanského zákoníku je osvojení. Vztah mezi osvojitelem a osvojencem (dítětem) je jako rodič k dítěti.

Biologická matka může dát souhlas k osvojení po šesti týdnech od narození dítěte a otec ihned po narození. Souhlas pozbude platnost, pokud dítě nebude osvojeno do šesti let a může být odvolán do třech měsíců. Souhlas není nutný, pokud o dítě nejeví zájem po dobu třech měsíců, či jsou zbaveny rodičovských práv a tím i práva dát souhlas k osvojení.

Osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu a v rodném listu jsou uvedeni jako rodiče, pokud je osvojitel jeden, tak rodič. Osvojitel je povinen dítě spravovat o této skutečnosti a nenáleží mu žádné dávky, jako tomu je u pěstounství. Rozdílem oproti pěstounské péči je i to, že vztahy s biologickou rodinou zde zanikají. Osvojení lze zrušit pouze do tří let od osvojení na popud osvojitelů. Pokud by se jednalo o osvojení mezinárodní, je nutná participace Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Dle Zezulové (2012) je možné osvojit dítě, které je právně volné. Pokud se tomu tak stane a jsou schváleni noví žadatelé, tak jsou biologičtí rodiče vymazáni z rodného listu a rodiči se stávají osvojitelé. Autorka uvádí, že tento postup se týká spíše novorozenců a kojenců. Sobotková a Očenašková (2013) definují osvojení jako proces během, kterého dítě dostává pozici vlastního dítěte z hlediska práva. Matějček a kol. (2002) na tuto formu nenahlíží pouze jako na nahrazení stabilního rodinného prostředí, ale nahlíží na ni i jako na naplnění smyslu života těch, kteří si dítě osvojili.

1.1.4 Pěstounská péče

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) dle § 958 až § 973 občanského zákoníku, je možné dítě svěřit do pěstounské péče, pokud nejsou jeho rodiče, či rodič, či poručník schopni o něho pečovat, a to na dobu, kdy tato překážka trvá. Po vyřešení této překážky mají rodiče možnost požádat o svěřeni dítěte do své osobní péče, pokud tomu nic nebrání, tak jim soud vyhoví. Pěstounská péče má přednost před péčí ústavní. V tomto případě mluvíme o pěstounské péči dlouhodobé. Rodiče dítěte mají rodičovská práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Mají právo na informace a na kontakt s dítětem. Pokud se pěstoun domnívá, že rozhodnutí rodiče není v souladu se zájmy dítěte, může se obrátit na soud. Pokud rodiče nepožádají o vrácení dítěte do své péče, tak pěstounství zaniká zletilostí dítěte, či požádáním pěstounů o zrušení. Dále je zde možnost svěřit dítě do předpěstounské péče, která předchází péči pěstounské.

Děti mohou být svěřeny do pěstounské péče manželů, či jednotlivci. Dle Zezulové (2012) jsou do pěstounské péče svěřovány spíše děti starší nevhodné k osvojení. Děti, které nejsou zcela zdravé, či jsou jiného etnika, sourozenecké skupiny, nebo děti, o které se zajímají jejich vlastní rodiče, ale nemají podmínky pro jejich výchovu. Dle Matějčka a kol. (2002) je zajímavým specifikem pěstounské péče fakt, že svazek pěstounů a dítěte je mnohem volnější a jeho zaniknutí záleží i na rozhodnutí dítěte, které se v pěstounské péči nacházelo. Otázkou je i zajištění dítěte po dosažení jeho zletilosti.

1.1.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounskou péčí na přechodnou dobu nalezneme, dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) dle § 958 odst. 3 občanského zákoníku s tím, že je zde odkaz na detailní úpravu v § 27a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Specifiky této péče a jejími úskalími se budu podrobněji zabývat v další kapitole. Je nutno však říct, že děti mohou být svěřeny pouze osobám, jež jsou evidovány jako osoby, které mohou tuto funkci vykonávat. Jedná se tedy o profesionální pěstounskou péči. Pěstounská péče na přechodnou dobu je možná, pokud rodiče, či rodič nemohou dítě vychovávat ze závažných důvodů, či se čeká na souhlas k osvojení, či na jeho odvolání. Nebo také na to, že soud čeká, že ho nebude třeba. Tato forma je možná pouze na jeden rok. Výjimkou je prodloužení, pokud situace směřuje ke svěřeni dítěte do dlouhodobé pěstounské péče, či do přechodné pěstounské péče byli svěřeni i sourozenci dítěte, a to později než on. V tomto případě mají vyživovací povinnost vůči dítěti rodiče, kteří výživné platí příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, krajské pobočce Úřadu práce Česká republiky, která vyplácí pěstounovi příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

1.2 Práva a povinnosti pěstounů

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) mezi povinnosti pěstounů patří osobní péče o dítě. Dále mají povinnost informovat rodiče o důležitých věcech, které se dějí v životě dítěte a prohlubovat vztahy mezi dítětem, jeho rodiči a osobami blízkými. Pěstouni jsou povinni se vzdělávat v oblasti péče a výchovy dítěte 24 hodin během jednoho kalendářního roku. Dále musí spolupracovat se zaměstnanci subjektu (příkladem může být organizace Amalthea z.s., Charita ČR...), s nimiž uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče. Dále jim musí umožňovat pravidelné kontroly minimálně jednou za dva měsíce. Musí také spolupracovat se zaměstnanci obecního úřadu obce s rozšířenou působností, kteří jsou pověřeni jednou za šest měsíců sledovat vývoj dítěte.

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) mezi práva pěstounů patří rozhodování, spravování a zastupování dítěte v běžných záležitostech a spravování jmění dítěte. Pěstouni mají právo na poskytnutí pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě v mimořádných situacích. Dále mají právo na poskytnutí psychologické, či terapeutické pomoci a také právo na bezplatné zvyšování si svých vědomostí v oblasti péče a výchovy dítěte. Mají také právo na pomoc při prohlubování vztahu mezi dítětem a jeho biologickou rodinou.

1.3 Pěstounské dávky

Velmi kontroverzním tématem mohou být i pěstounské dávky. Společnost se někdy dívá na pěstouny opovržlivě, kvůli faktu, že pobírají pěstounské dávky, avšak opomínají fakt, že mnoho pěstounů je výchovou zaměstnáno natolik, že nemohou chodit do práce, či chodí do práce pouze na zkrácený úvazek. Jsou tu také pěstouni na přechodnou dobu, kteří jsou pěstouni profesionální a starají se o zcela malá miminka a jedná se přímo o jejich práci. Dále je tu také otázka příbuzenských pěstounů, což jsou často prarodiče, kteří mají svůj věk a musí zvládat péči někdy i o malé dítě, takže jim nezůstávají síly na to, aby pracovali. Pěstounské děti potřebují stejnou péči jako děti, které žijí ve své biologické rodině, a proto, co prožily někdy také péči, která může být pro pěstouny velmi náročná. Toto je nutno si uvědomit při jejich odsuzování za to, že berou pěstounské dávky. Navíc tyto dávky jsou velmi přísně vyměřovány dle věku dítěte, počtu dětí, jejich zdravotního stavu a příbuzenského vztahu pěstounů.

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) pěstounské dávky spravuje Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) v ustanoveních § 47e až 47 za. Patří sem tyto dávky: odměna pěstouna, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, a to pouze v případě svěřeni tří dětí do pěstounské péče. Dle Státní správy ČR (10. prosince 2021) je nově zrušen příspěvek při ukončení pěstounské péče a zaveden příspěvek při pěstounské péči od 1.1.2022 a to dle novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, provedené zákonem č. 363/2021 Sb.

Odměna pěstouna se dle Úřadu práce ČR (17. prosince 2021) počítá dle minimální mzdy v závislosti na počtu svěřených dětí, jejich stupně závislosti na pečující osobě, jinak řečeno na jejich zdravotním stavu a typu pěstounské péče (dlouhodobé, či přechodné). Vyplácí se měsíčně.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se dle Úřadu práce ČR (17. prosince 2021) vyplácí také měsíčně dle věku dítěte a stupně závislosti. Závislost máme ve čtyřech stupních: lehkou, střední, těžkou a úplnou. Kategorie dle věku jsou také čtyři a příspěvek se pohybuje od 4950 Kč do 7260 Kč. Při úplné závislosti v nejvyšší věkové kategorii se příspěvek může dostat na své maximum a to je 9900 Kč.

Příspěvek při převzetí dítěte dle Úřadu práce ČR (17. prosince 2021) dostávají dlouhodobí pěstouni a nově od 1.1.2022 i přechodní dle věku dítěte, který je rozdělen do tří kategorií. Příspěvek se pohybuje od 8000 Kč do 10 000 Kč.

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla dle Úřadu práce ČR (17. prosince 2021) je možno dostávat pouze pokud pěstouni pečují o tři pěstounské děti. Činí 70 % z pořizovací ceny a může být maximálně ve výši 100 000 Kč. Motorové vozidlo nesmí být používán k jiné výdělečné činnosti.

Dle Úřadu práce ČR (17. prosince 2021) je nově pobírán **Příspěvek při pěstounské péči** od 1.1.2022. Nárok na tento příspěvek mají pouze pěstouni v rámci nezprostředkované pěstounské péče, tedy nejčastěji příbuzenští pěstouni jako jsou například prarodiče. Vypočítává se z životního minima, počtu dětí a jejich zdravotního stavu, respektive dle stupně závislosti na pečující osobě.

2. Typy pěstounské péče

V této kapitole bych se ráda více věnovala jednotlivým typům pěstounské péče. Ráda bych tyto typy popsala blíže, ale také bych chtěla zmínit různé výhody, úskalí a fenomény, které se s problematikou pojí.

2.1 Příbuzenští pěstouni

Příbuzenští pěstouni jsou pěstouni, kteří mají v pěstounské péči děti, které jsou jim příbuzné. Nejčastěji jsou to prarodiče, což potvrzují ve svém článku i Mošťková a Sobotková (2016). Dále mluví o tom, že k roku 2015 tvoří příbuzenští pěstouni 73,2 % všech pěstounských rodin. Dle autorek jsou děti do příbuzenské pěstounské péče svěřovány z těchto důvodů: patologický způsob života biologických rodičů, dále jejich osobní charakteristiky a životní události. Sama z vlastní zkušenosti při práci s dětmi z pěstounských rodin mohu potvrdit, že se nejčastěji jedná o tyto důvody. Dále je pravdou, že kromě jedné příbuzenské pěstounky, která je tetou dítěte, je většina příbuzenských pěstounů, kteří patří pod Oblastní charitu v Pardubicích, prarodiči dítěte.

Nejdříve bych se věnovala **výhodám**. Backhouse a Graham (2012) uvádějí, že mezi výhody dle samotných prarodičů patří to, že vnímají pěstounství jako obohacující zkušenost, děti jim přinášejí radost do života a dávají jim více energie, tím, že je udržují stále aktivní. Zároveň ale dostávají i novou šanci na rodičovství, mají naději na nový život a zažívají pocity hrdosti. Kiraly a Humpreys (2013) mluví o výhodě pro samotné děti, které díky tomu, že jsou v péči svých příbuzných neztratí svou rodovou identitu, kulturu a styky s širším okruhem rodiny. Broad, Hayes a Rushforth (2001) jako výhodu vidí to, že děti přicházejí do prostředí, které znají, kde jsou většinou milovány a mají zde něco, co je jejich, co k nim patří. Heclová (2017) uvádí, že příbuzenští pěstouni mají k dětem v pěstounské péči velmi úzký citový vztah, což může být i dvousečné.

Nyní bych ráda popsala **úskalí** tohoto typu péče. Matějček a kol. (1999) mluví například o přílišné schovávavosti a rozmazlování vnoučat, která se vyskytnou v pěstounské péči prarodičů. Já osobně jsem se ale ve své praxi setkala jak s prarodiči pěstouny, kteří rozmazlovali, ale i s těmi, kteří byli poměrně přísní. Otázkou je, zda to bylo například kvůli tomu, že se snažili napravit chyby ve výchově svých dětí. Dva rozdílné a extrémní přístupy ve výchově příbuzenských pěstounů vůči svěřeným dětem popisuje i Heclová (2017). Velmi zajímavá otázka je dle mého názoru i ta o zamíchání rolí, jelikož

může být poměrně náročné zvyknout si na nové role. Já osobně bych na tomto místě zmínila ono zamíchání rolí, které může v některých případech v samotných dětech vyvolávat zmatek. Z vlastní zkušenosti při práci s dětmi z pěstounských rodin jsem se setkala s tím, že jedna holčička neustále přepínala v tom, že své biologické babičce, která byla její pěstounkou, říkala mami a někdy zase babi. Otázkou je, jak velkým úskalím tento zmatek je v porovnání s tím, že by daná holčička vyrůstala v ústavní péči. O zmatení rolové identity mluví i Backhouse a Graham (2012). Heclová (2017) ve své práci také potvrzuje zmatení rolí na obou stranách a rozdílné postoje příbuzenských pěstounů k této problematice, někteří se snaží o striktní rozlišení a jiní ne. Vágnerová (2007) jako další úskalí popisuje rostoucí věk prarodičů a přibývání zdravotních problémů, což může souviset s jejich vitalitou. Backhouse a Graham (2012) dále mluví o tom, že se mohou objevit finanční problémy. Matějček a kol. (1999) mluví o neochotě přijímat rady od odborníků, s čímž jsem se také ve své praxi setkala. Dle Gabriela a Nováka (2008) může být také problémem radikální, negativní postoj k vlastním dětem, které se svých dětí vzdali, tím pádem horší přístup k prohlubování vztahů mezi dítětem a biologickými rodiči, nebo naopak postoj omlouvající, kdy se prarodiče snaží přimět děti k pozitivním pocitům vůči svým biologickým rodičům, což se ne vždy daří. Severe (2007) mluví o tom, že může být pro příbuzenské pěstouny náročné nastavit nová pravidla v domácnosti, která by měly děti dodržovat. Aldgate a McIntosh (2006) popisují to, že někteří příbuzenští pěstouni tuto roli berou jako povinnost a ani nepřemýšlí nad tím, že by ji odmítli, jelikož si nedovedou představit, že by dítě vyrůstalo v ústavní péči. Heclová (2017) uvádí také fakt, že některé děti jsou na příbuzenských pěstounech nezdravě závislé.

2.2 Nepříbuzenští pěstouni

Nepříbuzenští pěstouni jsou tedy lidé, kteří nejsou nijak se svěřenými dětmi příbuzní. U tohoto typu pěstounské péče bychom mohli uvést opačné výhody a úskalí než u péče příbuzenské.

Já osobně bych se u tohoto typu zastavila u jednoho fenoménu, který je znám pod názvem **Popelčín syndrom**, a který je spojován s evoluční psychologíí. Tento efekt zkoumali evoluční psychologové Daly a Wilson (1985) kteří poukazují na to, že děti, které jsou vychovávány v pěstounské péči nepříbuzenskými pěstouny jsou více ohroženy domácím násilím. Ve svých výzkumech tito vědci našli přes 20 000 případů. Tento efekt se dle evolučních psychologů objevuje i u primátů, kteří zabijí cizí potomky. Vliv na tento

efekt má pud zachování rodu, který při výchově nevlastních dětí chybí, a proto je u nevlastních rodičů větší tendence uchýlovat se k násilí. Popelčin syndrom je stále velmi kontroverzní téma a je kritizován například Davidem Bullerem (2005), který kritizuje jak teorii, tak data. Já osobně se domnívám, že by nebylo zcela vhodné vztahovat data získaná z odlišných kultur a před tolika lety na naši zemi. Z vlastní praxe při práci se sociálně slabými dětmi a dětmi pěstounskými sama vím, že děti ze sociálně slabých rodin, vyrůstající s biologickými rodiči jsou spíše týrány a zanedbávány. Navíc v naší zemi je zcela jiná legislativa pěstounské péče, než v zemích jiných a kontroly rodin bývají poměrně dosti podrobné, stejně tak jako složitý proces, kterým lidé musí projít, aby se pěstouny vůbec stali, bohužel i u nás se objeví výjimky. Popelčin syndrom tedy uvádím spíše jako námět pro zamyšlení a jiný úhel pohledu na pěstounství z hlediska evoluční psychologie.

2.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Dle Sobotkové a Očenáškové (2013) se tento typ pěstounské péče u nás poprvé objevil v novele zákona o sociálně právní ochraně dětí v roce 2006. Domnívají se, že do zákona se dostal, kvůli potřebné krátkodobé péči o děti, které se ocitnou mimo rodinu a díky vzoru britského modelu profesionální pěstounské péče. Synonyma tedy jsou krátkodobá pěstounská péče i profesionální. Dle Zezulové (2012) se tento typ péče využívá u dětí do sedmi měsíců, než se objeví separační úzkost, jako alternativa ústavní péče pro děti, které mají šanci na umístění do péče dlouhodobé, či u dětí, jejichž rodiče nejsou schopni péči vykonávat na určitou dobu (výkon trestu, léčba).

Mezi **výhody** dle Zezulové (2012) patří předcházení riziku deprivacních projevů. Dále se dle autorky jedná o formu, která respektuje práva biologických rodičů a umožňuje dítěti vyrůstat v bezpečném světě. Zmiňuje však, že je velmi důležité dbát na správný přístup pěstounů, aby poté nedocházelo k problémům při předávání a na odbornou pomoc při celém procesu.

Zezulová (2012) za **úskalí** považuje nepředání dítěte před separační úzkostí a střídání prostředí dítěte. Sobotková a Očenášková (2013) mluví také o problematice separační úzkosti a střídání prostředí. Dále také upozorňují na otázku, zda lze situaci skutečně zvládnout v prospěch dítěte, nebo jestli je vůbec možné předcházet navázání pouta u citově deprivovaného dítěte k přechodným pěstounům. Zda se povede sanace biologické rodiny, kdyby se do ní mělo dítě vrátit a jak vůbec bude na celou tuto situaci

pohlížet. A poukazují i na otázku, zda umíme správně zacházet s traumatem dítěte, které by z odloučení vzniklo. Velmi zajímavé je i pojetí Janků (2017), která poukazuje na fenomén vyhoření u přechodných pěstounů. V jejím výzkumu se vyhoření blížil pouze jeden participant, avšak toto riziko je dle autorky nejen důležité ve vztahu k pěstounům, ale je pravděpodobné, že vyhoření by se promítlo i v kvalitě péče o dítě. Otázkou zůstává, jestli tento problém nehrozí i u pěstounů dlouhodobých. Pravdou však je, že může být spojený s emočním vypjetím při předávání, když dojde k vytvoření silné citové vazby z obou stran.

V návaznosti na tento typ péče bych ráda blíže popsala pojem separační úzkost, který jsem zmiňovala jako jedno z úskalí tohoto typu péče, a který je pro odborníky v tématu známý, ale pro laiky nemusí. Samozřejmě většina rodičů zná to období, kdy jejich dítě reaguje pláčem, když odchází, ale nemusí přesně vědět, že se jedná o tento fenomén, který má v rámci přechodné pěstounské péče klíčovou roli. Dle Říčana, Krejčířové a kol. (2006) je separační úzkost běžný jev u dětí od 6.-8. měsíce. Děti reagují pláčem a úzkostnými projevy na odchod pečující osoby. Tento stav by se měl přirozeně srovnat do tří let věku dítěte. Každý si jistě dovede představit, jak musí být v tomto období pro dítě náročné, když opouští svou pěstounku, či pěstouna, protože v tomto věku asi sotva chápe, že to není máma a táta, že to jsou pouze profesionální pěstouni.

V rámci této problematiky bych také ráda zmínila pohled sociálních pracovníků na tento typ péče, jelikož jsou klíčovými osobami, které mají často k pěstounům a dětem v pěstounské péči nejbližší a řeší s nimi věci praktické, ale mnohokrát mohou být jejich první psychickou oporou, či člověkem, který je k psychologické péči nasměruje. Dále jsou to osoby, které jsou přítomny v průběhu celého procesu. Dle výzkumu Kamasové (2015) sociální pracovníce vidí jako pozitiva to, že děti není potřeba umisťovat do ústavní péče a vyrůstají v rodinném prostředí, dále jejich rozvoj a podporu citových vazeb. Jako negativa uvádějí opačnou stránku citové vazby, která způsobí navázání dítěte na pěstouna a odtržení od něho může být pro dítě traumatem. Dále také to, že přechodní pěstouni mají zájem spíše o miminka, ale jsou tu i děti nemocné, postižené, či děti s problémovým chováním. V rámci různých organizací, pod které spadají sociální pracovníce, existují příručky pro děti, které procházejí různými pěstounskými rodinami a ústavy, otázkou však je, jestli daná příručka skutečně dokáže dítěti vysvětlit to, co se uvnitř něho při těchto situacích děje, nehledě na to, že kojencům, u kterých by se objevila separační úzkost, by byla taková

příručka k ničemu. Domnívám se tedy, že v otázce krátkodobé pěstounské péče je klíčové psychologické ošetření jak pro samotné pěstouny, tak pro děti.

2.4 Pěstounství homosexuálních párů

I přestože má práce není zaměřená tímto směrem, tak bych se ráda krátce vyjádřila k otázce pěstounství u homosexuálních párů, které je ve světě běžné, a ráda bych poukázala na šetření a situaci ohledně tohoto tématu v naší společnosti. V České republice je možné, aby si dítě do pěstounské péče vzal manželský pár, či jednotlivec bez ohledu na jeho orientaci. Jelikož homosexuálové mohou žít pouze v registrovaném partnerství, tak by se pěstounem mohl stát pouze jeden z nich. V naší zemi běží kampaň Jsme fér, která se snaží o stejná práva pro homosexuály, stejně tak jako se o ně snaží i Pirátská strana. Já osobně se domnívám, že stav, který u nás ohledně této otázky nyní je, se jeví poměrně dosti diskriminační a myslím si, že může odradit homosexuály od pěstounství, jelikož by celým procesem musel procházet pouze jeden z nich a domnívám se, že vzájemná podpora je při udržení motivace velmi důležitá. Na druhou stranu je situace u nás stále lepší než v Maďarsku a Polsku, avšak domnívám se, že mnohým dětem žijícím v ústavní péči by bylo jedno, zda je vychovávají heterosexuální, nebo homosexuální pěstouni. Počet dětí v ústavech je stále velký a vláda by měla dělat, co nejvíce kroků pro to, aby děti mohly vyrůstat v rodině. Velmi častými argumenty, které kolem sebe slyším je například to, že dítě nebude vyrůstat v normální rodině, že neuvidí správný model matky a otce. Avšak otázkou je, co je vlastně v dnešní době normální rodina a co je správný model rodičů. Z vlastní zkušenosti při mé práci s dětmi vím, že některé sociálně slabé děti vyrůstají v rodinách, kde je například jejich modelem opilý, násilný otec, či matka, která sedí ve vězení. Další argumentem může být i to, že by se ostatní děti, těm v pěstounské péči posmívaly. Mou odpovědí jsou několika leté zkušenosti se sociálně slabými dětmi, kdy většina z nich byla šikanována a dost často pro to, v jaké rodině vyrůstají, nebo pro to, že jsou špinavé a podobně. Dle šetření Hlaváčka (2018) má pozitivní postoj k náhradní rodinné péči u homosexuálů spíše mladší generace a ženy. Kozubalová (2016) ve své práci popisuje případ dvou homosexuálních pěstounů a to mužů, kteří žijí v České republice. Muži se starají o dva postižené chlapce a psycholog se k situaci vyjádřil kladně, tedy že chlapcům prostředí prospívá více než ústavní péče. Autorka popisuje i komentář Prof. PhDr. Petra Weisse, Ph.D., který se k dané problematice staví také pozitivně a domnívá se, že děti vychovávané homosexuály netrpí a ani u nich nedochází k poruchám sexuální

orientace a identity. Domnívá se také, že negativní komentáře vůči této problematice jsou ideologické a emocionálního charakteru.

3. Pohled na pěstounství v čase

V této kapitole bych se chtěla věnovat vývoji pěstounství. Domnívám se totiž, že historie je důležitá součást jakéhokoliv fenoménu a společnosti, jelikož nám dává možnost poučit se z jejích chyb a posunout se vpřed. Dále si myslím, že je třeba zmínit i novodobé trendy v pěstounství, jelikož tímto získáme celkový pohled na vývoj tohoto fenoménu a budeme o něm moci přemýšlet v lepších souvislostech.

3.1 Vznik pěstounské péče

V této podkapitole bych se ráda věnovala vzniku pěstounské péče. Matějček a kol. (1999) popisují problematiku prvních dětských domovů, což byly takzvané nalezince. Z historie víme, že podmínky těchto institucí nebyly vždy nejlepší, avšak díky těmto místům mohly vzniknout fenomény jako je pěstounská péče, či osvojení dítěte. Jelikož je pěstounství placené, tak autoři za jejich předchůdce považují spíše takzvané kojné. Tento jev je znám již od starověku. Langmeier a Matějček (2011) ve své knize poukazují na to, že podle toho, že existují zákony zakazující zabíjení dětí, tak tato praktika dříve musela být provozována i na dětech nechtěných. Mluví také o tom, že v kostelech bylo místo pro odložení dětí, aby se jich mohli ujmout dobří věřící. První ústavy, nalezince, tím pádem i pěstounská péče jsou spojovány s vírou a duchovními. Bohužel z historie je známo, že v nalezincích přežilo pouze málo dětí. V 19. století začala úmrtnost v nalezincích klesat, díky úpravě podmínek, ale také snaze umísťovat děti do pěstounské péče, či je vracet vlastním matkám, které za to dostávaly peníze. Dle Langmeiera a Matějčka (2011) přispěl také J.J. Rousseau k podpoře pěstounské péče a úpravě podmínek, i když je nevalně známý i za to, že vlastní děti do nalezince odložil. Také J.A. Komenský je svými díly a názory považován za jednoho z těch, kteří se zasadili za lepší osudy dětí. Za vznik pěstounské péče vděčíme i zkoumání dětské deprivace, ale o tomto fenoménu budu mluvit v další podkapitole.

3.2 Historie pěstounství v ČR

V této podkapitole bych se ráda věnovala vývoji pěstounské péče u nás. Jelikož dějiny naší země, které byly z jistého pohledu velmi kruté, kdy naše země byla za období první republiky na vzestupu a poté byl její růst potlačen válkou a komunistickou ideologií. Stejně tak bylo velmi náročné se z tohoto období vzpamatovat po revoluci, takže vlastně

nikdo nevěděl, co je správné a dělo se zde mnoho chyb. A přesně tyto fenomény se odrazily i v pěstounské péči.

3.2.1 Období první republiky

Dle Matějčka a kol. (1999) je velmi důležitým časem období první republiky. V tomto období se zde provozovaly čtyři typy pěstounské péče. První z nich byla pěstounská péče nalezenecká, která sloužila pro děti z nalezinců, které pobývaly většinou u manželů, jež se o ně starali za peníze a později, po dosažení určitého věku, byly děti opět vráceny do nalezince. Druhá z nich byla řízena Okresními péčemi o mládež a týkala se dětí nemanželských, kdy byli vyhledávání pěstouni podle určitých kritérií. Tato forma navazovala již na doby Rakouska-Uherska. Třetí z nich byla pěstounská péče v rodinných koloniích, kdy byla snaha o to, aby rodiny bydlely blízko sebe, tudíž jim mohli sociální pracovníci pomáhat s různými problémy. Čtvrtá z nich se uskutečňovala bez zásahu státu a jednalo se o domluvu mezi pěstouny a biologickými rodiči dítěte. Dalo by se říct, že pěstounská péče u nás fungovala velmi dobře, bohužel však přišla druhá světová válka a poté komunismus. Na druhou stranu můžeme být velmi hrdí na to, jak vyspělí jsme v tomto ohledu byli a také vděční za to, že jsme měli na co navazovat.

3.2.2 Období komunismus

Dle Matějčka a kol. (1999) v roce 1950 došlo ke zrušení pěstounské péče a děti se musely vrátit do dětských domovů. Langmeier a Matějček (2011) ve své knize popisují toto období jako velmi složité i v tom smyslu, že zde byla propaganda ústavní péče a docházelo k tak absurdním situacím, jako bylo například odložení kojence do ústavu z důvodu šetření na nový domov, či že se mu zde dostane lepší a odborné péče. Těmto velikánům české psychologie vděčíme za mnohé a jedna z věcí je i pěstounská péče, k jejímuž obnovení zcela jistě přispěly i výzkumy a práce těchto mužů, která mohla být v tomto období pro ně samotné velmi nebezpečná. Díky jejich neúnavnému poukazování na neprospívání dětí v ústavní péči, díky snaze dalších odborníků a skutečnému neprospívání dětí dochází v roce 1973 k opětovnému uzákonění pěstounské péče.

3.2.3 Doba po revoluci

Sobotková a Očenášková (2013) mluví o tom, že nové trendy v pěstounství sílí po roce 2000. Problémem podle autorek byl ale fakt, že se zde organizace rozdělovaly na dva tábory. Jeden z nich zastával model dle Matějčka a druhý se snažil, co nejvíce přiblížit zahraničním trendům. Zapomněly však, že i sám Matějček mluvil o tom, že je nutností, aby

vznikly nové formy náhradní péče o děti. Celkovým problémem byl nejspíše v tom, že se země vzpamatovávala z komunismu, politici se snažili zalíbit, ale ve výsledku nikdo z nich nevěděl, co je správné a otázkou je, zda tomuto problému chtěli věnovat svůj čas. Velký rozkol zde také byl mezi dlouhodobými pěstouny a pěstouny na přechodnou dobu. Do tohoto období vstupuje vláda s Národním akčním plánem k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na léta 2009-11. Na tento plán navazuje Právo na dětství-akční plán k naplnění národní strategie ochrany práv dětí na léta 2012-15. Dále zde probíhala medializace tématu. V roce 2013 začala platit novela o sociálně-právní ochraně dětí. Podobu dnešního pěstounství dle zákona jsem podrobněji popsala již v první kapitole.

3.3 Vliv Zdeňka Matějčka a Josefa Langmeiera

I když každý zběhlý specialista v oboru pěstounství zná odkaz těchto dvou českých odborníků, tak se domnívám, že v jejich případě nikdy není na škodu je v souvislosti s pěstounskou péčí zmínit. Díky jejich studiím se českým dětem žije lépe. V souvislosti s pěstounstvím je tedy nutné zmínit jejich výzkum v oblasti deprivace dětí vyrůstajících v ústavní péči, ale také význam subdeprivace, která vzniká v rodinném prostředí. Právě v návaznosti na tyto dva fenomény je zajímavé se zamyslet nad tím, kam se dnes posunula ústavní výchova a sanace rodin. Je jisté, že díky pojmu subdeprivace víme, že ne vždy je pro dítě nejlepší vyrůstat v jeho biologické rodině, stejně tak ale je jisté to, že dítě potřebuje domov a lásku, což mu můžou zprostředkovat například pěstouni. V rámci podpory motivace pro pěstounství bych tedy ráda blíže popsala pojem psychická deprivace a subdeprivace.

V rámci zkoumání **psychické deprivace** Langmeier a Matějček (2011) ve své knize popisují čtyři období. Jedná se o období empirické, alarmující, kritické a experimentálně teoretické. Autoři psychickou deprivaci definují jako psychický stav, který vzniká neuspokojením základních potřeb po dlouhou dobu. Mezi základní potřeby řadí: potřebu stimulace, smysluplného světa, bezpečí a jistoty, společenského uznání a hodnot, otevřené budoucnosti. Z výčtu základních potřeb si můžeme sami domyslet, jak je pro dítě důležité mít láskyplný domov, zázemí, ale také zajištění do budoucna. Autoři o tomto pojmu mluvili ve své knize, která vyšla v roce 1963 s názvem Psychická deprivace v dětství, ale také o něm přednášeli a snažili se rozšiřovat povědomí o tomto problému například i filmem Děti bez lásky. Hartl a Hartová (2010) deprivaci definují jako strádání a rozdělují ji na biologickou, motorickou, senzorickou, sociální a citovou. I když je dnešní ústavní péče

již na jiné úrovni, tak se stále potýkáme například s otázkou, co bude až děti dětský domov opustí, kdo je vlastně zajistí a podobně. V naší zemi fungují například Domy na půl cesty, které pomáhají se startem do života těm, kteří opouštějí ústavní péči.

Subdeprivace je pojem, který je spojen zejména se Zdeňkem Matějčkem, jenž mimo jiné provedl takzvanou Pražskou studii o nechtěných dětech. Langmeier a Matějček (2011) zmiňují již v prvním vydání své knihy *Psychická deprivace v dětství*, že k deprivaci může dojít i v rodině, zde však ještě není přesně ustanoven název subdeprivace. Mluví o tom, že u dítěte může dojít k deprivaci i v rodinném prostředí, kde jsou extrémně špatné podmínky, které mohou být způsobeny složením rodiny (rozvod, úmrtí rodiče). Nebo také socioekonomickou a kulturní úrovní rodiny, která může být velmi nízká, ale také naopak velmi vysoká, kde se například děti odkládají na hlídání chůvám. Dále zde může hrát roli zaměstnanost matek, která byla za komunismu velká, ale i v dnešní době můžeme vidět trend extrémně velkých požadavků na ženu jako matku, ale i zaměstnanou ženu s kariérou. Mezi psychologické příčiny řadí emoční a charakterovou nezralost matky, duševní poruchy, či nízký intelekt. Hartl a Hartlová (2010) subdeprivaci definují jako mírnější strádání dítěte, ale hůře zjištěitelné než u deprivace, které se odehrává v rodině a má vliv na adaptaci dítěte na školu, či jeho inteligenci.

3.4 Novodobé trendy v pěstounství v ČR

Nyní bych se ráda věnovala nejnovějším změnám, či snaze o ně v rámci pěstounství u nás. Jedná se o **zvýšení odměn pro pěstouny**, což jsem zmínila již v první kapitole. Dle Zákonů pro lidi (2021) zvýšení odměn pro pěstouny spadá pod zákon č. 363/2021 Sb. Jedná se o zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Platný je od 8.10.2021 a účinný od 1.1.2022. Osobně se domnívám, že tento krok je dobrý, nemyslím si ani tak, že by měl vliv na motivaci pěstounů, ale spíše se domnívám, že náklady na výchovu v dnešní době zkrátka rostou.

Dále se jedná o změny v **problematice umístování dětí do 3 let do ústavních zařízení**. Dle ČTK (2021) se za defacto zrušení kojeneckých ústavů postavila členka Pirátské strany Olga Richterová, která uvádí, že tento stav je pro děti poškozující. Díky podpoře dalších členů poslanecké sněmovny se tedy nachází v novele o sociálně-právní ochraně dětí, kterou jsem zmínila již výše, defacto zrušení kojeneckých ústavů, kdy byla do budoucna stanovena hranice tří let s určitými výjimkami. Proti byli například komunisté, kteří tento krok považují za populismus před volbami. Dopad tohoto

rozhodnutí se ale očekává až v roce 2025, kdy výjimkou budou děti postižené, či sourozenci. Otázkou je, jak se vláda chystá tento problém vyřešit. Nabízí se přechodná pěstounská péče, ale její výhody i úskalí jsem zmiňovala výše. Dle mého názoru by bylo dobré systematicky zvyšovat motivaci pro dlouhodobé pěstounství a osvojování dětí.

Dále se zde objevil návrh, který by umožňoval **pěstounství homosexuálním pářům**. Ve stejný den dle ČTK (2021), kdy se hlasovalo o zvýšení odměn a problematice umístování dětí do 3 let do ústavních zařízení, přišla Karla Šlachťová za ANO s návrhem, že by měla být možnost umísťovat děti do pěstounské péče i jiným dvojicím než manželským. Na mysli měla registrované partnery, rozvedené pěstouny, dva příbuzné, kteří spolu žijí, či lidi žijící v nesezdaném soužití. Tento návrh přijat nebyl. Dle iRozhlasu (2021) je za manželství pro homosexuály, což by znamenalo i společnou možnost stát se pěstouny, Ivan Bartoš (Pirátská strana), Vít Rakušan (STAN), Markéta Adamová Pekarová (TOP 09) a Jan Hamáček (ČSSD). Dle společnosti QueerGeography (2018) je manželství rovnoprávné pro všechny již ve třiceti státech příkladem je Nizozemsko, Kanada, Norsko, Belgie, ale například i Kostarika. Dále v Evropě žije 46 % lidí v zemi, kde má možnost do rovnoprávného svazku vstoupit.

4. Průběh pěstounství

V této kapitole bych se ráda věnovala průběhu pěstounství, od procesu, který musí zájemci o pěstounství podstoupit, po jejich povinné vzdělávání. Dále zmíním doprovázející organizace, které mají být oporou pro pěstouny.

4.1 Proces

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) předchází svěřeni dítěte do pěstounské péče řada úkonů, které uskutečňují orgány sociálně-právní ochrany a také soudy. Orgán sociálně-právní ochrany posuzuje, zda jsou žadatelé vhodní kandidáti na pěstounství, či nikoliv. Soud je povinen vyžádat si jejich stanovisko. Žadatelé o pěstounství musí tedy podstoupit tyto úkony.

Mezi první z nich patří **Proces zprostředkování**. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) podle § 19a zákona o sociálně-právní ochraně dětí má tento proces několik fází. Patří sem vyhledávání dětí, které potřebují zajistit náhradní rodinnou péči. Dále vyhledávání osob vhodných pro roli pěstouna, odborné vzdělávání a příprava těchto osob, a nakonec výběr vhodné osoby k určitému dítěti a jejich seznámení. Žádost o zprostředkování může podat pouze fyzická osoba se zájmem o to stát se pěstounem a s trvalým pobytem na území ČR. Cizinci mohou žádost podat, pokud zde mají trvalý pobyt, či zde přebývají po dobu 365 dnů. V žádosti žadatele musí být uvedeno jeho občanství, nebo povolení k trvalému pobytu, výpis z trestního rejstříku, zpráva o zdravotním stavu žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech a stanovisko obecního úřadu s rozšířenou působností.

Dále je nutné podstoupit **Odborné posouzení žadatele**. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) odborné posouzení žadatele obsahuje charakteristiku osobnosti, psychický stav a stav zdravotní vzhledem k tomu, zda nějaký aspekt nabrání v přijetí dítěte do pěstounské péče. Dále předpoklady pro to, aby žadatel dokázal vychovávat dítě. A v neposlední řadě se zjišťuje motivace, stabilita manželského stavu, prostředí v rodině, či jiné důležité skutečnosti v životě žadatele. Posuzuje se i schopnost, zda dokážou kooperovat s biologickou rodinou dítěte.

Dále je nutné dodržet **Přípravu na přijetí dítěte do rodiny dalšími členy**. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) je důležité právě vyjádření dětí

žadatele a jejich schopnost dítě přijmout do rodiny, pokud žijí v jedné domácnosti. Přípravu dětí zajišťuje Krajský Úřad.

Také je nutné projít **Odbornou přípravou žadatele**. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) mezi okruhy během přípravy patří sebezpoznání, poznání rodinného systému a sociálních kontaktů. Dále se musí seznámit s potřebami dítěte v náhradní rodinné péči a osvojit si spolupráci s dalšími odborníky a také správnou komunikaci s dítětem. Dále se naučit rozvíjet schopnosti dítěte a dokázat uspokojovat jeho základní potřeby. Připravit se na kontakt s biologickou rodinou dítěte, ale i na reakci vlastních dětí. Příprava probíhá individuálně, zde se mapuje motivace, fungování rodinného systému, sociálních vztahů a očekávání od dítěte. Dále probíhá formou skupinovou, které se týká osvojení potřebných znalostí z oblasti práv a povinností všech zúčastněných, a to i biologických rodičů a také znalostí z oblasti vývojových potřeb dítěte.

Jak vidíme, proces, který vede k pěstounství není vždy jednoduchý a role psychologa je v něm nezbytná, ať už jako posuzovatele všech zúčastněných, ale také odborníka, který předává znalosti žadatelům a v neposlední řadě někoho, kdo by měl nabídnout žadatelům i lidskou tvář v rámci složitého procesu. Gabriel a Novák (2008) doporučují, aby se první část vyšetření skládala z testových metod, a to i těch projektivních. Domnívají se, že je vhodné, aby je vyplňoval každý z páru zvlášť. Mělo by také dojít ke sběru anamnézy a samotnému rozhovoru ve druhé části. Psycholog by měl zjišťovat představy o dítěti, ale také mapovat vztahy v rodině a vztahy k vlastním dětem a jejich pohled na situaci. Doporučuje se například navštívit rodinu v jejím přirozeném prostředí. Psycholog také uvádí, pro jaké dítě je daný žadatel, či žadatelé vhodný. Mezi kontraindikace patří poruchy osobnosti, psychopatie, ale také závislosti a neurotické problémy. Neubauerová (2018) se ve svém šetření zaměřila na rozhovory a dotazníkové šetření právě s psychology, kteří takovouto činnost vykonávají. Z šetření vyplývá, že posouzení trvá většinou 1,5 až 9 měsíců. V průměru se psychologové setkají s žadatelem třikrát. Dále uvádí, že každý psycholog provádí vyšetření jinak, ale okruhy, na které se soustředí jsou podobné. Patří do nich motivace, rodinné prostředí, attachment, rodičovské kompetence, otevřenost ke vzdělávání, pohled biologických dětí, kapacita rodiny a sebehodnocení žadatele i to, jak hodnotí vlastní rodinný systém. Psychologové také uvádí, že používají psychodiagnostické metody, mezi ně nejčastěji patří testové metody (MMPI, TURS, I-S-T 2000 a další) a projektivní metody (Test kresby stromu, Test kresby postavy, Test kresby rodiny, ROR, TAT a další). Dále používají rozhovor, pozorování a anamnézu.

Důležitý je i pohled na proces očima žadatelů. Z šetření Petříčkové (2015), které bylo provedeno na 58 žadatelích, vyplývá, že žadatelé hodnotí proces spíše pozitivně, jelikož mnoho poznatků mohou využít ve svém vlastním životě. Při skupinové přípravě je však otázkou otevření citlivých témat před skupinou. Autorka také uvádí, že každý ze žadatelů má jinou zkušenost, a proto také potřebuje slyšet jiné informace. Otázkou je, zdali samotný proces není vlastně taková zkouška vůle žadatelů, protože se domnívám, že pokud je jejich motivace skutečně silná a vnitřní, tak jí samotný proces nemůže zásadně otrástit.

4.2 Vzdělávání pěstounů

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021) je povinné vzdělávání pro pěstouny během procesu, což jsem zmiňovala v předešlé podkapitole, ale také je povinné vzdělávání 24 hodin v rámci jednoho kalendářního roku. Vzdělávání je často zprostředkováváno doprovázející organizací. Díky mé osobní účasti na vzdělávání v rámci Charity ČR v Pardubicích, vím, že se nejčastěji jedná o různé formy přednášek s odborníky, které mohou probíhat v určité dny, či dokonce blokově během víkendů. Pěstounské děti jsou během vzdělávání hlídány například dobrovolníky, či členy doprovázející organizace a často jsou pro ně připraveny různorodé programy. Výjimkou byla situace okolo pandemie Covid-19, kdy se pěstouni mohli vzdělávat online, nebo pomocí doporučené literatury a knih. Dle šetření Churavé (2016), která uspořádala ohniskovou skupinu s osmi pěstouny a zjišťovala potřeby vzdělávání pěstounů vzhledem na typ pěstounské péče s ohledem na typ příbuzenský a nepříbuzenský, počet dětí, věk dětí a kontakt s biologickou rodinou. Výsledkem ohniskové skupiny bylo upozornění na to, že nejčastější problémy se objevují v kontaktu s biologickou rodinou, dále mají pěstouni nedostatek informací o jejich právech a povinnostech, o tom, co je vlastně čeká. Na základě výsledků ohniskové skupiny vytvořila autorka dotazníkové šetření, které vyplnilo 72 respondentů, z něhož však vyplývá, že většina respondentů si připadá dostatečně informována o svých právech a povinnostech (71 %), dále také většina z nich uvádí, že vzdělávání považují za přínosné (72 %). Jako formu vzdělávání nejvíce preferují víkendové semináře (60 %) a nejméně samostudium literatury (10 %). Za nejvíce přínosné téma by většina volila výchovné problémy (65 %), dále období dospívání (49 %) a nejméně práva a povinnosti pěstounů (11 %). Z šetření Satorové (2019), která sbírala data a prováděla polostrukturované rozhovory s 47 pěstouny vyplývá, že oblasti, o které se pěstouni nejvíce zajímají v rámci vzdělávání, jsou krizové situace, péče o dítě a

psychologické oblasti. Naopak nejméně je zajímaví finanční, právní a sociální oblasti. Dále je z šetření jasné, že většině dotázaných nechyběly důležité informace (36). Většina pěstounů (45) uvedla spokojenost s nabídkou kurzů. Téměř polovina pěstounů (20) dokonce tvrdí, že jsou rádi za zákon, díky kterému mají povinnost se vzdělávat 24 hodin za rok. Já osobně se domnívám, že vzdělávání pro pěstouny je velmi důležité, jelikož možnost obohacení o odborné poznatky, ale i zkušenosti ostatních pěstounů a v neposlední řadě vzájemné sdílení může nejen zlepšit znalosti pěstounů, ale také jim určitou formou ulevit. Na druhou stranu se nabízí i otázka, proč se nevzdělávají biologičtí rodiče, kteří dítě nevychovávají, ale stále k němu chtějí mít práva.

4.3 Doprovázející organizace

Svou důležitou roli v rámci pěstounství má i doprovázející organizace, která kontroluje průběh pěstounství. Z vlastní zkušenosti vím, že zároveň pomáhá pěstounům v otázce vzdělávání, mnohdy nabízí i pomoc odborníků, kteří s ní spolupracují, respitní pobyty pro děti, různé aktivity pro děti, často organizuje společné setkávání pěstounů a v neposlední řadě propaguje dané téma. Doprovázející organizaci si pěstouni volí sami. Velmi zajímavou otázkou je, zda má taková organizace vliv na udržení si motivace pro pěstounství v jeho průběhu. Domnívám se, že pro některé pěstouny ano, protože kvalita vzdělávání, které organizace poskytuje, se odráží i v poznatcích pěstounů, které poté mohou aplikovat. Také síť odborníků, jež organizace má, může pěstounům velmi pomoci. V neposlední řadě mi přijde důležité i vzájemné sdílení pěstounů a také hmotná pomoc ze strany organizace. V ČR bychom našli například tyto organizace Amalthea z.s., Sdružení pěstounských rodin z.s., Charitu ČR, Dotek z.s., Centrum Dar a mnohé další. Například z šetření Šedové (2017), které proběhlo v Pardubickém kraji, plyne, že pracovníci doprovázející organizace mají své nezastupitelné místo, často jsou s rodinou v nejužším kontaktu právě oni a jsou pro danou rodinu klíčovou osobou. Nyní bych ráda blíže popsala vybrané doprovázející organizace a služby, které nabízí.

4.3.1 Amalthea z.s.

Amalthea z.s. (nedat.) na svém webu popisuje své služby, mezi které patří služby sociální, vzdělávací, terapeutické a zajišťuje výkon sociálně-právní ochrany dětí. Zprostředkovávají i společné setkávání dětí a rodinné konference. Jedná se o státní neziskovou organizaci, která působí v Pardubickém kraji. Mezi jejich projekty patří

například Bezpečný kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou. Jejich hlavním motem je zájem dítěte a to, že dítěti je nejlépe v rodině, ať už vlastní, či náhradní.

4.3.2 Sdružení pěstounských rodin z.s.

Sdružení pěstounských rodin z.s. (nedat.) je spolek, který na svém webu uvádí, že vznikl z iniciativy samotných pěstounů. Působí v Brně, Praze, Plzni, Kroměříži a v Českých Budějovicích. Nabízejí rozsáhlou síť služeb, do kterých patří služby sociální, terapeutické a vzdělávání. Co se týče vzdělávání, tak mají rozmanitou nabídku, kam patří jednodenní semináře, klubová setkání, supervizní setkání, víkendové vzdělávání s programem pro děti, terapeutické a relaxační víkendy, besedy u kulatého stolu, dny pěstounských rodin, přednášky a konference.

4.3.3 Oblastní charita Pardubice

Charita ČR je další možnost pro pěstouny. Nyní bych se zaměřila na služby, které poskytuje Oblastní charita v Pardubicích. Oblastní charita v Pardubicích (nedat.) na svém webu nabízí doprovázení rodin a pomoc při komunikaci s dalšími orgány. Dále zajišťuje povinné vzdělávání, odborné poradenství a odborné služby, kam patří pomoc psychologa, či finanční poradenství, ale také doučování dětí. Dále poskytuje podporu při péči o svěřené dítě ve formě respitních pobytů, příměstských táborů, klubu pro děti, či pomocí akcí s přespáváním. V neposlední řadě také podporuje kontakt s biologickou rodinou dítěte. Pomáhá také propagovat toto téma pomocí Běhu za pěstounství a svou účastí na Dnech pro pěstounství.

5. Pěstounství v zahraničí

Ve této kapitole bych se ráda věnovala pěstounství v zahraničí. Domnívám se, že stejně tak jako se můžeme poučit z minulosti, tak se i mnohé můžeme naučit od ostatních zemí. Ať už je to přístup, který jim dobře funguje, či nikoliv a my se mu tím pádem můžeme vyvarovat. Nyní bych popsala přístupy vybraných zemí.

5.1 Velká Británie

Macela (2019) poukazuje na to, že systém naší pěstounské péče je často přirovnáván k tomu, který je ve Velké Británii. Sobotková a Očenášková (2013) mluví o tom, že inspirace v naší zemi pro přechodnou pěstounskou péči pochází právě z Velké Británie. Macela (2019) popisuje tyto typy pěstounské péče. Patří sem péče krizová, která zajišťuje bydlení dítěti na několik nocí. Dále krátkodobá, která zajišťuje pobyt dítěti v řádu týdnu, než se připraví dlouhodobější řešení situace. Poté odlehčovací, která cílí na děti postižené a jejich rodiče, kteří se o ně musí nepřetržitě starat. Tato služba jim má ulevit. Dále nápravná, která je nařízena soudem a je brána jako alternativní forma trestu. Předadopční, jež slouží pro malé děti a předpokládá se, že si je pěstouni adoptují. Také je tu péče dlouhodobá, příbuzenská a speciálně-terapeutická, pro děti se speciálními a výchovnými problémy, kdy pěstouni spolupracují s řadou odborníků. Za fungování zodpovídá místní úřad, organizace a agentury. Pěstouni jsou systematicky vyhledávání pomocí kampaní. Každý rok dochází k přezkoumání pěstounů a hodnocení jejich účasti na školeních. Stejně tak ale pěstouni hodnotí příslušnou organizaci. Zajímavý mi připadá fakt, že agentury nabízí pěstouny úřadům a ty pak dle typu pěstounů volí vhodné dítě, která se s nimi nejlépe sžije. Sociální pracovníci do rodiny chodí zhruba po osmi týdnech na kontroly. Metodické zázemím pro pěstounskou péči zde tvoří například program Fostering network. Mně osobně se líbí rozmanitost služeb, které Velká Británie dětem bez domova poskytuje a myslím si, že zařazení některých z nich u nás by mohlo přinést užitek. Pravdou je, že u nás jako krizová služba funguje například Klokánek a odlehčovací služby pro rodiny s postiženými dětmi zde jsou také. Bylo by ale jistě prospěšné i do těchto služeb zapojit pěstouny.

5.2 Německo

Macela (2019) popisuje, že v Německu nerozhoduje o pěstounství pouze soud, ale tuto pravomoc má i Úřad pro mládež například v akutní situaci. S pěstouny mohou uzavřít dohodu i samotní rodiče. Pěstouni zde mají právo rozhodovat o každodenních věcech dítěte a spravovat jeho majetek, dále je možné jejich práva rozšířit. Co se mi jeví jako funkční, je fakt, že pěstounská péče zde trvá do 26 let dítěte. Zdá se mi to vzhledem k okolnostem typu studium na vysoké škole, kdy dítě stále potřebuje podporu, správné. Pěstounská péče je zde ale spíše považována za přechodný stav. Dělí se na trvalou, která je celodenní a denní, kdy se dítě vrací na noc do rodiny. Otázkou je, zda je toto vhodné, pokud by se dítě v domácím prostředí necítilo dobře a u pěstounů ano, můžou ho návraty stresovat, nehledě na to, že neustálé změny pro něho také nemusí být vhodné. Pěstouni musí mít povolení, které získávají od Úřadu pro mládež, to je opravňuje pro pěstounskou péči až o pět dětí, což jistě zrychluje umístování dětí do rodin. Pěstouni procházejí akreditovanými kurzy, pokud jsou vybráni, tak se z nich stávají volné pěstounské rodiny, kterým musí být poskytovány další možnosti vzdělávání a stará se o ně odborná služba, což se mi také jeví jako dobrý krok, jelikož rodinám může být stále udržována motivace i při čekání na dítě. Pěstounské dávky se zde mohou lišit s ohledem na danou Spolkovou zemi. Metodické zázemí zde tvoří například Bundesatbaitsgemeinschaft (BAG).

5.3 Severské země

Macela (2019) uvádí, že severské země jsou sociálně vyspělé. Nejdříve bych ráda mluvila o Dánsku, které prošlo významnou reformou sociální péče, jejíž cílem bylo posílit péči pěstounskou vůči té institucionální. Jako velmi dobrý fakt považuji to, že v rámci institucionální péče je vždy pouze deset míst v jednom zařízení. Mezi typy pěstounské péče patří pomocné rodiny, které slouží k odlehčení. Dále je zde Síťová pěstounská péče, která se týká osob příbuzných dítěti, kdy se na první místo klade dobrá citová vazba nikoliv odborné znalosti. Příbuzní zde nepobírají dávky, ale příspěvek na potřeby dítěte. Dále sem patří klasická pěstounská péče vykonávaná nepříbuzenskými pěstouny, která je zde nejrozšířenější, což je u nás naopak péče příbuzenská. Také je zde komunální pěstounská péče, kdy je třeba větších odborných znalostí, protože poskytovaná péče je odborná pro dítě, které ji potřebuje. Až 60 % dětí, co vyrůstají mimo svou biologickou rodinu jsou v péči pěstounské. Platová odměna je zhruba stejná jako plat učitele a odvíjí se také od specifických potřeb dítěte. Zájemci jsou posuzováni dvěma sociálními pracovníky

pomocí rozhovoru. Pokud je motivací pro pěstouny náhrada za vlastní dítě, či finance, tak je větší pravděpodobnost, že budou odmítnuti. Prochází týdenním školením, poté vždy dvoudenním jednou za rok a jednou za dva měsíce prochází supervizí. Macela (2019) popisuje, že v Norsku je pěstounská péče brána spíše jako přechodná a do dvou let od umístění se rozhoduje o dalším osudu dítěte. Příbuzenská i nepříbuzenská péče má stejné podmínky. Pěstouni opět prochází vzděláváním. Pěstounství zde spadá pod vládní agenturu Bufetat a využívá se zde program Parent Resources for Information, Development and Education (dále jen PRIDE), který připravuje pěstouny. Macela (2019) popisuje, že na Islandu je pěstounská péče rozdělena na klasickou krátkodobou a podporovanou. Zajímavé je, že u nás je za klasickou péčí považována ta dlouhodobá. I zde je dlouhodobá pěstounská péče, ale ta se blíží spíše osvojení. Pěstouni dostávají zvláštní odměnu. Podmínky přechodné pěstounské péče jsou zde podobné jako u nás. Do podporované pěstounské péče jsou přijímány děti s výchovnými, či zdravotními problémy. Je zde opět realizován program PRIDE.

5.4 Slovensko

Pro zajímavost mi přijde dobré zmínit nám nejbližší, jak geograficky, tak historicky, Slovensko. Macela (2019) uvádí, že na Slovensku může vzniknout pěstounská péče, podobně jako u nás, pouze z rozhodnutí soudu. Stejně jako u nás zde mají přednost příbuzní a pěstoun má právo rozhodovat o každodenních záležitostech dítěte a v rámci toho spravovat i jeho jmění. Krátkodobá pěstounská péče zde neexistuje, ale jsou tu profesionální rodiče, kteří tuto péči zajišťují stejně tak, jako péči krizovou. Tito profesionální rodiče jsou zaměstnanci dětského domova, či krizového centra. Dětské domovy tady fungují jako samostatné skupiny dětí v rodinných domech a součástí je i domácnost profesionálních pěstounů. Dále jsou tu centra dětí, kde působí profesionální rodiny. Dále zde jsou v rámci dětských domovů diagnostické skupiny pro děti se speciálními potřebami, či výchovnými problémy. Zajímavé se mi jeví i to, že v dětském domově může přebývat těhotná žena během těhotenství a nějaký čas po porodu. Opět i na Slovensku prochází pěstouni odbornou přípravou, které se zvyšuje s přítomností specifických problémů dítěte. Pěstouni procházejí výběrovým řízením v rámci dětského domova a za svou činnost dostávají plat.

5.5 Rusko

Z komparace Ruského a Českého systému dle Melekhové (2015) vyplývá, že na území Ruska se dbá na zařazení dítěte v souladu s jeho etnickou a náboženskou příslušností, jazykem a kulturou. Existuje zde několik forem náhradní rodinné péče, mezi které patří osvojení, poručnictví, opatrovnictví. Dále patronátní rodiny, které pečují o dítě dle smlouvy. Najdeme tu také pěstounské rodiny, kdy je opět uzavřena smlouva mezi pěstouny a orgánem poručnictví a opatrovnictví na určitou dobu. Pěstouni mohou být manželé i jeden člověk. Může být přijato osm dětí a pěstoun pobírá peníze. Setkáváme se i s pojmem dočasné předání dětí do rodiny, to se však napočítá jako forma náhradní rodinné péče. Uskutečňuje ho organizace v zájmu dítěte a nesmí přesáhnout tři měsíce, pokud je dítěti deset let, tak může projevit svůj názor a sourozenci zpravidla odchází společně.

5.6 USA

Dle Child Welfare Information Gateway (2016) v USA není pěstounská péče rozdělena na dlouhodobou a krátkodobou, protože se automaticky počítá s tím, že se dítě vrátí do biologické rodiny, s kterou se intenzivně pracuje. Pokud se situace v rodině nezlepší, tak po uplynutí lhůty je dítě svěřeno náhradním rodičům, v tomto případě nejčastěji původním pěstounům. Pěstounská péče zde trvá většinou maximálně rok. Dle Adopt us kids, n. d. (nedat.) pěstouni také procházejí proškolením a během svého výkonu mají možnost na odlehčovací služby a podporu organizace. Pokud dojde k vrácení dítěte do biologické rodiny, tak s ním často pěstouni nadále udržují vztah. Je tu stejně jako u nás možnost příbuzenské pěstounské péče. Dle Child Welfare Information Gateway (2016) se v USA pěstounská péče těší velké podpoře, ale i přes to zde existuje tzv. residentní péče o děti, kdy děti pobývají ve skupinových domech, avšak je tu kladen důraz na rodinné prostředí a snahu dítě opět vrátit do rodiny. Všeobecně je známo, že USA je velmi tolerantní i v rámci pěstounství homosexuálu, což je poměrně často demonstrováno i v rámci seriálu, které jsou populární i mezi adolescenty u nás. Příkladem jsou seriály Sexuální výchova a Pěstouni, které se těší vysoké sledovanosti. Život se „dvěma mami“, či „dvěma táty“ je zde zcela normalizován. Domnívám se, že i díky těmto seriálům se u nás podaří překonat tuto propast.

Jak vidíme, tak pěstounství může mít různé podoby. Mně osobně se velmi líbí přístup, který je praktikován v Dánsku, ale i ostatní země v sobě nesou inspirativní prvky a

některé zase postupy, kterým je dle mého názoru lepší se vyvarovat. Bylo by jistě přínosné zamyslet se nad formou pěstounství u nás a snažit se uplatňovat přístupy, které budou prospěšné pro děti a umožní jim vyrůstat v láskyplném prostředí.

6. Motivace pro pěstounství

V této kapitole se budu věnovat samotné motivaci pro pěstounství, na kterou bude cílit i moje praktická část. V následujících podkapitolách bych ráda zmapovala různé možné příčiny motivace pro pěstounství. Dále faktory, které působí na její udržení v průběhu pěstounství. Také bych ráda představila některé výzkumy v této oblasti. Na začátek bych ale ráda vymežila i motivaci samotnou.

6.1 Motivace

Dle Hartla a Hartlové (2010) je motivace jakási vnitřní řídicí síla, která má vliv na chování člověka. Podle autorů vzniká vnitřní i vnější stimulací, které dělí na fyziologické (například hlad) a psychologické (například touha uspět). Na tomto místě bych také ráda vycházela z tzv. Self-Determination Theory (Sebedeterminační teorie), jejíž autoři jsou Deci a Ryan. Dle Deci a Ryana (2008) se v rámci této teorie opíráme o hledisko autonomie daného jedince v oblasti jeho motivace. Motivace je v této teorii rozdělena na autonomní, kontrolovanou a amotivaci. Zmiňují tři základní potřeby ve vztahu k motivaci, které ovlivňují její sílu, patří sem potřeba vztahovat se k druhým, vlastní kompetence neboli pocit vlastní účinnosti a potřeba autonomie. Výše zmínění autoři motivaci dělí na vnitřní a vnější, a poukazují na to, že motivace vnitřní je silnější.

6.2 Altruismus

Dle Hartla a Hartlové (2010) se jedná o výraz, který pochází od A. Comta z roku 1853, ten ho definuje jako pomoc druhým na úkor sám sebe. V etologii je definován jako chování zvířete, ze kterého nemá prospěch, někdy mu i škodí, ale ostatní členové smečky z něho prospěch mají. Podle sociobiologie pomáhá jedinec nejdříve příbuzným, jelikož s nimi má společné geny a ty chce šířit dál, nepříbuzným opačného pohlaví, kteří mu pomohou šířit jeho vlastní geny, nepříbuzným obou pohlaví, kteří by mu mohli toto chování oplácet, a naopak nikdy nepomáhá těm, kteří by ho mohli ohrozit. Dělíme ho na altruismus nerekiproční, kdy druhý nemůže očekávat nic na oplátku. Sem bychom mohli dle mého názoru zařadit nepříbuzenské pěstounství, jelikož pěstouni vkládají do dětí mnoho úsilí a nikdy nemají jistotu, zda se jim to vrátí. Dále zde máme altruismus příbuzenský, který zvyšuje šanci šíření genů. Sem bychom dle mého názoru mohli zařadit pěstounství příbuzenské. Nakonec je zde altruismus reciproční, který je konán vůči

někomu, komu druhý věří, že mu chování vrátí, až to bude sám potřebovat pomoc. Já osobně se domnívám, že altruismus je povahová vlastnost jedince, vždyť je to také opak egoismu. Domnívám se, že pěstouni nejsou pouze altruističtí vůči svěřeným dětem, ale nejspíše se bude jednat o jejich celkové nastavení vůči společnosti a světu. Sobotková a Očenášková (2013) ve své knize popisují, že motivace pro pěstounství má často výrazné altruistické prvky. Popisují, že pěstouni chtějí být užiteční, chtějí dát dítěti lásku a pomoci mu. Autorky to popisují heslem „my pro dítě,“ což se mi jeví jako velmi příznačné a díky příběhům, které znám z Charity ČR i skutečně pravdivé. Zezulová (2012) se přiklání k tomu, že pěstounská péče má více altruistických prvků než osvojení. Sama autorka je pěstounkou a domnívá se, že člověk se s touhou pomáhat, být pěstoun již narodí. Popisuje však, že nemá ráda, když pěstounství někdo bere jako oběť dětem, to se mi jeví jako čirý altruismus. Autorka však uvádí i úskalí altruistické motivace, kdy člověk může přecenit své síly a může to vést až k syndromu vyhoření.

6.3 Pud zachování druhu

Pudy jsou dle Orla a kol. (2020) vrozené tendence k uspokojování základních potřeb. Pud zachování druhu patří k těm základním. Patří k němu pud sexuální a pud péče o potomstvo. Pud péče o potomstvo by se dal také brát z hlediska evoluční psychologie jako příbuzenský altruismus, tím pádem bychom tuto motivaci mohli vztáhnout na příbuzenské pěstouny, kteří se svou péčí o jim příbuzné a opuštěné děti snaží zachovat vlastní rodinu.

6.4 Společnost

Zajímavý úhel pohledu na problematiku uvádí ve své knize Zezulová (2012), která upozorňuje na to, že pěstouni poskytují výchovou dětí službu státu i celé společnosti. Poukazuje na to, že dítě, které vyrůstá v rodině plné lásky má větší šanci na uplatnění do budoucna, tím pádem nebude rozšiřovat řady sociálně slabých lidí, bude přispívat do státního rozpočtu a bude mít ve společnosti místo, takže se bude podílet i na jejím fungování. Tento úhel pohledu se mi zdá velmi zajímavý a domnívám se, že slouží jako dobrý argument vůči těm, kteří jsou schopni nařknout pěstouny, že tuto služby dělají pro peníze.

6.5 Víra

Dle Hartla a Hartlové (2010) se jedná o přesvědčení, které je emočně podložené, o existenci nějakého jevu, který nelze zcela potvrdit, ale ani vyvrátit. V České republice se nejčastěji setkáme s vírou, která je spojená s křesťanstvím, jehož ctností je láska k bližnímu svému, což se dle mého názoru může odrážet i v motivaci pro pěstounství. Již v kapitole o historii pěstounství jsem se zmiňovala o tom, že dle Langmeiera a Matějčka (2011) je péče o nechtěné děti spojována nejčastěji s církví a že v kostele byla možnost odložit dítě, aby se ho později ujeli dobří věřící. Pro zajímavost z posledního sčítání lidí v ČR vychází, že věřících je pouhých 13,3 %. Helder, Gunnoe a Timmermans (2020) zmiňují, že věřící s vnitřně orientovanou vírou, mohou mít pocit, že je Bůh vede k tomu, aby pomohli bližnímu svému. Naopak ty s vnější orientací víry toto rozhodnutí mohou udělat proto, aby byli obdivováni ostatními členy církve. Rodger a kol. (2006, in Helder, Gunnoe a Timmermans, 2020) uvádí, že 11 % pěstounů v USA a 15 % v Kanadě byli věřící. Helder, Gunnoe a Timmermans (2020) ze svého šetření zmiňují, že náboženská motivaci pro pěstounství, či adopci byla na určité úrovni přítomna zhruba u dvou třetin vzorku. Kdy 31 respondentů (70 %) uvedlo, že náboženská motivace u nich v rozhodování hrála roli a 20 z nich ji dokonce určilo jako tu hlavní. Autoři mimo jiné zmiňují, že věřící věří, že jim Bůh pomůže překonat těžkosti, které by mohly být s pěstounstvím spojené. Howell-Moroney (2014) ve svém šetření zkoumá vztah mezi altruismem, vírou a pěstounstvím. Autor uvádí, že ne každý věřící má altruistickou motivaci s odkazem na vnější a vnitřní druh víry, tím pádem by se motivace pro pěstounství měla důkladněji zkoumat. Dále upozorňuje, že samotná prvotní motivace mnohdy nestačí pro udržení si motivace dlouhodobé. Sám vidí omezení svého šetření v tom, že zkoumal data, která byla více jak dvacet let stará, avšak pokrývala přes 900 případů v USA.

6.6 Neplodnost

Mít dítě je dle Matějčka a kol. (1999) silná psychická, společenská i biologická potřeba u mnohých lidí, kteří, když není naplněna, jsou schopni přijmout i dítě, které jim není příbuzné. Dle statistiky je v ČR 20 % neplodných párů, i přes moderní medicínu se mnohým z nich nepodaří mít vlastní dítě. Celý proces je často doprovázen nadějí a opakovaným zklamáním, což může být pro dané jedince velmi náročné. Dle Schoollerové (2002) se páry musí vyrovnávat s pocity, kterým jejich vrstevníci s vlastními dětmi nemusí rozumět. Mezi tyto pocity patří bezradnost, frustrace, zahořklost, selhání a neužitečnost.

Nehledě na to, jak musí být náročné být v kontaktu s vrstevníky, kteří dítě mají. Domnívá se, že je také důležité prožít svůj zármutek, aby později neovlivňoval dítě v náhradní rodinné péči. Páry někdy volí cestu pěstounství, protože se jim jeví jako rychlejší. Dle Zezulové (2012) jsou neplodné páry spíše motivované k osvojení si dítěte. Uvádí však také, že z mnoha osvojitelů se posléze stanou i dobří pěstouni a naopak, když rodiče nejeví zájem o dítě tak i z pěstounů osvojitelé.

6.7 Syndrom prázdného hnízda

Syndrom prázdného hnízda je dle Hartla a Hartlové (2010) pocit osamocení, který nastává u některých rodičů, když jejich děti opustí domov. Dle Langmeiera a Krejčířové (2006) se může jednat o velmi trpké období. Většinou se s ním rodiče setkají v pozdní dospělosti. Autoři se zmiňují o tom, že zejména matky toto období mohou snášet hůře, protože pokud neměli jiný smysl života než péči o děti, tak si mohou připadat nepotřebné. Dle Matouška (1997) je to i jakási zkouška pro manželství, buď se jedinci začnou věnovat sami sobě a sobě navzájem a jejich vztah pokvete, či odejde z domova to poslední, co je spojovalo a vztah se může rozpadnout. Já osobně se domnívám, že syndrom prázdného hnízda může být častou motivací, jelikož pěstounství pro rodiče, kteří jsou orientováni na péči a mají v sobě ještě dostatek lásky a energie, zároveň jsou altruističtí, může být tou správnou cestou, jak naplnit zbytek svého života, a ještě navíc někomu pomoci.

6.8 Vliv na udržení motivace v průběhu pěstounství

Udržet si motivaci a stále pokračovat v pěstounství může být někdy složité vzhledem k tomu, že některým pěstounům nemusí vyhovovat spolupráce s organizací, role státu, či se mohou objevit výchovné, zdravotní, psychické problémy dítěte, ale také se mohou objevit problémy v jejich vlastní rodině. A proto bych ráda představila některé fenomény, které mají vliv na udržení motivace v průběhu, patří sem jistě i doprovázející organizace, které jsem ale zmiňovala již v předešlé kapitole.

Zezulová (2012) ve své knize popisuje, že je důležité **předcházet syndromu vyhoření**, který se týká také pěstounů. Syndrom vyhoření se dle Hartla a Hartlové (2010) objevuje po letech emočně vyčerpávající práce a jeho projevem je ztráta zájmu o práci a ztráta pohledu na práci jako poslání. Zezulová (2012) ho popisuje jako stav extrémního vyčerpání, poklesu výkonnosti, ve kterém se objevují různé psychosomatické obtíže. Dle autorky je velmi důležité uvědomit si, že tento syndrom se týká právě i pěstounů. Domnívá

se, že je důležité předcházet tomuto syndromu pomocí relaxace, jógy, procházek, nebo čímkoliv, co danému jedinci pomáhá redukovat stres a odpočinout si. Důležité je, aby se jedinec i nadále věnoval svým koníčkům a občas si dopřál dovolenou.

Zezulová (2012) uvádí i pozitivní vliv **sociální opory** v podobě partnera, kamarádky, či dobrého terapeuta. Pěstouni se často musí potýkat s frustrací, obavami, tlakem z vnějšku, nepochopením dokonce i od vlastní rodiny, a proto pro někoho může být velmi důležité přijetí a pochopení ze strany další osoby. Dle mého názoru může být i velmi podporující sdílení s ostatními pěstouny.

Já osobně se domnívám, že poměrně značný vliv na udržení motivace v průběhu pěstounství má právě **vzájemná opora partnerů**, pokud jsou tedy pěstouni oba z nich. Klimeš (2002) uvádí, že při posuzování párů, kteří by se chtěli stát pěstouny, je dobré udělat rozhovor i s oběma najednou, aby člověk viděl párovou dynamiku, která mezi nimi funguje, tím dle mého názoru potvrzuje důležitost jednoty a dobrého fungování partnerů. Domnívám se, že pokud spolu partneři spolupracují, tzv. táhnou za jeden provaz, tak je pro ně průběh pěstounství hladší a jejich vzájemná opora má vliv na jejich motivaci pokračovat. Zezulová (2012) ve své knize také popisuje, že vzájemná opora partneru je důležitá.

6.9 Vybrané výzkumy na podobné téma

V této podkapitole bych ráda zmínila podobné výzkumy na téma motivace pro pěstounství. I když jsou některé z výzkumů staršího data, tak jsem se je rozhodla do této podkapitoly zařadit. Díky tomu můžeme mít ucelený pohled na pěstounství a jeho vývoj, avšak výsledky výzkumů jsou velmi podobné napříč různými kulturami i v čase.

Výzkumy v oblasti víry, altruismu a pěstounství prováděli zahraniční výzkumníci Helder, Gunnoe a Timmermans (2020), dále také Howell-Moroney (2014), specifika těchto výzkumů jsem zmiňovala již výše.

Výzkum Denbyho, Rindfleische a Beana (1999) se zaměřoval na prediktory spokojenosti pěstounů a na jejich záměr pokračovat. Jejich vzorek byl poměrně velký. Jednalo se o 539 pěstounů z USA, kteří vyplnili dotazník. Mezi faktory, které měly vliv na spokojenost a na pokračování v pěstounství patřila například touha přijmout a milovat děti, které byly umístěny v ústavní péči. Dále také věk pěstounů a pomoc ze strany sociálních pracovníků.

Dle výzkumu Anderssona (2001), který probíhal pomocí rozhovorů s 21 pěstouny, vyplývá, že hlavní důvody k pěstounství jsou čtyři. Patří sem příbuzní, kteří cítili odpovědnost za opuštěné dítě, dále také páry, které nemohly mít vlastní děti. Také sem patřily motivy matek, které nechtěly pracovat mimo domov, a tak se rozhodly ujmout se pěstounských dětí, i když už měly své vlastní. Dále se zde objevil i motiv prázdného hnízda u párů, jejichž děti se osamostatnily.

Výzkum v oblasti samotné motivace bylo provedeno kvantitativní šetřením. Susan Roger, Anne Cummings a Alana W. Leschied (2006) provedli šetření na 652 pěstounech a výsledkem byla nejčastěji opakující motivace v oblasti touhy po ochraně a péči o dítě a zmíněné altruistické prvky. Tato studie byla provedena, kvůli zmapování motivace a lepšímu cílení při náboru pěstounů.

Velmi zajímavý je výzkum Browna (2011), který se zaměřoval na pěstounství v rámci Jižní Afriky a k analýze dat použil stejnou metodu jako já, tedy tematickou analýzu. Data získával pomocí pozorování a rozhovorů. Jeho výzkumný soubor čítá čtyři rodiny. Jedno téma, které vyplynulo z jeho analýzy se týkalo právě důvodů, proč si vzít dítě do pěstounské péče. Z výzkumu vyšlo, že se jednalo například o to, že u lidí mluvící jazykem Ovambo, jsou děti darovány manželům jako svatební dar. Také se zde objevuje příbuzenské pěstounství. Jsou zde zaznamenány i ekonomické důvody, kdy se dobře zajištěná rodina ujme dětí, které žijí v chudobě. Dalším důvodem bylo zlepšení si postavení a úcty, což se tu pěstounům dostává. Také se objevuje důvod, že některé rodiny dětem mohou poskytnout lepší vzdělání. Objevuje se zde i velmi zajímavá příčina, která souvisí s tím, že když dítě nevyrostá s biologickými rodiči, tak je odolnější a připravené na ztrátu v životě.

Z výsledků šetření Peake a Townsenda (2012), které probíhalo v UK, vyplývá že 86 % pěstounů, chtělo dát dětem šanci být součástí rodiny. Dále 77 % pěstounů toto rozhodnutí považovali za dobrý krok pro ně, či jejich rodinu. Dále 69 % chtělo pracovat s dětmi. Celých 36 % pěstounů bylo v pěstounské péči, či jejich rodiče byli pěstouni a 58 % mužů se stalo pěstouny, protože to chtěla jejich partnerka, ale také 30 % žen se stalo pěstounkami, kvůli svému muži.

Sebba (2012) si zvolila cestu komparace různých studií od roku 2000, aby mohla vzniknout ucelená brožura s informacemi o pěstounství. Zároveň však došlo k srovnávání motivací napříč různými zeměmi jako byla USA, Kanada, Austrálie, Švédsko, Norsko i UK. Mezi hlavní motivy dle jejího srovnání patří motivace vnitřní, a to hlavně touha

pomoci opuštěným dětem, dále také uvádí, že se objevují motivy vnější, a to například touha rozšířit vlastní rodinu.

Další zajímavý výzkum prováděli De Maeyer, Vanderfaillie, Vanschoonlandt, Robberechts, Van Holen (2014). Jednalo se o dotazníkové šetření. Dotazníky vyplnilo 192 vlámských pěstounů a cílem bylo zmapovat jejich motivaci. Výzkumníci rozdělily motivaci do čtyř okruhů. První okruh byla motivace orientovaná na dítě, kam patřily důvody jako dá dětem domov 99,5 %, dát dětem lásku 88 % a dostatek prostoru a času na to být pěstounem 94 %. Také tu byl okruh motivace, která byla orientována na samotného pěstouna. Patřily sem důvody jako neplodnost 24 %, další důvody již byly pod 10 % a jednalo se například o úmrtí vlastního dítěte, či volba pěstounství jako začátek před adopcí, nebo to, že byl pěstoun nezadaný a chtěl dítě. Dalším okruhem byla motivace zaměřená na společnost. Jednalo se o touhu udělat něco pro společnost 71 %, či motivy souvisely s vírou 73,5 %. Posledním okruhem byla motivace jiného druhu, kam patřila například touha po velké rodině 44 %, touha být milován dětmi 66 %, touha pomoci dětem se speciálními potřebami 61,5 %, povědomí o pěstounství a touha pomoci 86 % a také to, že měli známé, kteří pěstouni byli 72 %.

Neagoe, Neag, Luceș, Capraro (2019) se sice ve svém výzkumu zaměřovali na profesionální pěstounství, avšak jedná se o výzkum, který se snažil odhalit, zda se jedná o motivaci vnitřní, či vnější, což se mi jeví jako velmi užitečné, a proto ho zde také uvádím. Jednalo se o výzkum, který byl proveden na 51 participantech pomocí dotazníku. Z výsledků vyplývá, že 61 % účastníků se rozhodlo být profesionálními pěstouny díky vnitřní motivaci a 39 % se rozhodlo díky motivaci vnější. Jako nejčastější motivace bylo uváděno pomoci dětem a společnosti, tedy motivace 43 % pěstounů měla altruistické prvky. Dále 18 % hledalo práci, 16 % hledalo novou kariéru a 6 % jinou práci. 16 % také uvedlo své důvody jako náboženské a 4 % jako důvod uvedli neplodnost.

Altruistické motivy odhaluje i výzkum docentky Sobotkové (2003), který nese název Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost. Tento výzkum čítal 50 pěstounských rodin, kdy autorka používala dotazníkovou metodu FHI. Aktuálnost tohoto výzkumu potvrzuje Indráková (2015), která provedla šetření kvalitativního typu na souboru 15 dlouhodobých pěstounů pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Z autorčina šetření plyne, že hlavním motivem pro pěstounství je touha pomoci a dát domov dětem, které ho nemají. Dále také řešení osobních problémů skrze dítě jako je například bezdětnost a fenomén tzv. skryté adopce, což opět potvrzuje šetření docentky Sobotkové. Stejně tak byl potvrzen

motiv, kdy pěstouni mají pocit, že mají ještě potenciál vychovat další dítě. V šetření Indrákové vyvstaly ještě další motivy jako je seznámení se s konkrétním dítětem, či podmínkami ústavního zařízení a také biologické sourozenectví (přijetí více dětí, protože jsou sourozenci prvního přijatého). Já osobně se domnívám, že mé šetření bude mít obdobné výsledky, takže i když jsou tato šetření staršího data, tak zejména výzkumy docentky Sobotkové v naší zemi mají svou nezastupitelnou roli v otázce motivace pro pěstounství a v otázce pěstounství celkově.

Jako poslední šetření jsem se rozhodla zmínit aktuální práci Jurkové z roku 2020, která nese název Motivační faktory pěstounů. Jurková (2020) za hlavní motivaci pěstounů odhalila opět touhu pomoci dětem z ústavní péče a dát jim domov. Jako druhý motiv byla uváděna energie a síla pěstounů, kteří se ji rozhodli zaměřit tímto směrem. Šetření bylo prováděno kvantitativní cestou formou dotazníku, který vyplnilo 80 pěstounů.

Jak vidíme, tak z výše uvedených výzkumů nejčastěji vyplývá, že motivem je pomoc dítěti a tento motiv bychom mohli považovat za altruistický. Dále se zde objevuje i motiv dostatku síly pro vychování dalších dětí, neplodnost i motivy víry. Z většiny výzkumů naopak neplyne motivace finanční, což se domnívám, že je logické, vzhledem k tomu, že být pěstounem není vždy jednoduché a ten, kdo by si tuto cestu zvolil kvůli penězům, by dle mého názoru moc dlouho nevydržel.

Empirická část

7. Výzkumný problém, cíle výzkumů a výzkumné otázky

Tato kapitola se již bude týkat empirické části mé práce, nyní popíšu výzkumný problém, cíle výzkumu a výzkumné otázky, které jsem si stanovila před provedením mého výzkumu, který je kvalitativní povahy.

7.1 Výzkumný problém

Jako výzkumný problém ve své práci jsem si zvolila motivaci pro pěstounství u příbuzenské a nepříbuzenské skupiny pěstounů. Dle Gleichové (2021) ze statistik MŠMT vyplývá, že v dětském domově se v roce 2021 nacházelo přes 4000 dětí, což je poměrně velké číslo, díky rešerši literatury vím, že ve světě existují systémy, které čísla dětí v dětských domovech snižují. Velmi podstatnou část v těchto systémech zaujmají právě pěstouni. Pěstounská péče je velmi důležitá v rámci náhradní rodinné péče, jelikož se u nás nachází mnoho dětí, které zkrátka nejsou právně volné, a kdyby zde nebyla možnost pěstounství, tak by neměly možnost vyrůstat v rodině. Domnívám se, že je důležité, aby i v naší zemi docházelo k systematickému zvyšování motivace pro pěstounství, a aby k tomu mohlo dojít, je nutné znát motivaci dosavadních pěstounů, kteří se touto cestou nejen vydali, ale také v ní úspěšně vytrvávají. Výzkumný problém se tedy týká holistického pohledu na motivaci pro pěstounství, tedy jejího vzniku i udržení během fází, kterými pěstouni prochází.

7.2 Výzkumné cíle

Výzkumným cílem mé práce je tedy zmapování motivace pro pěstounství z holistického pohledu. Domnívám se, že je důležité zmapovat nejen prvotní motivaci, ale i motivaci během přípravy, které může být pro některé páry velmi náročná, dále motivaci v průběhu a jednotlivé aspekty, které na ni měly vliv. Neméně důležité se mi jeví zmapovat samotný názor pěstounů na motivaci ostatních a to, jak by se dala ve společnosti zvyšovat.

7.3 Výzkumné otázky

VO1: *Jaká je prvotní motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů k pěstounství?*

V rámci první výzkumné otázky bylo mým cílem popsat jaká je prvotní motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů. Chtěla jsem zmapovat to, co je v podstatě

vedlo k samotnému rozhodnutí stát se pěstouny a proč se rozhodli pro tuto formu náhradní rodinné péče.

VO2: *Jaké aspekty měly, či mají vliv na motivaci příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů v průběhu poskytování pěstounské péče?*

Jak jsem již několikrát zmiňovala být pěstounem může být krásná role, avšak nese s sebou i mnohá rizika, která se mohou v průběhu objevit. Otázkou je, co pomáhá pěstounům vytrvat v jejich roli, když přicházejí různé zkoušky, které by mohly jejich motivaci otrást a co jsou vlastně ony zkoušky, které mají vliv na motivaci pěstounů.

VO3: *Jak by se podle příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů dala zvyšovat motivace pro pěstounství?*

Domnívám se, že důležitou otázkou pro naši společnost je, jak by se dala zvyšovat motivace pro pěstounství. Koho jiného bychom se měli zeptat než samotných pěstounů, kteří nejlépe vědí, co vedlo je samotné a díky stykům s ostatními pěstouny se mohou setkávat s dalšími motivy, které vedou lidi k tomu, aby se stali pěstouny.

8. Metodologický rámec

Nyní bych ráda představila metodologický rámec, který jsem si zvolila pro realizaci svého výzkumu.

8.1 Typ výzkumu

V rámci výzkumného problému a cílů jsem se rozhodla použít kvalitativní přístup, který je, stejně tak jako moje snaha zmapovat motivaci holisticky, celostní. Domnívám se, že pomocí tohoto přístupu se mi podaří lépe dosáhnout cílů výzkumu, jelikož tématu, kterým se zabývám, je dle mého názoru důležité porozumět do hloubky, což umožňuje právě kvalitativní přístup, například díky doptávání a osobnímu kontaktu, který umožňuje i pozorování. Dle Miovského (2006) je velmi složité přesně vymežit kvalitativní šetření, jelikož k němu mnoho autorů přistupuje jinak. Navíc mnoho z nich je radikálních a domnívají se, že přesné vymezení přístupu a metod není vhodné. Dle autora se jedná o přístup idiografický, zabývající se jednotlivými událostmi. Dle Dismana (1993, in Miovský, 2006) se jedná o nenumerné šetření a interpretaci sociální reality. Miovský (2006) dává přednost pojmu kvalitativní přístup než výzkum. Za klíčové autor považuje jedinečnost a neopakovatelnost zkoumaných fenoménů, které jsou zkoumány v přirozeném prostředí, tudíž mohou být doplněny například pozorováním. Dalšími charakteristikami kvalitativního přístupu je kontextuálnost, dynamičnost, historičnost a reflexivita. Zejména u reflexivity je důležité se pozastavit, jelikož kvalitativní výzkum sebou nese poměrně náročné požadavky na samotného výzkumníka, který ovlivňuje a sám je ovlivňován fenomény, které zkoumá. Otázkou je i generalizace výsledků, jelikož jsou vždy vázané na konkrétní osoby a situace, avšak nespornou výhodou kvalitativního výzkumu je možnost proniknout do hloubky dané problematiky a zkoumání fenoménu v jeho přirozeném prostředí. Kořeny kvalitativního přístupu bychom mohli dle Hendla (2005) hledat například ve fenomenologii, hermeneutice, sociálním konstruktivismu, či symbolickém interakcionismu.

8.2 Metody získávání dat

Jako metody získávání dat jsem si zvolila pozorování a polostrukturovaný rozhovor. Jelikož je doporučováno zvolit více metod získávání dat, tak jsem během sběru dat důkladně dbala i na pozorování, které může dopomoci dokreslit polostrukturovaný

rozhovor. Miovský (2006) se domnívá, že je dobré obě metody provázat a tím z výzkumu vytěžit maximum.

8.2.1 Pozorování

Pozorování, také extrospekce je dle Miovského (2006) velmi důležitá metoda. Já osobně jsem si před prvním rozhovorem zvolila spíše strategii izomorfní deskripce, kdy jsem se snažila během pozorování zachytit vše důležité. Dle Hendlova dělení (2005) jsem si zvolila nestrukturované pozorování, protože jsem chtěla zaznamenávat spíše důležité a ojedinělé věci pro daný pár. Dle Miovského (2006) se jednalo o zúčastněné otevřené pozorování, jelikož moji respondenti věděli, že se jedná o výzkum. Svoboda (1989, in Miovský, 2006) uvádí, že jsou kladeny určité nároky na pozorovatele. Patří sem zdravé smyslové orgány. Já jsem se při pozorování snažila využít všech svých smyslů, které byly v dané chvíli adekvátní. Dále mluví o schopnosti koncentrovat pozornost a adekvátně ji rozložit, což jak jsem zjistila může být ze začátku náročné, protože pokud člověk provádí opravdu důkladné pozorování, tak jevů, které má možnost pozorovat je skutečně mnoho. Dále mluví o schopnosti vytvářet adekvátní úsudky a odhady, což samozřejmě souvisí se znalostí situace, ale také kulturními zvyklostmi. Velmi důležité je i vyhnout se určitým stavům, kam patří například únava, či vliv psychotických látek, čemuž jsem samozřejmě předcházela. Dále mluví i o schopnosti sebereflexe v rámci úsudků, interpretací, ale i vztahů vůči jednotlivým účastníkům, což je všeobecně velmi podstatné v rámci kvalitativního přístupu. Dále mluví o přesných záznamech, k čemuž jsem používala předem připravený záznamový arch, ale také o jejich kombinaci, k čemuž jsem používala audio nahrávání, které mi umožnilo později znovu naslouchat například hlasu účastníku a jeho proměnám v rámci různých otázek a témat. V rámci pozorování jsem tedy používala předem připravený záznamový arch, na němž byly i připravené okruhy s otázkami. Rozdělila jsem si na něm pozorování na začátku, během jednotlivých otázek a na konci rozhovoru. Poté, co jsem dokončila rozhovor, jsem si, co nejrychleji sedla a napsala si vše, co mi z pozorování utkvělo v hlavě.

8.2.2 Polostrukturovaný rozhovor

Jako hlavní metodu získávání dat jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor, který byl dle mého názoru v rámci jeho pravidel, tou nejlepší variantou pro mé výzkumné cíle a zodpovězení výzkumných otázek, jelikož každý pár a každý příběh, se kterým jsem se setkala, byl natolik jedinečný, že bylo důležité pružně reagovat na vzniklé situace, a právě to tato metoda dovoluje. Polostrukturované interview je dle Miovského (2006) možné

označovat i jako semistrukturované. Je to jakýsi přechodový můstek mezi nestrukturovaným, které je velmi podobné narativnímu přístupu a strukturovaným, které se zase blíží spíše dotazníkovému šetření. Je využíván nejčastěji, protože řeší nedostatky obou zmíněných. Je samozřejmě náročnější na přípravu než nestrukturované, protože je nutné připravit si určité okruhy a otázky, tohoto postupu jsem se držela. V příloze číslo tři přikládám ukázky okruhů a otázek, které jsem si připravila. Je v něm však i prostor pro improvizaci, doptávání a reagování na různé situace, tím pádem umožňuje jít do hloubky a zároveň se vyhnout přílišnému odbíhání od tématu, což jsem v rámci mých rozhovorů ocenila, jelikož každý pár a jeho příběh byl jedinečný. Důležitá je i jednotnost, kterou by měl tazatel zachovat u všech respondentů, týká se to například mimiky, vzezření a podobně, avšak je zde zachována i jistá míra autentičnosti. Dobré je i během rozhovoru použít záznamový arch, který obsahuje otázky na základní údaje o respondentovi a také důležité okruhy a otázky, což jsem přesně udělala během svého výzkumu. Stejně tak jako při pozorování, tak i při kladení otázek a doptávání jsem dbala na vlastní sebereflexi. Co se týče otázek v rozhovoru, tak já osobně jsem spíše používala otázky otevřené, díky kterým měli respondenti možnost vyjádřit se skutečně do hloubky, avšak někdy zabíhali od tématu, což bylo při prvním rozhovoru náročné korigovat, později se mi to už dařilo lépe. Občas jsem zařadila i otázky uzavřené. Hendl (2005) například dělí otázky během rozhovoru na iniciační, otázky uprostřed rozhovoru a na závěr, což se mi jeví jako velmi důležité, a i já sama jsem se snažila postupovat v tomto duchu, jelikož je důležité postupovat k jádru problému opatrně, avšak je i nutné rozhovor správně uzavřít, a ujistit se, zda je uzavřený i pro účastníky a zda se v nich neotevřelo něco důležitého a nepotřebují to zpracovat. V rámci iniciačních otázek jsem si zvolila jednoduché základní otázky o respondentech a jejich rodinách, přičemž se většinou rozpovídali o jejich příběhu a tím jsem se postupně dostávala k jádru motivace z různých pohledů, důležité pro mě bylo i uzavření rozhovoru pomocí závěrečných otázek. Celý rozhovor jsem se souhlasem účastníků nahrávala pouze jako audiozáznam pomocí diktafonu, se kterým jsem se samozřejmě napřed učila pracovat, aby poté technické potíže nenarušily výzkum.

8.3 Metody zpracování a analýzy dat

V této podkapitole bych se ráda věnovala metodám, kterých jsem se držela při zpracovávání a analýze dat.

8.3.1 Metody zpracování dat

Dle Miovského (2006) jsou metody zpracování dat stěžejní a závisí na nich také nalezené výsledky. Jedná se o technickou práci s daty, díky které si data připravujeme pro analýzu. Jelikož jsem rozhovory nahrávala na diktafon, tak jsem získala audiozáznam. Dle Miovského (2006) je výhodou audiozáznamu, že je autentický, a výzkumník se může zaměřit více na pozorování než na psaní odpovědí, což jsem skutečně velmi ocenila. Nezachytí sice přesnou atmosféru, avšak zachycuje intonaci hlasu a podobně. Dle autora je i důležité, aby nahrávací zařízení nenarušovalo průběh rozhovoru, což se domnívám, že se mi podařilo. Bylo nutné provést transkripci dat, která mi vzhledem k průměrné délce rozhovorů, která byla v průměru 1,5 hodiny zabrala poměrně dost času, avšak díky této fázi dochází k hlubšímu seznámení s daty, které je nutné pro dobrou analýzu. Zaznamenání dat na audiozáznam se mi jeví jako velmi užitečné, jelikož člověk má možnost vracet se k pasážím, kterým nerozumí, a při každém dalším poslechnutí si může upravovat, či potvrzovat svůj úhel pohledu. Při transkripci jsem prováděla i redukci prvního řádu, pokud se jednalo o pasáže, kdy respondenti zabíhali od tématu někam jinam, avšak opakovaným poslechem jsem se ujišťovala, zda tato redukce byla správná. Za samozřejmost považuji fakt, že je velmi důležité data již během transkripce důkladně anonymizovat a také je bezpečně zálohovat a udělat si systém v jejich ukládání, což skutečně velmi usnadňuje další práci s nimi.

8.3.2 Metoda analýzy dat

Jako metodu pro analýzu získaných dat jsem zvolila tematickou analýzu, která díky svým vlastnostem odpovídala potřebám mého výzkumu. Tato metoda byla etablována Braunovou a Clarkovou (2006). Dle autorek se jedná o flexibilní metodu, což se mi jeví jako potřebné pro můj výzkum. Tato metoda slouží k identifikaci témat, která se nacházejí v získaných datech. Je možné předem stanovit výzkumné otázky, tuto cestu jsem si zvolila já, či je stanovit, až po samotné analýze. Její výhodou je i fakt, že není limitována v oblasti získávání respondentů a sběru dat. V rámci tematické analýzy dle Braunové a Clarkové (2006) mluvíme o šesti fázích.

1. *Seznámení s daty:* V první fázi je nutné připravit si data, což jsem popisovala výše v rámci zpracování dat. Dále je nutné opakované čtení dat, díky kterému dostaneme první dojem, který jsem si zaznamenala. Já osobně

jsem příznivcem metody tužka papír, takže jsem si přepsané rozhovory vytiskla a dále s nimi pracovala pomocí barev.

2. **Tvorba počítačích kódů:** Ve druhé fázi jsem si opět pročetla data a přiřazovala k nim jednotlivé prvotní kódy.
3. **Hledání témat:** Ve třetí fázi jsem se snažila jednotlivé kódy sdružovat do témat, k čemuž mi velmi pomohla i tvorba myšlenkových map.
4. **Revize témat:** Ve čtvrté fázi jsem znovu kontrolovala, zda data patří pod správné kódy a témata. Také jsem se zaměřila na to, zda témata pokrývají celý datový korpus, a nakonec jsem vytvořila výslednou tematickou mapu, která mi pomohla lépe se zorientovat. Důležité také bylo ověřit si, zda data odpovídají výzkumným otázkám.
5. **Definice a pojmenování témat:** V páté fázi dochází k definici témat a hledání toho, o čem daná témata jsou, což jsem udělala i já. Každé téma se zkoumá samostatně, ale hledají se i propojení mezi nimi. Samozřejmě se zde mohou objevit i subtémata. Vhodné je, když témata postupně odpovídají na výzkumné otázky.
6. **Tvorba závěrečné zprávy:** V poslední fázi už dochází k odpovědím na výzkumné otázky pomocí deskripce jednotlivých témat. Vztahy a témata je vhodné zobrazovat pomocí úryvků. Shrnuje se to nejdůležitější a zároveň je důležité srovnat výsledky s dalšími výzkumy.

Při analýze dat jsem se držela tohoto postupu, přišel mi velmi užitečný a smysluplný vzhledem k povaze získaných dat i cílům výzkumu.

8.3.3 Validita a reliabilita

Za velmi důležité v rámci jakéhokoliv výzkumu považuji ověření validity a reliability. Dle Hartla a Hartlové (2010) je validita v překladu platnost, tedy to, zda metoda zjišťuje to, co zjišťovat má. Validita metody se odvíjí od toho, nakolik je známo, co zjišťuje a do jaké míry to zjišťuje. Reliabilita v překladu znamená spolehlivost a k jejímu ověření by došlo při replikaci mého výzkumu na daných respondentech. Dle Maxwella (1992, in Hendl, 2005) je důležité v rámci kvalitativního přístupu dbát na deskriptivní, interpretativní, teoretickou validitu a zobecnitelnost.

Deskriptivní/popisná validita je přesnost zprávy a výsledků, které by neměly být zkreslené a měly by odpovídat datům, o což jsem se snažila opakovaným pročitáním a seznamováním se s daty a také dokládáním přímých vyjádřeních mých respondentů.

V rámci **Interpretativní validity** je důležité, že se nejedná pouze o popis fenoménu, ale i o to, co pro dané účastníky znamená. Mělo by dojít k zachycení jejich emocí, afektů a kognitivních procesů. Vychází se zde z jazykových projevů, slov a konceptů účastníků, což jsem se snažila zachytit pomocí pozorování a opakovaného poslechu audiozáznamu, který zachytil různé paralingvistické jevy.

V rámci **Teoretické validity** se jedná o teoretické konstrukty, které výzkumník převzal, či navrhl. Tento typ validity jsem se snažila ověřit tím, že jsem své výsledky podložila výsledky z podobných studií.

V rámci **zobecnitelnosti** je důležité, aby fakta, které obsahuje zpráva, či výsledky, byly natolik srozumitelné, aby mohly být ověřovány v dalších studiích, o což jsem se snažila.

8.4 Etické aspekty výzkumu

Vzhledem k citlivosti tématu, které jsem si zvolila, jsem se snažila velmi důkladně vyvarovat etickým problémům, které by mohly nastat. Citlivost tématu jsem odvodila od faktu, že průběh pěstounství nemusí být vždy jednoduchý, ani to, co k němu vedlo, stejně tak jako reakce rodiny a okolí na toto rozhodnutí pěstounů a mnoho dalších proměnných. Dále jsem považovala za velmi důležité, co nejlépe ochránit a ošetřit pěstouny, jelikož mě s důvěrou pouštěli do svého života a já jsem jim za to vděčná, stejně tak za to, jaké poslání si ve svém životě vybrali. Například dle Miovského (2006) je důležitá ochrana nejen respondentů, ale i výzkumníka, dále je důležité ošetřit střet zájmů, důvěryhodnost výzkumníka, která má samozřejmě vliv na získaná data. Je také podstatné, aby výzkumník byl empatický vůči účastníkům, avšak neutrální k získaným datům. Dále je důležité mít informovaný souhlas respondentů s výzkumem s možností kdykoliv odstoupit, provést maximální možnou ochranu a anonymizaci dat a vyhnout se poškození účastníků. Ochrana je důležitá i pro výzkumníka, který by si například měl držet hranice kontaktu a vztahu s účastníky, dále by nemělo dojít k jeho poškození a úniku osobních informací.

8.4.1 Rizika a jejich předcházení

Citlivé téma: Jak jsem již naznačovala, téma, které jsem si vybrala může být z mnoha důvodů velmi citlivé, a proto jsem se snažila maximálně anonymizovat získaná data při jejich analýze, ale také jsem se rozhodla, že nebudu přikládat přepsané rozhovory, či nahrávky jako přílohu, což jsem slíbila i samotným respondentům. Dále jsem každému z párů předala kontakt na charitní psycholožku v případě, že by se jim během rozhovoru

otevřelo něco nezpracovaného a sama jsem se snažila tuto skutečnost v závěrečné části mapovat, čímž jsem se snažila předcházet poškození účastníků.

Střet zájmů: Čtyři páry v mém výzkumu byly získány díky výběru přes organizaci Oblastní charita v Pardubicích, na které pracuji jako lektor pro pěstounské a sociálně slabé děti, a kde působím jako dobrovolník. Dle Miovského (2006) je v tomto případě důležité držet se své role a uvědomovat si ji, což jsem také dělala a potvrzuje to i stejná bohatost získaných dat od párů, které spadaly pod danou organizaci, ale i od těch, kteří ne. Respondenti byli ujistěni, že citlivé údaje, které mi řeknou nebude v žádném případě šířené v rámci organizace, což jsem samozřejmě dodržela. Výhodou je i to, že vedoucí organizace je vysokoškolská pedagožka, která sama ctí etiku, takže mě ani ona sama nestavěla do situace, kdy by chtěla znát podrobnosti z dat, které jsem nasbírala. Dále považuji za více neetické, kdyby výzkum probíhal se samotných dětech, se kterými pracuji, jelikož s jejich pěstouny se setkávám pouze při předávání dětí, před nebo po akcích. Děti nikdy nebyly přítomny rozhovoru, což považuji za důležité. Dále by se mohla objevit otázka, zda mě znalost příběhů daných dětí neovlivní při práci s nimi, což předpokládám, že ne, jelikož jsem jejich příběhy zhruba znala od sociálních pracovníků, kvůli tomu, abych měla lepší představu, jak k nim přistupovat.

Důvěryhodnost mé osoby: U tohoto rizika jsem podnikla výše zmíněné kroky, díky kterým se domnívám, že respondenti byli skutečně otevření a nebáli se, že by jejich příběh mohl být použit proti nim, či šířen dále, což zajišťuje i má smlouva o mlčenlivosti v rámci Oblastní charity v Pardubicích.

Neutralita: Se samotnou empatií jsem dle mého názoru během výzkumu problém neměla, ale snažila jsem se o opravdovou sebereflexi a nezaujatost v mých úsudcích, jelikož jsem si vědoma toho, že s mnohými pěstouny sympatizuji. Dokola jsem si procházela své záznamy, ale také jsem se snažila hned po skončení rozhovoru sednout a sepsat si, jak na mě celá situace skutečně působila bez předsudků a předem vytvořených konstrukcí.

Informovaný souhlas s možností kdykoliv odstoupit: Souhlas na výzkumu jsem si vyžádala v podstatě hned při prvotním kontaktu přes telefon, avšak oficiálně jsem si ho nahrála v rámci všech audiozáznamů, stejně tak jsem na začátku všechny respondenty ujistila, že mohou kdykoliv odstoupit a nemusí odpovídat, pokud je jim něco nepříjemného, což se ani jednou nestalo.

Souhlas, že rozhovoru nebudou přítomny pěstounské děti: Tento bod mi přišel velmi důležitý, jelikož se domnívám, že otázky, které jsem pokládala byly citlivé a děti by jim neměly být přítomny, dále by mohly do rozhovoru zasahovat a pěstouni by nemusely být natolik upřímní. Dalším úskalím byly i výše zmiňovaná rizika v rámci toho, že s dětmi pracuji.

Ochrana vlastní osoby: Domnívám se, že tento bod jsem mírně podcenila, jelikož i když pracuji v rámci Oblastní charity v Pardubicích již pět let a jsem zvyklá na různé osudy a příběhy, tak slyšet podrobně příběh některých dětí nebylo zcela jednoduché, avšak vím, že proto, abych alespoň nějakou, i když malou částí, přispěla k jejich lepšímu osudu, tak je to nezbytné, což už ostatně vím i díky své práci. Možná proto mě překvapily některé odezvy, které ve mně poté zůstávaly, a které jsem poté ošetřila v rámci supervize.

9. Výzkumný soubor

V této kapitole bych ráda popsala výzkumný soubor, který jsem si zvolila. Zaměřila bych se na metody výběru výzkumného souboru, kritéria výběru a stručně bych představila své respondenty. Jelikož se názory na počet respondentů v rámci kvalitativního přístupu liší, a v rámci metody tematické analýzy není stanovený přesný počet respondentů, tak jsem se rozhodla zvolit sedm párů. S ohledem na to, že se nejedná o sedm respondentů, ale v podstatě čtrnáct. Všeobecně je známo, že čím méně si výzkumník zvolí probandů, tím více do hloubky by měl v analýze zajít, a proto jsem zůstala u tohoto čísla, aby kvantita nezastínila kvalitu, na které mi především záleží.

9.1 Metody výběru výzkumného souboru

Pro výběr výzkumného souboru jsem si zvolila dvě nepravděpodobnostní metody, které Miovský (2006) nazývá prostý záměrný účelový výběr a záměrný účelový výběr přes instituce. Díky prostému záměrnému účelovému výběru jsem získala tři respondenty, o kterých jsem věděla, že byli, či jsou pěstouny. Dále jsem použila záměrný účelový výběr přes instituci, a to již zmiňovanou Oblastní charitu v Pardubicích, díky níž jsem získala čtyři respondenty, o rizicích tohoto typu výběru a tím, jak jsem se s nimi vypořádala jsem se zmiňovala již v části, ve které se věnuji otázce etiky. Proces oslovování probíhal tak, že jsem telefonicky kontaktovala respondenty, o kterých jsem věděla, že splňují kritéria pro výběr, či jsem na ně dostala kontakt od sociálních pracovníků. Seznámila jsem je s povahou mého výzkumu, zeptala se je na jejich souhlas a poté jsme si domluvili potřebné detaily týkající se setkání, což byla například jejich adresa, datum, čas a samozřejmě i časová dotace výzkumu. Oslovila jsem sedm respondentů a z toho všichni s mým výzkumem souhlasili.

9.2 Kritéria výběru

V této podkapitole bych ráda představila kritéria, která jsem si stanovila vůči respondentům, jenž jsem zařadila do výzkumu. Do kritérií výběru jsem nemusela zařazovat například věk, jelikož aby se dotyční mohli stát pěstouny, tak musí mít určitý věkový odstup od pěstounského dítěte, dále jsem nemusela zařazovat věci typu, zda prošli procesem, či se účastní povinného vzdělávání, jelikož bez toho by nemohli být pěstouny.

1. ***Stále jsou, či byli dlouhodobými příbuzenskými, či nepříbuzenskými pěstouny:*** V rámci tohoto kritéria jsem zvažovala, zda zařadit pouze aktuální pěstouny, či i respondenty, jejichž pěstounství se vyvíjelo dál. Nakonec jsem se rozhodla zařadit obě skupiny, jelikož jsem zaprvé chtěla zachytit i historický vývoj procesu a pěstounství celkově, a zadruhé z výše zmíněných výzkumů vyplývá, že motivace pro pěstounství se v letech příliš nemění. V rámci mého souboru jsou tedy dva páry, jež byly pěstouny. Jeden pár se nyní stal poručníky dětí, takže se jedná v podstatě o novou skutečnost, a ten druhý si založil soukromý dětský domov, tento pár mi poskytl možnost zmapovat historický vývoj.

2. ***Jedná se o pár pěstounů:*** Pro tuto skutečnost jsem se rozhodla, protože většina pěstounů, které jsem znala z Oblastní charity v Pardubicích byli páry, tím pádem jsem předpokládala, že je to rozšířenější fenomén v rámci společnosti. Proto mi dávalo větší smysl udělat rozhovor s celým párem než například s jednotlivcem, protože jsem mohla sledovat párovou dynamiku a také vzájemné reakce pěstounů, i reakce na to, co řekl ten druhý a také vzájemné doplňování. Klimeš (2002) popisuje, že v rámci procesu je důležité pracovat s celým párem, čímž potvrzuje i mé rozhodnutí. Sama jsem si byla vědoma, že toto rozhodnutí bude náročnější v rámci přípravy, mé pozornosti i korigování rozhovoru, avšak jsem velmi ráda, že jsem se pro něho rozhodla.

3. ***Souhlas s výzkumem:*** Nezbytným kritériem byl samozřejmě souhlas s výzkumem.

4. ***Vykonávání pěstounství v rámci ČR:*** Důležité samozřejmě bylo, aby se jednalo o pěstouny, kteří působí v rámci České republiky, jelikož náš systém náhradní rodinné péče má svá specifika, která se odrážejí v procesu i průběhu pěstounství.

9.3 Respondenti

Nyní bych ráda stručně představila své respondenty.

Příbuzenští pěstouni 1 (dále PP1): Pěstouni jsou manželé, s tím že se jedná o druhé manželství ženy a první manželství muže. Ženě je 63 let a mužovi 60 let. Oba jsou pěstouni a jsou už v důchodovém věku. V pěstounské péči mají jednoho chlapce, kterému je 10 let a jedná se o jejich vnuka. Pěstouny jsou šest let a spadají pod Oblastní charitu Pardubice.

Příbuzenští pěstouni 2 (dále PP2): Pěstouni jsou manželé, s tím že se jedná o jejich první manželství. Ženě je 61 let a muži 51. Oba jsou pěstouni v důchodovém věku. Společně mají tři děti a muž má ještě jedno dítě s jinou ženou. Oba pěstouni vyrůstali v dětském domově a pán je nyní vážně nemocný. V pěstounské péči mají dvě děti, jedná se o jejich vnoučata. Jedná se o bratrance a sestřenici. Jedná se o chlapce, kterému je 12 let a dívku, které je 11 let. Jsou pěstouny již devět let a spadají pod Oblastní charitu Pardubice.

Příbuzenští pěstouni 3 (dále PP3): Pěstouni jsou manželé a jedná se o jejich první manželství. Ženě je 57 let a muži 56. Společně mají dvě biologické děti. Jsou pěstouny, ale zároveň pracují, žena je účetní na zkrácený úvazek a muž je truhlář. Starají se o svá vnoučata, chlapce, kterému je 10 let a jeho sestru, které je 9. Pěstouny jsou osm let a spadají pod Oblastní charitu Pardubice.

Nepříbuzenští pěstouni 4 (dále NP4): Jedná se o manželé, avšak pro oba je to druhé manželství. Ženě je 59 let a muži 61. Společně nemají žádné děti, avšak žena má dvě biologické děti a muž tři z prvního manželství. Muž pracuje jako seřizovač a žena jako uklízečka. Starají se o dva sourozence, chlapci je 12 let a dívce 11. Dívka má diagnostikované ADHD. Pěstouny byli deset let a nyní jsou rok poručníky. Spadají pod OSPOD.

Nepříbuzenští pěstouni 5 (dále NP5): Jedná se o manželé, avšak pro oba je to druhé manželství. Ženě je 55 let a muži 67. Oba mají dvě biologické děti z předchozího manželství a spolu biologické děti nemají. Muž je pěstoun v důchodovém věku a žena je pěstounkou s tím, že pracuje i jako muzikoterapeutka. V pěstounské péči měli dohromady tři děti. Chlapce, kterému je nyní 23 let. Dívku, které je 20, avšak není zcela soběstačná, jelikož má diagnostikovanou Poruchu autistického spektra. Stále se starají o dalšího chlapce, kterému je 17 let. Pěstouny jsou tedy již 21 let a spadají pod organizaci Amalthea. Sami přiznali, že si připadají vyhořelí a připisovali to i tomu, že měli v péči postižené dítě, ale i přesto vědí, že má pěstounství smysl.

Nepříbuzenští pěstouni 6 (NP6): Jedná se o manželský pár, kdy je to pro oba z nich první manželství. Oba manželé jsou praktikující věřící. Muži je 53 let a ženě 49. Společně mají dvě děti. Byli pěstouny dvou dětí, kterým je nyní 23 let a 39 let, jednalo se o dívky. Jedna z nich měla diagnostikované ADHD. Dříve spadali pod OSPOD a pěstouny byli 21 let. V roce 2000 založili společně dětský domov. V dětském domově je kapacita pro osm dětí, tím se manželé snaží zabránit dětské deprivaci. Nyní pracují tedy jako vychovatelka a ředitel dětského domova.

Nepříbuzenští pěstouni 7 (NP7): Jedná se o manželé. Ženě je 47 let a muži 48. I přesto, že jsou pěstouni, tak žena pracuje jako kuchařka a muž pracuje pro obec. Společně mají dvě biologické děti. V pěstounské péči mají mentálně retardovanou holčičku, které je 9 let. Pěstouny jsou 8 let, s tím, že první rok života holčičky ji měli v hostitelské pěstounské péči. Spadají pod Oblastní charitu Pardubice.

10. Výsledky pozorování

Ještě, než popíšu samotnou analýzu dat a její výsledky, tak bych nejdříve chtěla popsat výsledky pozorování, které je dle mého názoru důležitou součástí každého kvalitativního šetření. Jak už jsem zmiňovala výše, tak jsem zvolila spíše izomorfní a nestrukturovanou metodu. Nyní popíšu důležité prvky, které jsem zaznamenala během rozhovoru s páry, a které dle mého názoru dobře dokreslí následující analýzu.

PP1: Už od začátku se ke mně pěstouni chovali mile a oba mi podali ruku. Pěstoun již od začátku plakal a pěstounka měla slzy na krajíčku. Již od začátku mi stále i během rozhovoru nabízeli jídlo, a i přes mé snahy odmítnout mi domů dali tašku plnou různého ovoce, zavařenin a sladkostí. Pán jídlo odcházel balit během rozhovoru a zase se vracel, domnívám se, že rozhovor pro něho byl emočně náročný a tímto způsobem si dělal pauzy. Během rozhovoru mi ukazovali nový telefon pro dítě, na který si ale musí sám našetřit, takže bylo vidět, že jejich výchova má přísné hranice. Na konci rozhovoru by si ještě rádi povídali. Během rozhovoru mluvila více žena.

PP2: Pěstouni mi již na začátku řekli, že kdyby mě neznali z Oblastní charity v Pardubicích, tak by rozhovor nedělali, ale byli velmi příjemní. Hned na začátku mi podali ruku. Také jsem si všimla mnoha hezkých fotek dětí v bytě. Pán mluvil více než paní.

PP3: Pěstouni mi na začátku podali oba ruku. Oba měli slzy v očích a pán při těžkých tématech odcházel a vracel se. Paní v podstatě mluvila za něho, ale bylo vidět, že se jí během rozhovoru postupně ulevuje, což značilo i uvolnění v pozici, ve které seděla, během rozhovoru. Zdálo se, že cítí pocit viny, za to, co se v jejich rodině přihodilo. Dům byl opět vyzdoben fotkami dětí.

NP4: Manželé mi oba podali ruku. Během rozhovoru opět došlo na slzy ze strany paní. Pár vystupoval jako bojovníci, což lze doložit například tím, že byli jedni z prvních, kteří psali úřadům, kvůli zadlužování dětí z dětského domova, které, když vyšly z ústavní péče, tak měly například dluhy za popelnice. Jejich mluva byla doplněna mnohými gesty. V domě byly vyvěšeny fotky dětí. Na konci by si stále ještě chtěli povídat.

NP5: Oba pěstouni mi také podali ruku. Bylo na nich však vidět, že jsou velmi unavení. Mluvili pomalu a celkově seděli sklíčeně, sklesle a působili vyčerpaně. Během rozhovoru spolu občas nesouhlasili. V domě však stále visely fotky dětí, se kterými se vídají.

NP6: Manželé ze začátku působili poměrně ostražitě, ale i přesto mi podali ruku, což mi bylo vysvětleno později, protože jim bylo během života ublíženo, a to právě kvůli tomu, co dělají. A to nejen ze strany společnosti, ale hlavně ze strany vlastní rodiny. Během rozhovoru se otevřeli a jednalo se o nejdelší rozhovor. Prostředí dětského domova bylo příjemné a útulné. Paní působila více unaveně. Oba mluvili rozumně, rozvážně a klidně. Po rozhovoru si také chtěli dále povídat.

NP7: Oba pěstouni mi opět podali ruku. Prostředí jejich domu bylo velmi příjemné a byly zde i fotky dítěte. Během rozhovoru se objevila jejich zvířata a bylo vidět, že i vůči nim mají vřelý vztah. Dále vyplynulo, že pomáhají i ostatním dětem z obce a také pro ně organizují různé akce. Manželé mluvili klidně a jednotně.

11. Výsledky tematické analýzy

Tato kapitola bude obsahovat konkrétní výsledky získané z provedené tematické analýzy.

11.1 Prvotní motivace k pěstounství

VO1: *Jaká je prvotní motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů k pěstounství?*

Téma 1: Altruismus

U tématu Altruismu se objevilo více subtémat. Téma se objevilo u všech sedmi párů a ukázalo se jako dominantní v otázce motivace pro pěstounství. Altruistické chování v rámci tohoto tématu bylo zaměřeno na konkrétní dítě, či děti, nebo na jiné konkrétní osoby v životech respondentů. Dále jsem do tohoto tématu zahrнула i altruismus osob, se kterými se respondenti setkali během svého života, a který je mohl inspirovat pro tuto činnost.

Subtéma 1: Pomoc dětem

Toto subtéma se objevilo u všech sedmi párů.

U všech příbuzenských pěstounů **PP1**, **PP2**, **PP3** se altruismus překrýval s pudem zachování rodu, jelikož pomáhají dětem, které jsou s nimi v příbuzenském vztahu. V tomto případě bych altruismus nazvala jako příbuzenský. Avšak **žena PP2** uvedla, že se domnívá, že předpoklady pro pěstounství měla v sobě vždycky.

Žena PP1 v rozhovoru mluvila o tom, že rozhodnutí stát se pěstounem dělala pro vnuka a celkově popisovala, že smysl pěstounství je v tom, aby se zachraňovaly dětské životy, což potvrdil i její manžel **muž PP1**, který během rozhovoru projevoval lítost nad tím, že jejich vnuk musel nějaký čas strávit v dětském domově. Projevoval i radost, že je nyní s nimi.

Muž PP2 uváděl, že jejich rozhodnutí bylo ve výsledku také děláno pro děti. Připouštěl, že roli hrál i fakt, že oba s manželkou prošli dětským domovem. Jeho tvrzení potvrdila i jeho **žena PP2**. Oba partneři mluvili však o tom, že dětský domov hrozil pouze jejich vnučce. Vnouček si na ně přivykl natolik, že když jeho rodiče chtěli odjet do

ciziny, tak chtěl zůstat s prarodiči, a proto se stali pěstouny poprvé, což by spíše odpovídalo syndromu prázdného hnízda.

Žena PP3 mluvila o tom, že nejdůležitější je dát dětem lásku, šťastné dětství a zázemí. Dále popisovala to, že opuštěné děti mají právo na to dostat to, co ostatní děti. Její **muž PP3** s ní souhlasil.

U všech nepříbuzenských pěstounů **NP4, NP5, NP6, NP7** se jednalo o nereciproční altruismus. Ani jeden z párů nemůže čekat, že jim děti jejich péči s jistotou vrátí. Navíc u všech párů se jednalo o děti, které mají nějakou poruchu, či vážnou nemoc. Je tedy naprosto nevhodné v těchto případech například uvažovat o skryté peněžní motivaci.

Muž NP4 popisoval, že s manželkou chtěli, aby byly děti šťastné a zažily rodinu. Dále mluvil i o tom, že zkrátka měli ještě sílu na to dávat lásku dalším dětem. **Žena NP4** dokonce mluvila o tom, že kdyby jim bylo míň tak by uvažovali o založení malého dětského domova.

Žena NP5 jako jediná z respondentů váhala v odpovědi pro koho vlastně toto rozhodnutí dělala. Připouštěla, že ho dělala i pro sebe, ale nakonec se domnívá, že více pro děti. Její **muž NP5** si byl naopak jistý, že se stal pěstounem pro děti, jelikož z médií věděl, že dětská domovy nejsou pro děti zcela to nejlepší, později však uvedl, že pěstounství bylo novým smyslem života i pro něho. **Žena NP5 uvedla:** „*Doted', přemýšlím, pro koho jsem to dělala víc, jestli pro sebe, nebo pro děti, ale myslím si, že víc pro ty děti.*“ **Muž NP5 dodal:** „*Já to dělal teda určitě pro ty děti. Člověk něco vysleduje z médií, že ty děcáky nejsou ono.*“

Manželé NP6 popisovali svou motivaci jako čistě altruistickou. O tom, že chtějí být pěstouni věděli již dlouho a připravovali na to celou svou rodinu. Chtěli pomoci hlavně dětem, které nebyly právně volné. Z toho, jak své rozhodnutí během rozhovoru komentovali vyplývalo, že se u nich jednalo v podstatě o přirozenou věc a nechápali proč tímto způsobem nepomáhá více lidí. **Žena NP6 uvedla:** „*Nepotřebovali jsme dítě vlastnit. Děti do adopce bylo málo a některé do ní ani nemohly, a tak jsme se rozhodli pro pěstounskou péči. Je důležité nebýt jen pro sebe a přenášet to i na své děti. Pro sebe jsme to nedělali, my vlastní děti máme.*“ **Muž NP6 dodal:** „*To, co dostáváme z hůry, bychom měli předávat dál.*“

Žena NP7 byla iniciátorkou tohoto rozhodnutí. Jak sama uváděla, tak se do holčičky zamilovala na první pohled. Její **muž NP7** ji však od začátku podporoval. Jednalo se o holčičku, která byla označena za neumístitelnou a byla velmi nemocná. Manželé měli

své dvě zdravé děti, a přesto se rozhodli pomoci dítěti, u kterého neměli žádnou jistotu, že se uzdraví. Naopak věděli, že péče o něho může být velmi náročná. I přesto se však rozhodli dát mu rodinu. **Žena NP7 uvedla:** „*Ona byla hrozně malá, narozená předčasně. Nedržela ani hlavičku, všude ekzém, a dokonce byla po mrtvici. Nikdo ji nechtěl a byla označena za neumístitelnou, tak jsme si ji začali brát do hostitelské péče. Já jsem se do ní zamilovala na první pohled.*“ **Muž NP7 dodal:** „*Chtěli jsme pomoc tomu človíčkovi, i když nás od toho zrazovali, že máme své zdravé děti, že se vývoj může zastavit, ale my měli pocit, že děláme něco dobře, a to nás hnalo dál.*“ Holčička nyní chodí, mluví, nemá ekzémy, je soběstačná a chodí do speciální školy.

Subtéma 2: Touha být pěstounem již dříve

Toto subtéma se objevilo u pěti párů **PP2, NP4, NP5, NP6, NP7**. Touha být pěstounem dříve dle mého názoru souvisí s tím, že účastníci v sobě mají vrozené altruistické prvky chování a touhu pomáhat. Toto téma se objevilo u všech žen z řady nepříbuzenských pěstounů, tyto ženy také byly iniciátorkami rozhodnutí stát se pěstouny. Ukázalo se že u **žen NP4 a NP5** mělo vliv na rozhodnutí i správné načasování a druhé manželství. U **páru NP6** byla však tato touha silná již od začátku a vstupovali s ní do manželství. U **ženy PP2 a NP7** se k touze být pěstounem přidaly vhodné okolnosti. U **ženy PP2** se jednalo o přilnutí k vnukovi a hrozící dětský domov vnučce. U **ženy NP7** se jednalo o lásku ke konkrétnímu dítěti.

Žena NP4 uváděla, že o tom, že se stane pěstounem uvažovala, ještě dřív, než poznala současného manžela, jen pro to nebyly vhodné podmínky.

Žena NP5 tvrdila, že věděla, že tuto roli jednou chce zastávat. Popisovala, že to vlastně věděla už od puberty, ale stejně tak jako u **ženy NP4** k tomu neměla vhodné podmínky.

U **manželů NP6** se jednalo o společné rozhodnutí, kdy tuto touhu v sobě měli ještě, než se poznali. **Muž NP6 uvedl:** „*Já jsem to chtěl ještě před svatbou, věděl jsem o tom od 15 let.*“ **Žena NP6 dodala:** „*Mně bylo deset roků, když jsem si uvědomila, že jsou děti v dětských domovech. Bavili jsme se o tom ještě, než jsme se vzali, že chceme děti své i pěstounský, že budeme velká pěstounská rodina, že to je naše cesta.*“

Zajímavou výjimkou v rámci příbuzenských pěstounů byla **žena PP2**, která se domnívala, že tuto touhu v sobě má od malička. **Žena PP2 odpovídá** na otázku, co bylo její motivací stát se pěstounem: „*Mám to v sobě asi prostě od malička.*“

Žena NP7 o pěstounství věděla díky své sousedce, která pracovala v ústavu a mamince, která si půjčovala děti z dětského domova. Popisovala, že žertovala v tom smyslu, že už si nebude pořizovat druhé vlastní dítě, protože by mohlo být zlobivé jako to první, a tak raději někomu pomůže. **Žena NP7 uvedla:** „*Moje dcera byla totiž hrozně zlobivý miminko, tak jsem si říkala, že si radši vezmu dítě z dětského domova a radši někomu pomůžu.*“

Subtéma 3: Prosociální chování k lidem ve svém okolí

Toto subtéma se objevilo u čtyřech párů **PP1, NP4, NP5, NP7**. Toto téma se mi zdá v rámci pěstounství důležité, jelikož dokládá, že respondenti v sobě mají prvky altruistického chování stejně tak jako téma, které se týká touhy být pěstounem již dříve. Dle mého názoru prosociální chování vůči lidem v okolí svědčí o tom, že respondenti jsou nastaveni na pomáhání druhým lidem, takže i opuštěným dětem. U těchto respondentů se nejedná pouze o prosociální chování vůči příbuzným a lidem, od kterých mohou čekat něco nazpátek. Toto chování popisovaly převážně ženy.

Žena PP1 v průběhu rozhovoru několikrát uvedla, o koho všeho se ve svém životě starala a komu pomáhala. Nejednalo se pouze o rodinné příslušníky, ale i o ostatní lidi. **Žena PP1 uvedla:** „*Vždyť já se starala o manžela po operaci, o svoji maminku, a ještě o kluku.*“ **Dále uvedla:** „*Pomáhám tady i sousedce, když má teď problémy.*“ Jak už jsem uváděla **Muž PP1** při rozhovoru stále vstával a měl potřebu mě obdarovávat různým jídlem.

Žena NP4 mluvila o tom, že si brala děti z dětského domova, který byl naproti jejich domu, již jako malá. Popisovala, že si s nimi hrála a brávala je na procházky.

Žena NP5 uvedla, že jí vždy přišlo zcela normální pomáhat ostatním a pěstounství jí přišlo jako jedna z forem pomoci. Žena nyní pracuje nejen jako pěstounka, ale i jako muzikoterapeutka pro děti, což také svědčí o jejím prosociálním chováním vůči ostatním.

Žena NP7 v rámci rozhovoru uvedla mnoho příkladů prosociálního chování, a to nejen k lidem, ale i k zvířatům. V jejich aktivitách ji podporuje i její manžel **muž NP7**. Společně pomáhali dětem z dětského domova a sousedům. Žena pomáhá i sociálně slabým dětem ve škole i s ohledem na nepříjemné situace, do kterých jí tyto činy přivedly ze strany vedení. **Žena NP7 uvedla:** „*My bychom té dívce z dětského domova, co se o ni starala máma, pomohli, ale už jsme jí dali spoustu věcí a ty prodala.*“ **Dále uvedla:** „*Tady naproti se paní stará o dvojčata. Je v exekuci, nemá ani koupelnu, lednici a pere venku. Dala jsem*

jim na Vánoce aspoň oblečení, protože chodí v bundách po ní. Ráda taky pomáhám dětem ve škole. Byli tam takoví tři kluci, co jezdili na jednom kole do školy. Koupila jsem jim aspoň pantofle a dávala jsem jim tajně jídlo z kuchyně. Vždyť my si vždycky necháme i toulavý zvířata, co k nám přijdou.“

Subtéma 4: Setkání se s pěstounstvím ve svém okolí

Toto subtéma se objevilo u třech párů **NP4, NP6, NP7**. Domnívám se, že spolu s prosociálním nastavením těchto jedinců mohla mít tato skutečnost vliv na to, že začali o něčem takovém přemýšlet. S pěstounstvím se dříve setkaly pouze ženy. U **žen NP4 a NP6** se jednalo spíše o okolnosti, které se týkaly dětského domova v blízkosti jejich bydliště, když byly malé. U **ženy NP7** se jednalo o prosociální chování její matky.

Žena NP4 popisovala, že díky svým návštěvám dětského domova, který byl naproti jejího domu, se zamilovala do jednoho chlapečka. Ten však odešel do pěstounské péče. Tehdy to nesla velmi špatně a oni pěstouni pro ni rozhodně nebyli žádní hrdinové, ale tehdy se poprvé s pěstounstvím setkala. **Žena NP4 uvedla:** *„Jednou jsem se v tom dětském domově zamilovala do jednoho chlapečka, strašně jsem přemlouvala naši, ať si ho necháme, ale on byl připravený do rodiny. Víte, že jsem tehdy k těm pěstounům ani nevzhlížela? Spíš jsem na ně měla vztek (smích).“*

Žena NP6 popisovala, že se o pěstounství dozvěděla již na základní škole, protože s nimi do třídy chodily děti z dětského domova a jeden chlapeček odešel do pěstounské péče. Žena popisovala, že pěstounkou chtěla být již od základní školy, takže by tato skutečnost mohla mít vliv na to, že nad tím začala přemýšlet.

Žena NP7 se s pěstounstvím setkala díky své matce, která si pouze půjčovala děti z dětského domova. Povědomí u ní rozšířila i sousedka, která pracovala v ústavu, kam se žena jela podívat a zamilovala se zde do jejich pěstounské holčičky. **Žena NP7 uvedla:** *„Moje mamka si občas domů brala dvě holky z dětského domova. Já se tam jezdila o víkendech dívat, ale pak už jsem nemohla, protože bych si je vzala všechny.“*

Téma 2: Pomoc společnosti

Téma týkající se pomoci společnosti se objevilo u všech sedmi párů, které se domnívají, že umístování dětí do rodin je dobré nejen pro děti, ale i pro celou společnost, protože rodina dětem ukáže, jak mají samy žít, postarat se o sebe a přispívat společnosti. Tím pádem se děti stanou v dospělosti samostatnými a stát je nebude muset podporovat

jako například sociálně slabé. Toto téma má v sobě samozřejmě také altruistické prvky, ale altruismus zde není zaměřený vůči někomu konkrétnímu, ale je zaměřený vůči společnosti jako celku. Všechny páry se v podstatě shodly, že díky rodině jsou děti předávány hodnoty dané rodiny a ty ho můžou ochránit před špatnou budoucností a naučí ho, jak se o sebe v životě postarat. Mluví i o primitivních návycích a dovednostech jako je placení, či starost o domácnost. U **NP4, NP6 a NP7** se objevila i poznámka o tom, že děti mají díky pěstounství dobrý rodičovský vzor.

Žena PP1 uvedla, že se domnívá, že díky pěstounství a tomu, že dítě bude vyrůstat v rodině, tak z něho vyroste hodný a slušný člověk.

Žena PP2 dokonce uvedla přímou úměru toho, že když dítě vyrůstá v dětském domově, tak pak skončí na ulici jako feťák.

Manželé PP3 se domnívají, že kvůli ústavní péči děti nemají dovednosti, které jsou potřeba v běžném životě. Domnívají se také, že velkým úskalím je chybějící zázemí pro děti. Tyto skutečnosti dávají za vinu státu. **Muž PP3 uvedl:** „*Když vyjdou děti z děčáku, je to jakoby, se vrátily z basy.*“ **Žena PP3 dodala:** „*Ani nevědí, jak se platí v krámě. Je hezký, že se takhle stát stará, ale chybí tam B. Kdyby aspoň vedle byla budova, kam se můžou vracet. Nemají zázemí, peníze, nevědí, jak zaplatit plyn. Jdou do života nepřipravený a tím stát strašně selhal.*“

Manželé NP4 opět mluvili o dovednostech, které by děti měly z rodiny získat, ale popsal i to, že v dospělosti mohou opakovat chyby svých rodičů. **Muž NP4 uvedl:** „*Chtěli jsme, aby věděly, že existuje rodina, máma, táta a nejen tety. Nevědí pak, jak má fungovat domácnost. Chtěli jsme, aby to poznaly.*“ **Žena NP4 dodala:** „*Navíc si řeknou, že je máma odložila, tak proč by to pak nemohly udělat taky.*“

Manželé NP5 mluvili nejen o předávání základních dovedností, ale i o tom, že díky vyrůstání v rodině se eliminuje mnoho špatného, co si sebou děti nesou z dětského domova.

Žena NP6 mluvila opět o přenášení hodnot a dovedností, ale stejně jako **pár NP4** upozornila i na fakt, že děti je budou potřebovat až se samy stanou rodiči.

Manželé NP7 mluvili nejvíce o tom, že chtějí dívku naučit samostatnosti a vtisknout jí základní dovednosti. Popisovali i fakt, že jedna dívka z dětského domova své dítě opustila, čemuž se pomocí pěstounské péče chtějí vyvarovat i **NP4 a NP6**. **Žena NP7 uvedla:** „*Chtěli jsme ji něco naučit, aby zažila něco jiného. Chci, aby se o sebe dokázala postarat jako dospělá. Ona vidí, jak se žije, má příklad. To dívky z dětského domova, co si*

je brala mamka nemají. Jedna dítě opustila a druhá má doma chaos. Zkrátka, když to vidí, tak to žijou dál, to v děčáku nemají.“ Muž NP7 dodal: „Myslím, že děti, co se neumístí, tak nemají v životě perspektivu. Jsou to sice primitivní návyky, ale v tomhle vidím to poslání, že vidí, jak mají žít.“

Téma 3: Syndrom prázdného hnízda

Fenomén syndromu prázdného hnízda se objevil u třech párů **PP2, NP4, NP5**. U všech párů byla přítomna silná touha pečovat. Všechny páry měly již odrostlé vlastní děti, které byly samostatné. Páry v podstatě popisovaly, že pěstounství pro ně bylo novým smyslem života. U párů **NP4 a NP5** se toto téma spojilo i s tématem, které se týkalo druhého manželství, kdy byly jednotní, měly společně dobré podmínky a chtěly se starat o někoho, kdo je pro ně oba společný.

Manželé PP2 během rozhovoru popisovali jejich silnou provázanost s vnukem, která byla silná i z jeho strany. Dále také popisovali, že by bez dětí neměli takovou náplň života, jakou mají teď, že v podstatě jediné, co by řešili by byla práce. **Žena PP2 uvedla**, jak přebírali s manželem rodičovskou roli u vnuka, když vychovali svoje děti: *„Vnuk byl zvyklý vyrůstat s námi. My byli zvyklí na něj a měl odletět do Anglie.“ Muž PP2 dodal: „Co bysme bez nich dělali? Je veselejc, jinačí starosti, děti, škola. S dětma je to lepší, spíš nám to v rodině pomohlo.“*

U **manželů NP4** byla motivace z důvodu syndromu prázdného hnízda nejvýraznější. Manželé popisovali pocity prázdnoty a samoty. Dále mluvili o touze pečovat, protože vlastní děti už je nepotřebovaly. Zmiňovali i vyplnění a nový smysl jejich života. **Žena NP4 uvedla**: *„No a díky tomu, že dům i zahrada byly velký, děti už nás nepotřebovaly. No prostě toho místa a takové té pocitové samoty, prostě jsme se s manželem rozhodli, že tu lásku, co máme navíc dáme i jiným dětem. Já prostě pořád potřebuju pečovat.“ Muž NP4 dodal: „Děti nám odcházely a nám zůstal prázdný a tichý dům. Věděli jsme, že to musíme něčím vyplnit, že takhle nejsme zbyteční.“*

Tento fenomén se objevil i u **NP5**. Pro **muže NP5** se jednalo o nový smysl života a šanci na společné fungování ve směru rodiny s manželkou. **Muž NP5 uvedl**: *„Naše děti odešly, tak jsme spolu ještě chtěli fungovat. Pro mě to byl nový smysl života a jeho výplň.“*

Téma 4: Druhé manželství

Toto téma se objevilo u **NP4 a NP5** a překrývalo se také se syndromem prázdného hnízda. Téma se dotýká, jak společných vhodných podmínek, tak touhy mít společné dítě, o které může pár společně pečovat. Jednalo se o páry, které prošly rozvodem. Obě ženy chtěly být pěstounkami již dříve, ale tuto roli mohly přijmout, až díky druhému manželství, a to i díky podpoře, kterou našly ve svém druhém muži.

Žena NP4 navíc uvedla, že s druhým manželem chtěli vlastní společné dítě, ale to již nebylo možné. **Žena NP4 uvedla:** „*No já jsem se vlastně rozhodovala už dříve, ale pak přišel rozvrat manželství a šlo to až s nynějším manželem. Řekli mi, že kvůli páteři už nemůžeme mít dítě spolu.*“

Žena NP5 uvedla: „*Věděla jsem, že to jednou chci, ale správné podmínky přišly až se současným manželem.*“

Téma 5: Pud zachování rodu

Toto téma se zdá velmi důležité u všech třech příbuzenských pěstounů **PP1, PP2, PP3**. Pěstouni popisovali, že to bylo automatické rozhodnutí, v podstatě i povinnost, nad kterou nemuseli ani přemýšlet. Nesnesli by pomyslení na to, že jejich vnouče vyrůstá v ústavu. U **PP3** na rozdíl od zbylých párů objevili silné pocity viny. Manželé byli v tomto rozhodnutí jednotní.

Žena PP1 uvedla: „*Byl to automatický impuls. Mně to prostě nedalo si nevzít vlastní krev.*“ Na otázku, zda se zjišťovala jejich motivace pro pěstounství pomocí psychodiagnostiky **žena PP1 odpověděla:** „*To se tam dělalo, zjistilo se, že jsem jeho babička, a že bych vlastní dítě v dětském domově nenechala.*“ **Muž PP1 dodal:** „*Byl to prvotně můj impuls, toho vnoučka jsem chtěl já.*“

Muž PP2 uvedl: „*Byla to záchrana pro vnučku. Dobře jsem, udělali. Nerad bych holku viděl v dětském domově. Nerad bych se toho dožil.*“

Žena PP3 uvedla: „*Já myslela, že to nepřežiju, vidět je v tom ústavu. Byly počůraný, přikurtovaný a měly teploty. Já si říkám, že jsem něco provedla v minulém životě, nebo já nevím. Neberu to jako posláni, ale jako povinnost, přišlo to a doufám, že tu ještě chvíli pro ně budu. Já bych to nepřežila je jezdit navštěvovat do ústavu.*“ **Muž PP3 dodal:** „*Přesně tak.*“

11.2 Motivace pěstounů v průběhu

VO2: *Jaké aspekty měly, či mají vliv na motivaci příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů v průběhu poskytování pěstounské péče?*

Téma 1: Sociální opora

Téma týkající se sociální opory se objevilo u všech párů v různých podobách, a proto jsem ho rozdělila do jednotlivých subtémat. Jedná se o osoby, jež se nachází v životě pěstounů a pomáhají jim udržovat jejich motivaci a zároveň jsou pro ně oporou v těžkých chvílích, či hnacím motorem.

Subtéma 1: Partner

Toto subtéma se objevilo u všech párů, z čehož usuzuji, že partnerská jednota a opora je důležitá ve všech fázích pěstounství. Co se týče iniciativy, tak u **PP1** projevil prvotní iniciativu muž, u **PP2, PP3, NP6** se jednalo o iniciativu vzájemnou a u **NP4, NP5 a NP7** se jednalo o iniciativu ženy. Z výpovědí vyplynulo, že pěstouni **PP2, NP4, NP5, NP6 a NP7** se vyloženě nechtějí spoléhat na nikoho jiného než na sebe navzájem. V souvislosti s vzájemnou oporou se u pěstounů objevily i odpovědi týkající se jejich rodiny. **PP3 a NP7** uváděli jako svou oporu, společně s partnerem, v určitých mezích i své děti. **NP5** vyloženě uvedli, že do problémů spojených s pěstounstvím nechtějí zatahovat rodinu a **NP6** mluvili o tom, že je kvůli jejich roli část rodiny dokonce opustila.

Žena PP1 uváděla, že během největší krize, která nastala po tom, co procházeli procesem přípravy a jejich vnouček v podstatě nemluvil, byla na dně. Do toho se starala o svou matku. Po čase se jí dokonce objevila lupenka. A v tomto nejhorším období považovala a stále považuje za svou největší oporu manžela, který za ní podle jejích slov stojí.

Muž PP2 mluvil o tom, že vzájemná opora je nutná, protože pěstounství je svým způsobem boj, na který se dali. Dále se také domnívá, že není příliš dobré do vlastních problémů zatahovat ostatní lidi a je lepší spoléhat se na sebe navzájem.

Žena PP3 jako jediná uvedla, že si je největší oporou sama pro sebe, avšak po chvíli se opravila a přiznala, že v těžkých chvílích je tu pro ni ještě manžel. **Muž PP3** souhlasil s tím, že si jsou navzájem největší oporou, a že jim také pomáhá jejich syn.

Manželé NP4 uvedli, že bez vzájemné opory a jednoty by tuto roli ani nešlo vykonávat. V jejich výpovědi zaznělo stejně tak jako u **PP2**, že je důležité se spoléhat sami na sebe navzájem. **Žena NP4 uvedla:** „*Musíme se spolehnout sami na sebe. Je potřeba být jednotní a jít do toho srdcem.*“ **Muž NP4 dodal:** „*Bez toho by to nešlo. Manželka je má největší opora.*“

Manželé NP5 upřímně přiznali, že během jejich pěstounství byla lepší i horší období. Mluvili o tom, že se rozcházeli v některých názorech, avšak i přesto všechno si byli největší oporou navzájem. V jejich výpovědích opět zaznívá, že si raději pomáhali navzájem, než aby do svých problémů zatahovali jiné lidi, a to především rodinu, stejně tak jako **NP4 a PP2**. **Žena NP5 uvedl:** „*Byly různá období. Byly roky, kdy jsme na sebe neměli čas, bylo tu i odcizení a naštvaní. Nesouhlasili jsme s postupy druhého. Ruku v ruce jsme tím neprošli, oblaženi tím, že děláme něco dobrého. Jednu dobu jsem, kvůli autistickému dítěti nevyšla ani z domu.*“ **Muž NP5 dodal:** „*Semlelo nás to. Věci dýl stravuju, ale největší opora jsme si byli navzájem.*“ **Žena NP5 dodala:** „*No větší už nebude.*“

Manželé NP6 také popisovali, že největší oporou jsou si navzájem. Opět upozorňovali na to, stejně jako **PP2, NP4 a NP5**, že ve výsledku jsou na všechno sami, protože přišli o část rodiny a s přáteli ve svém věku si kvůli odlišným starostem nemají, co říct. **Muž NP6 uvedl:** „*Nevětší opora jsme si navzájem.*“ **Žena NP6 dodala:** „*My máme jen sebe navzájem. To opuštění už jsme zažili mockrát i od rodiny. Zdevastovalo nám to širší rodinu, ale kdyby nás neopustili kvůli tomu, tak kvůli něčemu jinému. Lidi se rádi chlubí tím, že nás znají, ale když byl manžel po operaci, tak jsem si sáhla na dno a nikdo z nich mi nepomohl.*“

Manželé NP7 opět mluvili o tom, že největší oporou jsou si navzájem. Stejně tak jako **PP2, NP4, NP5 a NP6** popisovali, že se nechtějí na nikoho spoléhat. Mluvili o tom, že jim občas pomáhají jejich rodiče, avšak raději si vše řeší sami. Přiznali však, že poprosili své vlastní děti, že kdyby se jim něco stalo, tak se o holčičku postarají.

Subtéma 2: Ostatní pěstouni

Vliv ostatních pěstounů se objevil u **NP4, NP5 a NP6**. U všech zmíněných párů se však toto téma projevovalo jinak. Vzájemné sdílení a opora ostatních pěstounů se objevila v otázce motivace klíčová především u **NP5**. U **NP4** se jednalo také o pozitivní vliv, ale ne

zcela klíčový. Jednalo se spíše o příjemné doplnění. Naopak **NP6** setkávání s ostatními pěstouny nepovažují za zcela vhodné.

Manželé NP4 spíše popisovali, že s ostatní pěstouny, se kterými se setkávali na školení, byli dobrá parta a zažili společně hodně srandy. Nepovažovali je však za jejich hlavní oporu. Připouštěli však, že bylo dobré i vzájemné sdílení. Oba z páru mrzelo, že pandemie utnula jejich styky.

Manželé NP5 považují ostatní pěstouny za klíčovou sociální oporu. Popisují, že pro ně bylo důležité vzájemné sdílení a pochopení toho, že ne vše lze udělat dokonale. Dokonce uvedli, že si navzájem pomáhali s dětmi a stále se vídají. Uváděli, že za tyto vztahy vděčí především jejich doprovázející organizaci. **Žena NP5 uvedla:** „*Ty přátelské vztahy a sdílení s ostatními pěstouny bylo velmi důležité. Bylo důležité přijmout, že vše nejde udělat dokonale. Už mě to nedevastuje, naučila jsem se nechodit hlavou proti zdi.*“ **Muž NP5 dodal:** „*Přátel pěstounů jsme měli hodně. Pomáhalo sdílení problémů a různá řešení. Doteď jezdíme na chatu a hlídali jsme si i děti*“

Žena NP6 naopak uvedla, že si nemyslí, že je zcela vhodné se stýkat s lidmi, co jsou na tom stejně. Domnívá se, že to není vhodné ani pro děti, které se můžou vzájemně litovat, či se podporovat ve špatném chování. Popisovala různé příběhy o tom, jak se některé děti ke svým pěstounům chovaly, a že to pro ni byl impuls pro to, aby tato setkání utnuli, aby jejich děti neviděly tento vzor chování. **Žena NP6 uvedla:** „*My se moc nestýkáme, jen s přáteli. Ono to někdy není dobrý ani pro ty děti, když se tam kumulují ty stejné problémy.*“

Subtéma 3: Přátelé

Opora přátel se ukázala důležitá u **PP1 a NP5**. Opora přátel byla důležité především pro ženy, které popisovaly stejnou zkušenost. U obou žen se jedná o přítelkyně, které jsou jejich sousedky. Těmto ženám se stále mohou svěřit a mají v nich i oporu, co se týče hlídání dětí.

Žena PP1 mluvila o tom, jak jí pomohlo, že jí sousedka vyslechla, dále také popisovala, že jí občas i vnuka pohlídala. Uváděla i to, že jejich pomoc je vzájemná. **Žena PP1 uvedla:** „*Tady vedle sousedka mě vyslechla a bylo to dobrý, teď je to zase naopak, když má problémy ona.*“

Žena NP5 opět upozorňovala na to, že nechtěla problémy ukazovat před svou rodinou, a že kromě manžela a pěstounů byla její oporou právě sousedka. **Žena NP5**

uvedla: „*Snázili jsme se to nepouštět do širší rodiny, aby si neřekli, že jsou to děti z děčáku. Tady sousedka věděla mnohem víc i pohlídala, ale moje máma taky pohlídá.*“

Subtéma 4: Pěstounské děti

Za velkou oporu považují **PP2, PP3, NP4, NP5, NP6** právě pěstounské děti. Toto subtéma se zdá být velmi výrazné u **ženy NP4 a páru PP2**, u kterých se vyskytlo i téma týkající se syndromu prázdného hnízda. Děti jsou pro pěstouny síla, která je pohání dopředu a pomáhá jim vytrvat. Důležité se ukázalo i to, že pěstouni můžou být na děti pyšné v rámci školních úspěchů, což se ukázalo důležité pro **PP2, PP3 a NP4**. A také to, že můžou být pyšní na to, kam se díky nim posunuly, což se nejvýrazněji ukázalo u **muže NP5**.

Žena PP2 nazvala děti svou oporou. Její **muž PP2** s ní souhlasil a děti pojmenoval jako svůj hnací motor. Dále uvedl, že mu pomáhá i to, když vidí, jak jsou slušní a jaké mají úspěchy ve škole.

Žena PP3 také popisovala, že ji pohání to, jak jsou děti šikovné ve škole. Avšak popisovala celkově zpětnou vazbu, kterou v dětech vidí, díky čemuž ví, že to nedělají zcela špatně.

Žena NP4 děti považuje za svou největší oporu, což by mohlo souviset i s její silnou touhou pečovat a chránit. Dokonce popisovala, že z dětí načerpává sílu a dopředu ji žena i nespravedlivý přístup státu k nim. Během rozhovoru s **mužem NP4** uváděli i to, že je pohání také úspěchy dětí ve škole. **Žena NP4 uvedla:** „*Ten hnací motor, to jsou pro mě tyhle děti. To, jak k nim byl ten stát nespravedlivej. Mám potřebu je chránit a bránit. Já to zázemí mám v těch dětech. Nemůžu říct, že by manžel nebyl opora, ale mě ty děti načerpávají sílou.*“

Muž NP5 popisoval, že mu sílu dodalo i to, že jejich nejproblematičtější pěstounské dítě, které má poruchu autistického spektra, se dostalo na určitou úroveň. Muž se také domnívá, že na tuto úroveň by se dítě v ústavu nikdy nedostalo.

Žena NP6 popisovala, že ji pohání i to, že díky péči o tyto děti tu po ní něco zůstane. Za velký úspěch považuje to, když se k nim děti vrací v těžkých obdobích jejich života, a díky tomu vidí, že svou roli zastávají správně. **Žena NP6 uvedla:** „*Chci dožít ten život a říct si, že tu po mně něco zůstalo. Starat se o svoje děti je samozřejmost, ale o jiné ne. Vrací se sem v dospělosti, když potřebují pomoc a jistotu, a to je pro mě důkaz, že jsme*

to dělali správně i s chybami. Když vidíte, že mají domácnost stejnou jako my a jejich děti nevyrostly v děčáku, to je kus práce.“

Téma 2: Vnější zdroje

Vliv vnějších zdrojů se ukázal důležitý u všech sedmi párů. Do tohoto tématu jsem zařadila vliv doprovázející organizace, roli státu a vliv procesu přípravy, což považuji za vlivy, které na průběh pěstounství působí zvenčí. Velmi pozitivní vliv se ukázal v rámci doprovázející organizace. Naopak jako velmi negativně vnímaná se ukázala role státu. Do vnějších zdrojů jsem zařadila i vliv procesu přípravy, který se jako negativně vnímaný ukázal pouze u **NP4**, což by se však mohlo překrývat s jejich extrémně negativním postojem vůči fungování státu. Jejich postoj byl natolik výrazný, že jsem se také rozhodla toto subtéma zařadit.

Subtéma 1: Doprovázející organizace

Velmi pozitivní vnímání role doprovázející organizace se ukázalo u **PP1, PP2, NP5, NP6 a NP7**. U **NP5** se zdá vztah k doprovázející organizaci klíčový. V rámci doprovázející organizace je myšlena spokojenost se sociálními pracovníky, vzděláváním, pomocí a akcemi pro děti. Jako nejdůležitější se pro pěstouny ukázal právě přístup sociálních pracovníků, který byl kladně hodnocen u všech výše zmíněných pěstounů. Pěstouni tedy nevnímají sociální pracovníce jako hrozbu, ale spíše jako partnera a pomocnou ruku.

Pro **ženu PP1** byla doprovázející organizace, a to především sociální pracovníce a psychologka, důležitá při překlenutí krizového období. Pro ženu se zdálo být důležité především to, že s těmito lidmi může sdílet svou situaci. **Žena PP1 uvedla:** *„Pomáhají nám hodně, můžeme si popovídat. Sociální pracovníce tu sílu dá. Nebo jsem i navštívila charitní psychologku.“*

Žena PP2 také vyzdvihla pomoc, kterou jí poskytla sociální pracovníce, a to především pomoc s vnučkou. Popisovala, že jí pomohla i v materiální oblasti.

Pro **manželé NP5** byla pomoc doprovázející organizace klíčová stejně tak jako ostatní pěstouni. V jejich výpovědi zaznělo i to, že neví, jak by situaci bez doprovázející organizace zvládli. Opět pro ně byla důležitá především pomoc sociálních pracovníků. **Žena NP5 uvedla:** *„Nevím, kde bysme bez nich byli. Tehdy to ani nebylo povinný. Na tohle by se měla studovat VŠ, my se to učili za chodu. Bez organizace by to bylo mnohem těžší. Jejich*

přístup byl vždycky přátelský, dokonce jsme se skamarádili.“ Muž NP5 dodal: „Bylo to na 100 %, kdykoliv jsme se obrátili s problémem, tak se to začalo řešit.“

Manželé NP6 také uvedli, že doprovázející organizace pro ně byla partnerem a nevnímali ji jako úřad, který je kontroluje. Naopak za jejich pomoc byli rádi. **Žena NP6 uvedla:** *„Vnímali jsme to jako pomoc, měli jsme dobrý vztah. Ten úřad tu byl pro nás, nekontrolovali, pomáhali.“ Muž NP6 dodal: „Ten úřad pro mě byl partner.“*

Žena NP7 uvedla, že jí pomohlo i vzdělávání, a to nejen v oblasti pěstounství, ale i ve vlastní rodině. **Muž NP7** dodal, že jim sociální pracovníci pomohli získat výhody, které potřebovali, kvůli postiženému dítěti a stále jim nabízí pomocnou ruku, kdykoliv potřebují.

Subtéma 2: Role státu

Po otázkách na roli státu často následovaly dlouhé odpovědi plné emocí. U **PP1, PP2, PP3, NP4, NP5, NP6** se objevil negativní postoj k fungování státu v této oblasti. Jediný **pár NP7** měl ke státu neutrální postoj. **NP4, NP5 a NP6** se vyjadřovali především k nevhodnému fungování státu vůči dětem. **PP1, PP2 a PP3** poukazovali spíše na zacházení s pěstouny.

Žena PP1 považuje za největší selhání státu to, že manželé, kteří jsou vhodní pro tuto roli, dostávají děti pozdě a musí na ně dlouho čekat. Domnívá se, že by jim měl stát vycházet víc vstříc. Myslí si také, že by tento fakt měl vliv na to, že se lidé, kteří nemůžou mít děti, budou méně rozvádět.

U **manželů PP2** se objevil největší problém v oblasti povinností a práv pěstounů, vůči tomu, jaká práva a povinnosti mají rodiče. Dále se zde objevil problém se semináři a penězi pro pěstouny. **Žena PP2 uvedla:** *„Mě teď štve ty semináře. My, co jsme vychovali děti tam musíme a ty, co je nechali ne. Tohle vláda dělá špatně. Role státu je nic moc. Když už máte jedno dítě na druhý dostáváte míň a když jsou pěstouni oba manželé, tak druhý nedostává nic a ani mu to nejde do důchodu, ale na semináře musí. To je náš stát. To máte oblečení, škola...“ Muž PP2 dodal: „A to máte dvakrát.“*

Žena PP3 byla především rozčilená, kvůli nevhodnému vyjádření poslance, který v podstatě urazil příbuzenské pěstouny. Její **muž PP3** se k tomu vyjádřil tak, že je pro něho lepší se těmito věcmi vůbec nezabývat. **Žena PP3 uvedla:** *„No teď jsem našťvaná. Budou se měnit dávky a nějaký předseda řekl, že biologický pěstouni si za to můžou sami a udělali si problémy v rodině, tak by neměli dostávat nic. Co to je za lidi? Ty poslanci sami*

berou takový prachy a mně budou něco vykládat? Tohle může potkat každého.“ Muž PP3 dodal: „Já se tímhle radši nezabývám.“

Manželé NP4 ve svých výpovědích dávali jasně najevo velkou nevoli k fungování státu. Popisovali nevhodné fungování státu vůči dětem, ale zmiňovali také práva a povinnosti pěstounů jako **PP2**. **Muž NP4 uvedl:** *„Role státu končí tam, jako to bylo s těma popelnicemi. Šest let jim trvalo, než přišli na to, že děti z dětských domovů jsou v dluzích! Je to předvolební program. Pěstounů je dost, jen nevědí, co s těma zaměstnancema v dětských domovech. A navíc čekáte, jestli babička náhodou nepošle pohled jednou za půl roku, aby dítě bylo právně volný.“ Žena NP4 uvedla: „Měli jsme jen povinnosti a ne práva. Hází pěstounům jen klacky pod nohy. Peníze by měly jít hlavně těm dětem, co si to zaslouží.“*

Manželé NP5 viděli největší problém ve fungování státu vůči dětem. Sami na vlastní kůži zažili nespravedlnost ze strany státu, kdy bez uvedeného důvodu nedostali do péče sourozence pěstounského dítěte, což by měl být jeden z hlavních zájmů státu v této oblasti. Ve výpovědích se opět objevilo vyzdvihování doprovázející organizace. **Žena NP5 uvedla:** *„Posumulo se to, ale nelíbí se mi, jak je to tu s rušením děcáku a přechodkou, jsou i nevytížení. Nebo jsme chtěli sestru druhého dítěte a oni šli proti nám. Nechápala jsem, proč nemají být sourozenci spolu, tak jsme na to pozvali televizi. Nedostali jsme ji, asi ji měl někdo už mít.“ Muž NP5 dodal: „Stát teprve startoval, když organizace už bojovala. Když se chtěl stát zalíbit, tak na ni naskakoval. Nevím, nic moc.“*

Žena NP6 upozorňovala na otázku, jak dlouho je dobré sanovat rodinu, když se nelepší. Dále poukazovala na to, že má pocit, že rodiče mají dnes větší práva než děti. Poukazuje i na Matějčkovy výzkumy, které jsou podle ní důležité, avšak dnes podle ní nejsou aktuální. Její **muž NP6** ale upozorňuje na to, že v dnešní době začínají dobře fungovat neziskové organizace. **Žena NP6 uvedla:** *„To je všechno špatně. Jen systém ohrožených dětí funguje. Proč ruší dobré dětské domovy a kojeňáky? Že je tam nikdo nemazlí? No, doma taky ne, a ještě jim nařezou. Matějčkovy výzkumy byly dobrý, ale jsou z jiný století. Věřím, že by to dnes viděl jinak. Jediný, co sem teče jsou prachy. Proč dokola sanovat rodiny? Pořád se kouká na práva rodičů, ne dětí. Pořád se chodí koukat do zahraničí, ale ať spraví to, co je z těch dětí v dospělosti tady.“ Muž NP6 dodal: „Ale neziskovky začínají fungovat.“*

Subtéma 3: Vliv procesu přípravy

Toto subtéma se objevilo jako velmi silné u **NP4**, jelikož se mi jejich zkušenosti s procesem přípravy zdály důležité i s ohledem na jejich motivaci, tak jsem se ho rozhodla do subtémat také zařadit. Jak už jsem zmiňovala, tak se domnívám, že toto subtéma je u tohoto páru provázené s jejich negativním postojem vůči státu. Ostatní páry však přípravu hodnotili neutrálně, či pozitivně.

Manželé NP4 vnímali proces přípravy jako ponižování pěstounů. Popisovali také, že během přípravných víkendů se chtěli něco naučit a nebyť pouze zkoumání. Mluvili i o své zkušenosti, kdy večer slyšeli školitele, jak pěstouny v přípravce pomlouvají. Vyjadřovali i své nepochopení toho, že pár, který nemohl mít děti, byl vyřazen. Za nejhorší považovali fakt, že na děti čekali dva roky a nikdo se jim neozýval. To, že děti mají dostat se dozvěděli zcela náhodou, a to tím způsobem, že na trzích potkali sociální pracovníci. Otázkou je, zda na takto negativní postoj neměla vliv shoda negativních zkušeností, které během přípravy zažili. **Muž NP4 uvedl:** „*Nevím, jestli je ta příprava šťastná myšlenka od státu. Řeknou vám A a ne B. Už jsme měli děti i vnoučata a oni nás učili vychovávat děti. Je to nefér vůči lidem, co do toho jdou srdcem, pro nás to celý byla rána do zad a není to hezký. Spousta z těch školitelů z vás dělá hadr na podlahu, musíte zatnout zuby a bojovat. Spousta lidí to odradilo.*“ **Žena NP4 dodala:** „*Ale co mě srazilo na kolena a to hodně, byly ty víkendové přípravy. Neustále se malovalo a výtvarka je pro mě úhlavní nepřítel. Pak jsme museli skládat kamínky a ani jsme nemohli být spolu. Já čekala nějaké přednášky, že se něco dovím, a ne tohle. To bylo psychicky ubíjející, vracela jsem se znechucená. A pak už vám spadne kámen ze srdce, že to máte za sebou a dva roky se vám nikdo neozývá. Už to dosáhlo té úrovně, že asi nemají zájem.*“

Téma 3: Vnitřní zdroje

Toto téma se ukázalo jako klíčové u **ženy PP3 a páru NP6**. Za vnitřní zdroje v rámci tohoto tématu považují oporu, kterou pěstouni nalézají sami v sobě, či v něčem, co nás přesahuje. Pěstouni z vnitřních zdrojů čerpají méně než ze zdrojů vnějších.

Subtéma 1: Sám sobě oporou

Opora v sobě samém se objevila jako důležitá u **ženy PP3 a muže NP6**. **Žena PP3** vnitřní oporu popisovala spíše jako svoji vlastnost, kdežto **muž NP6** mluvil o tom, že je třeba na ní pracovat a v tomto směru se rozvíjet.

Žena PP3 se popisovala jako silná žena, která vydrží hodně a je schopna krizové situace řešit sama. Zdálo se, že tento fakt je pro ni velmi důležitý, že se může sama na sebe spolehnout. **Žena PP3 uvedla:** „*Já sama sobě jsem největší oporou. Jsem docela silná a jen tak se nezhroutím a jsem zvyklá si krize řešit sama.*“

Muž NP6 vnitřní oporu nepovažoval za něco, co v sobě měl, ale považoval ji za něco, na čem musel pracovat. **Muž NP6 uvedl:** „*Uvědomovali jsme si, že základ je práce na sobě a rozvíjení se v různých směrech. Máme i psychoterapeutický výcvik, přednášky a duchovní obnovy.*“

Subtéma 2: Víra

I když se toto subtéma objevilo pouze u **páru NP6**, tak bylo velmi výrazné. Zajímavé bylo, že víra nebyla jejich prvotní motivací pro pěstounství, ale spíše se stala jejich oporou v této roli. Manželé vztah k duchovnu předávají i dětem, protože se domnívají, že je důležité mít v životě možnost se o něco takového opřít. **Žena NP6 uvedla:** „*Pro mě to rozhodnutí nebyla duchovní věc, ale duchovní život mi pomáhá tohle poslání nést. Nevím, kolik je věřících a nevěřících pěstounů, a kdo to dotáhne, ale jsem přesvědčená, že bez víry je to tak náročné, že musí mít bezproblémové dítě. To je i v manželství.*“ **Muž NP6 dodal:** „*Hnacím motorem je láska, vztah k dětem a nadpřirozemu.*“

11.3 Zvyšování motivace pro pěstounství

VO3: *Jak by se podle příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů dala zvyšovat motivace pro pěstounství?*

Téma 1: Lepší přístup státu

PP1, PP2, NP4, NP5, NP7 se domnívají, že motivace by se dala zvyšovat, díky správnému přístupu státu. Toto téma souvisí i s velkou nespokojeností, která se objevila v reakcích pěstounů na oporu, kterou z jejich pohledu ve státě spíše nemají, než mají. **PP1 a NP4** spatřovali problém v předávání dětí. Naopak **PP2 a NP5** se shodli v tom, že by napomohly větší odměny. Rozdíl mezi nimi byl v tom, že **muž PP2** se domnívá, že větší odměny jsou skutečně potřeba, kdežto **žena NP5** ne. Ta si pouze myslí, že by k pěstounství motivovaly více lidí. Otázkou je, zda by takoví lidé vydrželi všechna úskalí, které s sebou pěstounství přináší. U **PP2 a NP4** se při této otázce opět objevila silné nevole k fungování státu.

Žena PP1 uváděla, že jí přijde nevhodné, jak dlouho musí páry, které jsou v pořádku, čekat na dítě. **Žena PP1 uvedla:** „*Ono to strašně trvá, než dostanou dítě i ti hodní. Když jsou manželé hodní a v pořádku, ať ho dostanou hned. Jsou tu i ti přechodní, ale vždyť ty děti ty přechody špatně nesou.*“

Muž PP2 upozorňoval na to, že je důležité, aby pěstounská rodina po tomto rozhodnutí měla dostatek peněz na výdaje dětí, které jsou podle něho v dnešní době skutečně velké. Dále zmínil i to, že by pěstouni měli dopředu vědět, co je v tomto státě čeká, čímž opět vyjádřil svou nevoli vůči fungování státu v rámci pěstounství.

Manželé NP4 opět vyjadřovali svou nevoli vůči tomu, jak stát funguje a upozorňoval na to, že se domnívá, že stát ani děti nechce předávat, kvůli tomu, že by státní zaměstnanci přišli o práci. **Žena NP4 uvedla:** „*Hlavně stát nemá zájem je dávat, protože by přišli zaměstnanci z dětských domovů o práci. Mám pocit, že všude jsou motivační cedule, ale stát o to zájem nemá.*“ **Muž NP4 dodal:** „*To máte 15 dětí a na ně 20 vychovatelek. Kam chcete strkat peníze? To je otázka na paní ministryni. Chcete opravdu zdravou společnost, nebo vám to je jedno? Obávám se, že jim to je jedno.*“

Žena NP5 uvedla, že se domnívá, že by pomohly větší odměny, avšak vyjádřila svou obavu v rámci toho, o jaké lidi by se jednalo. Pak ale připustila, že je to vlastně v pořádku, že budou mít své peníze, hlavně ať svou roli plní dobře a děti vyrůstají v rodině.

Muž NP7 mluvil o tom, že by měl stát využít všech možností, které se mu nabízí, avšak neútočil na fungování státu jako takového. Jednalo se o jediný pár, který neměl vyloženě negativní postoj k roli státu. **Muž NP7 uvedl:** „*Stát by měl oslovovat víc i ty natuklé a otevřít všechny možnosti, aby ústavy nebyly, a to třeba i pěstounství pro homosexuální páry.*“

Téma 2: Lepší propagace

Toto téma se objevilo u **PP3, NP5 a NP6**. Velmi zajímavý se mi jeví nápad s propagací pomocí celebrit, jež jsou sami pěstouni. **Muž NP5** mluvil o větší reklamě, a to v podobě letáků do kaváren a propagačních akcí. **Ženy PP3 a NP6** se shodly, že nejlepší propagace je dobrý příklad. A to pomocí těch, ke kterým společnost vzhlíží. Tím pádem se obě ženy domnívaly, že by velmi pomohla propagace pomocí celebrit, jež jsou sami pěstouni.

U **Ženy PP3** se objevil i názor, že pěstouni jsou na okraji společnosti, což sami prý pocítili od sousedů. Dále se domnívá, že propagace pomocí celebrit by pomohla, ale pouze těch celebrit, jež jsou pěstouni. **Žena PP3 uvedla:** „*Když to je těžký. V týhle zemi jsou pěstouni na okraji společnosti, dokud se to nezmění tak to tady tak bude. Třeba kdyby o tom mluvili celebrity, které do toho šli. Když to propaguje herec, co to nedělá, tak je to prázdné gesto.*“

Žena NP6 mluvila i o tom, že díky celebritám dochází k normalizaci mateřství jako takového, takže by mohli pomoci i v otázce pěstounství. **Žena NP6 uvedla:** „*Já teď řeknu úplně blbou věc, ale celebritama. Začínáme se dostávat někam, kde je mateřství normální. Lidem to bude připadat skvělý a normální, když bude mít celebrita doma třeba i Roma.*“

11.4 Shrnutí výsledků

V této podkapitole shrnu odpovědi na výzkumné otázky, které jsem získala.

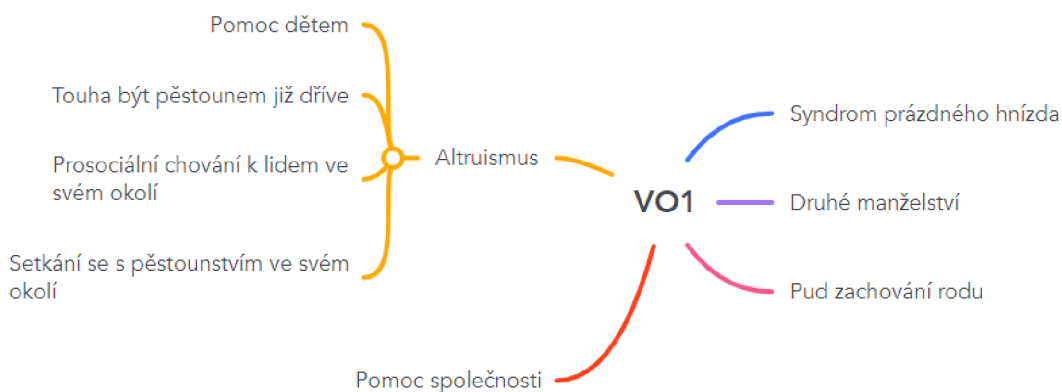
11.4.1 Odpověď na VO1

VO1: *Jaká je prvotní motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů k pěstounství?*

Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pěstounskými páry a díky následné tematické analýze jsem získala pět opakujících se témat. Jako stěžejní se ukázala **Téma 1- Altruismus**. Toto téma bylo natolik rozmanité, že bylo rozděleno do čtyř subtémat. *Subtéma 1- Pomoc dětem* se opět ukázalo jako stěžejní a objevilo se u všech **sedmi párů**. *Subtéma 2- Touha být pěstounem již dříve* se objevilo u pěti párů **PP2, NP4, NP5, NP6, NP7**. *Subtéma 3- Prosociální chování k lidem ve svém okolí* nám vykresluje osobnostní rysy čtyř párů **PP1, NP4, NP5, NP7**. *Subtéma 4- Setkání se s pěstounstvím ve svém okolí* se objevuje u třech párů **NP4, NP6, NP7**. **Téma 2- Pomoc společnosti** se ukazuje jako další stěžejní téma, které se objevilo u všech sedmi párů, které se domnívají, že díky rodině mají děti zázemí a jsou připraveny do života. **Téma 3- Syndrom prázdného hnízda** se objevuje u třech párů **PP2, NP4, NP5** spolu se silnou touhou pečovat. Toto téma se překrývá s **Tématem 4- Druhé manželství** u párů **NP4 a NP5**. **Téma 5- Pud zachování rodu** se objevuje u všech třech příbuzenských pěstounů **PP1, PP2, PP3**. Vidíme tedy, že nemůžeme mluvit pouze o jednom motivu pro daný pár, motivy se navzájem překrývají a doplňují. Pro přehled uvádím na další stránce Tabulku 1 a Obrázek 1, na němž je myšlenková mapa.

Pár	Altruismus	<i>Pomoc dětem</i>	<i>Touha být pěstounem již dříve</i>	<i>Prosociální chování k lidem ve svém okolí</i>	<i>Setkání se s pěstounstvím ve svém okolí</i>	Pomoc společnosti	Syndrom prázdného hnízda	Druhé manželství	Pud zachování rodu
PP1	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ne	Ano
PP2	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano
PP3	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ano
NP4	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne
NP5	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne
NP6	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne
NP7	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne

Tabulka 1: Shrnutí odpovědí na VO1

Obrázek 1: Myšlenková mapa VO1

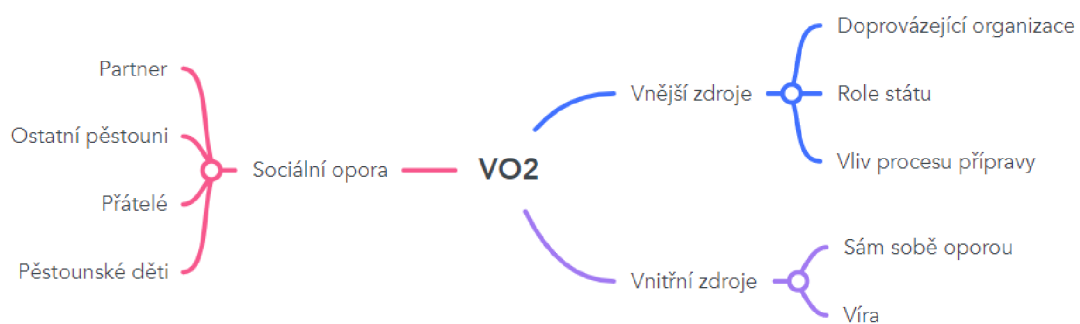
11.4.2 Odpověď na VO2

VO2: *Jaké aspekty měly, či mají vliv na motivaci příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů v průběhu poskytování pěstounské péče?*

Jako stěžejní se ukázalo **Téma 1- Sociální opora**, což se objevilo v různé formě u všech **sedmi párů**. Téma bylo rozděleno na čtyři subtémata. *Subtéma 1- Partner* se ukázalo důležité a klíčové u všech **sedmi párů**, které považují za velkou oporu sami sebe navzájem a za velmi důležité považují i partnerskou jednotu. *Subtéma 2- Ostatní pěstouni* se ukázalo jako pozitivní opora u **NP4 a NP5**. Negativně je toto téma vnímáno **NP6**. *Subtéma 3- Přátelé* se objevilo u **PP1 a NP5**. *Subtéma 4- Pěstounské děti* se ukázalo důležité u pěti párů **PP2, PP3, NP4, NP5, NP6**. Kdy u **PP2 a NP4** dobře doplňovalo syndrom prázdného hnízda a touhu pečovat. **Téma 2- Vnější zdroje** se v určité podobě objevilo u všech **sedmi párů**. Opět bylo rozděleno na tři subtémata. *Subtéma 1- Doprovozející organizace* se objevilo u pěti párů **PP1, PP2, NP5, NP6, NP7**. *Subtéma 2- Role státu* rozvířilo negativní odezvy a emoce u šesti párů **PP1, PP2, PP3, NP4, NP5, NP6**. *Subtéma 3- Vliv procesu přípravy* se sice objevilo pouze u **NP4**, ale bylo velmi silně prožíváno a odráželo se v motivaci páru. **Téma 3- Vnitřní zdroje** se objevilo pouze u dvou párů. *Subtéma 1- Sam sobě oporou* se zdálo být důležité u ženy **PP3** a muže **NP6**. *Subtéma 2- Víra* se objevilo pouze u páru **NP6**, ale opět mělo velmi silný vliv na udržení motivace a vytrvání v pěstounství. Pro přehled uvádím na další stránce Tabulku 2 a Obrázek 2, na němž je myšlenková mapa.

Pár	Sociální opora	<i>Partner</i>	<i>Ostatní pěstouni</i>	<i>Přátelé</i>	<i>Pěstounské děti</i>	Vnější zdroje	<i>Doprovázející organizace</i>	<i>Role státu</i>	<i>Vliv procesu přípravy</i>	Vnitřní zdroje	<i>Sám sobě oporou</i>	<i>Víra</i>
PP1	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
PP2	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
PP3	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne
NP4	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne
NP5	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne
NP6	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano
NP7	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne

Tabulka 2: Shrnutí odpovědí na VO2

Obrázek 2: Myšlenková mapa VO2

11.4.3 Odpověď na VO3

VO3: *Jak by se podle příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů dala zvyšovat motivace pro pěstounství?*

Odpovědi na VO3 by se daly shrnout do 2 témat. **Téma 1- Lepší přístup státu** se objevilo u **PP1, PP2, NP4, NP5, NP7**. **Téma 2- Lepší propagace** se objevilo u **PP3, NP5, NP6**. V tomto případě se objevila totožná odpověď žen z páru **PP3 a NP6**, které se domnívají, že by velmi pomohla propagace prostřednictvím celebrit, z kterých se stali pěstouni. Pro přehled uvádím Tabulku 3 a Obrázek 3, na němž je myšlenková mapa.

Pár	Lepší propagace	Lepší přístup státu
PP1	Ano	Ne
PP2	Ano	Ne
PP3	Ne	Ano
PP4	Ano	Ne
PP5	Ano	Ano
PP6	Ne	Ano
PP7	Ano	Ne

Tabulka 3: Shrnutí odpovědí na VO3

Lepší propagace — VO3 — Lepší přístup státu

Obrázek 3: Myšlenková mapa VO3

12. Diskuse

V rámci své práce jsem se zaměřila na zkoumání motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů k pěstounství. Má první výzkumná otázka mířila na samotnou motivaci k pěstounství, druhá výzkumná otázka souvisela s faktory, které na ni mají vliv a třetí výzkumná otázka se soustředila na názor pěstounů, jak by se dala motivace pro pěstounství zvyšovat. Tímto způsobem jsem se snažila pokrýt rozmanité téma motivace pro pěstounství, které se netýká pouze prvotního rozhodnutí. Pro analýzu dat jsem se rozhodla použít tematickou analýzu, která je dle Braunové a Clarkové (2006) flexibilní a odhaluje společná témata v datech, což se mi vzhledem k povaze mé práce zdálo vhodné.

Jako důležitá témata v rámci VO1 se ukázalo **Téma 1- Altruismus**, do něhož spadalo *Subtéma 1- Pomoc dětem*, *Subtéma 2- Touha být pěstounem již dříve*, *Subtéma 3- Prosociální chování k lidem ve svém okolí*, *Subtéma 4- Setkání se s pěstounstvím ve svém okolí*. Toto téma se ukázalo jako stěžejní nejen v mém výzkumu, ale i v mnohých dalších. Patří mezi ně například výzkumy Denbyho, Rindfleische a Beana (1999), kteří mluví o touze pěstounů, co chtějí dát lásku dětem z ústavní péče. Dále se podobný výsledek objevil v šetření Susan Roger, Anne Cummings a Alana W. Leschieda (2006), jež v motivaci pro pěstounství objevili výrazné altruistické prvky. Dále z šetření Peake a Townsenda (2012) vyplývá, že většina pěstounů chce dát dětem šanci na to být součástí rodiny, což by se dalo hodnotit jako altruistický čin. Sebba (2012) ve své komparaci různých studií, také zdůrazňuje vnitřní motivaci, která souvisela s touhou pomoci dětem. De Maeyer, Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Robberechts, Van Holen (2014) ve svém šetření také potvrzují, že důvody pěstounů jsou orientované více na pomoc dětem než na důvody samotných pěstounů. Z tohoto výzkumů také plyne, že svou roli hraje povědomí o pěstounství, či setkání se s pěstounstvím ve svém okolí. Dále Indráková (2015), která ve svém šetření potvrzuje výsledky šetření docentky Sobotkové (2003), popisuje, že hlavní motivací je pomoc dětem, které nemají domov. To samé přináší i nejaktuálnější šetření Jurkové (2020). Jako další stěžejní téma mého výzkumu se ukázalo **Téma 2- Pomoc společnosti**, což dokládají ve svém výzkumu například De Maeyer, Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Robberechts, Van Holen (2014). Toto téma ve své knize považuje za stěžejní i Zezulové (2012). Dalším objeveným tématem je **Téma 3- Syndrom prázdného hnízda**, což potvrzuje například ve svém výzkumu Andersson (2001). Na rozdíl od

prozkoumaných výzkumů, v mém šetření vyvstalo **Téma 4- Druhé manželství. Téma 5- Pud zachování rodu**, které se týkalo příbuzenských pěstounů potvrzuje například Andersson (2001). Dále Moštková a Sobotková (2016), které mluví o tom, že v roce 2015 73,2 % pěstounů tvoří právě příbuzenští pěstouni. V mém výzkumu se naopak nepotvrdil vliv víry na motivaci pro pěstounství, i přesto že jeden pár byl silně věřící. Vliv víry uvádí jako důležitý například ve svém šetření Helder, Gunnoe a Timmermans (2020). Určitý vliv na tento fakt by mohla být i odlišnost zemí, ve kterých probíhal můj a jejich výzkum, jelikož počet věřících v ČR klesá. Dále se v mé práci nepotvrdila ani motivace k pěstounství, kvůli neplodnosti, což vychází například z výzkumů Indrákové (2015). Důvodem může být fakt, že všichni mí respondenti měli vlastní děti, což však nepatřilo k mým kritériím výběru. V mém výzkumu nevychází ani peněžní motivace, za což jsou pěstouni často napadáni veřejností, toto téma se však neobjevuje v žádném výzkumu, s kterým jsem se setkala.

Jako důležité téma v rámci VO2 se ukázalo **Téma 1- Sociální opora**, které jsem rozdělila dále na *Subtéma 1- Partner*, *Subtéma 2- Ostatní pěstouni*, *Subtéma 3- Přátelé*, *Subtéma 4- Pěstounské děti*. Pozitivní vliv sociální opory v podobě partnera, či přátel potvrzuje například Zezulová (2012), či Klimeš (2002), který považuje za důležité v rámci procesu schvalování pěstounů, pracovat s celým párem a sledovat jeho dynamiku. Dalším důležitým tématem je **Téma 2- Vnější zdroje**, kam patří *Subtéma 1- Doprovázející organizace*, její pozitivní vliv potvrzují například Denbyho, Rindfleische a Beana (1999), a také Šedová (2017). *Subtéma 2- Role státu* se také ukázalo jako důležité v mém výzkumu a bylo doprovázeno velmi negativními emocemi, toto téma jsem neobjevila v jiných výzkumech. Domnívám se, že na to může mít vliv specifický přístup k pěstounství v našem státě. *Subtéma 3- Vliv procesu přípravy* bylo silně negativně hodnocen u jednoho páru, avšak ostatní páry se na proces dívaly spíše neutrálně. Z šetření Petříčkové (2015) spíše vyplývá, že ho žadatelé vnímají pozitivně, jelikož dané poznatky mohou přenést do vlastního života. Do **Tématu 3- Vnitřní zdroje**, patří *Subtéma 1- Sám sobě oporou a Subtéma 2- Víra*, které potvrzují například Helder, Gunnoe a Timmermans (2020), jež uvádí, že věřícím těžkosti pomáhá překonat právě víra.

Objevující se témata v rámci VO3 nemohu porovnat s jinými výzkumy, jelikož jsem nikde neobjevila podobnou strategii, a to zeptat se samotných pěstounů. Proto tyto

témata, **Téma 1- Lepší přístup státu a Téma 2- Lepší propagace**, považuji za nová. **Téma 1- Lepší přístup státu** by mohlo silně souviset s nespokojeností mých respondentů s rolí státu a s přístupem naší země k pěstounství.

Jako největší úskalí své práce jsem vnímala citlivost daného tématu, což se potvrdilo i během rozhovorů, kdy při některých z nich došlo k slzám respondentů. Domnívám se, že se mi však podařilo tuto skutečnost ošetřit, díky mému kurzu Krizové intervence, ale také tím, že jsem respondentům nabídla kontakt na charitní psychologku. Dále jsem se také zavázala respondentům, že nebudu přikládat přeepsané rozhovory k mé práci. Také jsem jim nabídla možnost poslání přeepsaných rozhovorů, což všichni odmítli se slovy, že mi věří. Jako další úskalí jsem vnímala střet zájmů, kvůli tomu, že čtyři páry mají jako svou doprovázející organizaci Oblastní charitu v Pardubicích, avšak i tento fakt jsem se snažila během výzkumu ošetřit. Při rozhovorech jsem se držela své role a nikde jsem nešířila citlivé informace. Domnívám se, že se mi toto úskalí podařilo zvládnout, jelikož získaná data jsou stejně bohatá jako ta od zbylých třech párů, jež nespádaly pod Oblastní charitu v Pardubicích. Domnívám se také, že pro příště by bylo vhodné, abych se lépe naučila řídit rozhovory, jelikož se mi stávalo, že respondenti zabíhali k jiným tématům a já jsem občas měla problém je korigovat, čímž poté vznikly velmi dlouhé rozhovory náročné na přepis. Dále se domnívám, že by pro příště bylo vhodné použít triangulaci, například doplněním dotazníkového šetření, ohniskovou skupinou, či nějakou testovou metodou.

Za plus svého výzkumu naopak považuji to, že jsem do něho zařadila respondenty, jejichž pěstounství se vyvíjelo a také to, že můj vzorek pokryl delší časové období. I přesto se však u pěstounů objevila stejná témata, což potvrzují i výzkumy, které představuji v teoretické části, ve kterých se stále opakují podobná témata v průběhu času. Domnívám se, že přínosem mé práce je kvalitativní šetření v této oblasti, které dovoluje proniknout do větší hloubky. Také si myslím, že se mi podařilo zmapovat motivace k pěstounství a její různé aspekty. Dále jsem zjistila názor pěstounů na zvyšování motivace a také jejich negativní postoj k fungování našeho státu v otázce pěstounství. Jako příležitost vidím pokračování v šetření v této oblasti. Během rozhovorů, zkoumání literatury, fungování našeho státu oproti zahraničí a díky zkoumání různých výzkumů, se otevřelo mnoho inspirujících témat jako je například pěstounství homosexuálních párů, či neustálá sanace rodin na úkor dětí. Já osobně bych se ve svém dalším šetření velmi ráda zaměřila na názory

sociálních pracovníků a pracovníků v dětských domovech, které se týkají poslední výše zmíněné problematiky.

13. Závěr

Z výsledků mého šetření vyplývá, že motivace pro pěstounství má především altruistické prvky spojené s pomocí dětem. Dále se zde objevuje stěžejní téma, které se týká pomoci společnosti. U všech příbuzenských pěstounů v mém vzorku jsem objevila i pud zachování rodu. Jako další témata se objevil syndrom prázdného hnízda, či druhé manželství

Dále vyplývá, že hlavní vliv na motivaci v průběhu pěstounství má sociální opora, a to především partner a pěstounské děti. Jako stěžejní se rovněž ukázaly vnější zdroje, a to především pozitivní vliv doprovázející organizace a negativní postoj k roli státu.

V mém šetření se také objevují názory pěstounů na to, jak by se dala zvyšovat motivace pro pěstounství. Týkají se především lepšího přístupu státu a lepší propagace.

Souhrn

Ve své práci jsem se zaměřila na zkoumání motivace pro pěstounství, u příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů, z různých úhlů. V teoretické části jsem se v první kapitole zaměřila na vymezení základních pojmů ze světa pěstounství, jelikož k roku 2022 se v této oblasti objevili nové skutečnosti. V této části jsem čerpala především ze zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021). V druhé kapitole jsem se věnovala jednotlivým typům pěstounské péče a jejím výhodám a úskalím. Čerpala jsem především z poznatků autorek jako je docentka Sobotková a doktorka Šmahajová rozená Očanášková (2013). Tyto autorky ve své knize popisují nejen rozdělení náhradní rodinné péče, ale i historii pěstounství a celkové pozadí pěstounské péče v našem státě. Dále také komentují určitá úskalí, která se mohou vyskytnou například v rámci přechodné pěstounské péče. V této kapitole jsem se také opírala o poznatky Zezulové (2012), která je sama pěstounkou a opět ve své knize popisuje různé typy náhradní rodinné péče, ale také různá úskalí a praktické rady z vlastní zkušenosti. Jako přínosné pro tuto kapitolu považuji i poznatky Moštkové a Sobotkové (2016) v rámci méně probádané příbuzenské pěstounské péče. Ve třetí kapitole jsem zasadila pěstounství do historického kontextu a zaměřila jsem se také na novodobé trendy v pěstounství u nás, přičemž jsem čerpala hlavně z poznatků Langmeiera a Matějčka (2011). Z jejich díla jsem čerpala především fakta o historii náhradní rodinné péče a také jsem popisovala jejich výzkumy v rámci psychické deprivace dětí, které jsou sice starší, ale pro náhradní rodinnou péči u nás přelomové. Díky historickému pozadí tohoto fenoménu můžeme také lépe pochopit jeho vývoj a současný stav. Ve čtvrté kapitole jsem se zabývala průběhem pěstounství, kde mojí oporou opět bylo Ministerstvo práce a sociálních věcí (10. listopadu 2021). Do této kapitoly jsem zařadila proces přípravy, vzdělávání pěstounů a také jsem představila některé doprovázející organizace, které mají v rámci pěstounství nezastupitelnou roli. V páté kapitole jsem představila fakta o tom, jak funguje pěstounství v zahraničí, především díky skvělému přehledu Macely (2019), který ve své publikaci popisuje fungování pěstounství v různých zemích. Díky jeho přehledu se můžeme poučit, či vyvarovat určitým krokům i u nás. V šesté kapitole jsem se věnovala samotné motivaci pro pěstounství a výzkumům na dané téma, které pocházely například ze šření Sobotkové (2003); Indrákové (2015); Jurkové (2020); Susan Roger, Anne Cummings a Alana W. Leschieda (2006); De Maeyer, Vanderfaeillie, Vanschoonlandt, Robberechts, Van Holen (2014); či výzkum Peake a

Townsenda (2012). Z šetření těchto výzkumníků vyplývá, že motivace pro pěstounství má především altruistické prvky.

V rámci výzkumu jsem používala metodu pozorování a polostrukturovaného rozhovoru. Mými respondenty bylo sedm párů, které stále jsou, či byly dlouhodobými pěstouny. Získávala jsem je pomocí záměrného účelového výběru, díky němuž jsem získala tři páry, a pomocí záměrného výběru přes instituce, a to přes Oblastní charitu v Pardubicích, díky čemuž jsem získala čtyři páry. Analýzu výsledků jsem prováděla formou tematické analýzy, která má flexibilní povahu a odhaluje společná témata v datech.

V rámci své práce jsem si stanovila tři výzkumné otázky. Za stěžejní odpovědi na **VO1** (*Jaká je prvotní motivace příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů k pěstounství?*) považuji tyto výsledky: Altruismus, a to především pomoc dětem, dále pomoc společnosti, u příbuzenských pěstounů se jedná o pud zachování rodu. Dále se objevily témata týkající se syndromu prázdného hnízda. Všechna tato témata byla objevena v předchozích výzkumech. Jako nové téma se v mém výzkumu objevilo druhé manželství.

Za stěžejní odpověď na **VO2** (*Jaké aspekty měly, či mají vliv na motivaci příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů v průběhu poskytování pěstounské péče?*) považuji tyto výsledky: Sociální opora, a to především partner a pěstounské děti, dále se zde objevuje vliv ostatních pěstounů a přátel. Také se zde setkáme s vnějšími zdroji, a to především s pozitivním vlivem doprovázející organizace a negativním postojem k roli státu. Méně často jsem se setkala s vnitřními vlivy, jako je víra a opora v sobě samotném.

Za stěžejní odpovědi na **VO3** (*Jak by se podle příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů dala zvyšovat motivace pro pěstounství?*) považuji: Lepší přístup ze strany státu a také lepší propagaci. Tyto výsledky považuji za nové, jelikož jsem nenalezla zdroje, s nimiž bych je mohla srovnat.

Příležitost v rámci mé práce spatřuji zejména v tom, že mě osobně podněcuje v dalším zkoumání v této oblasti, jelikož počet dětí v dětském domově je stále velký.

Jako omezení své práce vidím například to, že by bylo vhodné pro příště využít metodu triangulace například pomocí dotazníkového šetření, ohniskové skupiny, či testových metod.

Jako přednosti své práce naopak vidím hloubku mého šetření, postihnutí motivace z více úhlů, zjištění názoru samotných pěstounů na zvyšování motivace, či toho, jak moc jsou nespokojeni s fungováním našeho státu.

Seznam zdrojů

- Adopt us kids, n. d. (nedat.). *About foster parenting*. Získáno 1.2.2022 z <https://www.adoptuskids.org/adoption-and-foster-care/overview/foster-parenting>
- Aldgate, J., McIntosh, M. (2006). *Looking after the family: a study of children looked after in kinship care in Scotland*. Edinburgh: Social Work Inspection Agency.
- Amalthea z.s. (nedat.) Získáno 10.1.2022 z <https://www.amalthea.cz/>
- Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *British Journal of Social Work*, 31(2), 235–248. doi:10.1093/bjsw/31.2.235
- Backhouse, J., Graham, A. (2012). Grandparents raising grandchildren: Negotiating the complexities of role-identity conflict. *Child and Family Social Work*, 17, 306-315. doi:10.1111/j.1365-2206.2011.00781.x
- Braun, V., Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101.
- Broad, B., Hayes, R., Rushforth, CH. (2001). *Kith and kin: kinship care for vulnerable young people*. London: National Children's Bureau and Joseph Rowntree Foundation.
- Brown, J. (2011). Child Fostering Chains Among Ovambo Families in Namibia, Southern Africa. *Journal of Southern African Studies*, 37(1), 155–176. doi:10.1080/03057070.2011.555156
- David J. Buller (2005). Evolutionary psychology: the emperor's new paradigm. *Trends in Cognitive sciences*. 9(6), 0–283. doi: 10.1016/j.tics.2005.04.003
- Daly, M., & Wilson, M.I. (1985). Child abuse and other risks of not living with both parents. *Ethology and Sociobiology*, 6, 197-210.
- De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Vanschoonlandt, F., Robberechts, M., Van Holen, F. (2014). Motivation for foster care. *Children and Youth Services Review*, 36(), 143–149. doi: 10.1016/j.childyouth.2013.11.003
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Self-Determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health. *Canadian Psychology*, 49 (3). Získáno 5.12. 2021 z <http://www.anitacrawley.net/Resources/Articles/Deci%20and%20Ryan.pdf>
- Denby, R., Rindfleisch, N., Bean, G. (1999). Predictors of foster parents' satisfaction and intent to continue to foster. *Child Abuse and Neglect*, 23(3), 287–303. doi:10.1016/s0145-2134(98)00126-4
- Gabriel, Z., Novák, T. (2008). *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada.

Gleichová, T. (28.5.2021). Do dětských domovů se kvůli pandemii dostalo méně dětí. Na problémy v rodinách neměl kdo upozorňovat. ČT24. Získáno z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3318114-do-detskych-domovu-se-kvuli-pandemii-dostalo-mene-deti-na-problemy-v-rodinach-nemel>

Hartl, P., Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál

Heclová, I. (2017). *Podporující a limitující faktory v příbuzenské pěstounské péči*. (Diplomová práce). Získáno 6.1.2022 z https://theses.cz/id/47x8rf/Iveta_Heclov_diplomov_prce_pozitivn_a_limitujc_factory_v_.pdf?lang=en;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dvychovatel%20soci%C3%A1ln%C3%AD%20slu%C5%BEby%26start%3D48

Helder, E. J., Gunnoe, M. L., Timmermans, H. (2020). Religious Motivation to Adopt as a Predictor of Adoptive Family Structure, Parental Discipline, and Outcomes. *Adoption Quarterly*, 23(3), 163–186. doi:10.1080/10926755.2020.1790451

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
Hlaváček, T. (2018). *Možnosti náhradní rodinné péče u osob žijících v registrovaném partnerství*. (Diplomová práce). Získáno 10.1.2022 z <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=35738914407>

Howell-Moroney, M. (2014). The Empirical Ties between Religious Motivation and Altruism in Foster Parents: Implications for Faith-Based Initiatives in Foster Care and Adoption. *Religions*, 5(3), 720–737. MDPI AG. <http://dx.doi.org/10.3390/rel5030720>

Child Welfare Information Gateway. (2016). *Kinship Caregivers and the Child Welfare System*. Získáno 1.2. 2022 z https://www.childwelfare.gov/pubpdfs/f_kinshi.pdf

Churavá, P. (2016). *Analýza vzdělávacích potřeb pěstounů*. (Diplomová práce). Získáno 16.12.2021 z <https://theses.cz/id/7p15vd/17746295>

Indráková, K. (2015). *Pěstounská péče očima dlouhodobých pěstounů*. (Diplomová práce). Získáno 20.1.2022 z https://theses.cz/id/orpk3t/Konen_verze_DP_-_pevod_do_pdf.txt

iRozhlas. (2021). *„Můžou poskytovat stejně láskyplnou výchovu.“ Šéfové stran se na uzákonění sňatků gayů a leseb neshodnou*. Získáno z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/homosexualove-manzelstvi-pro-vsechny-parlamentni-volby-volby-2021_2109230720_sto

Janků, B. (2017). *Psychologické aspekty pěstounské péče na přechodnou dobu: Multidisciplinární pojetí*. (Diplomová práce). Získáno 21.12.2021 z <https://theses.cz/id/o1r5bk/20910665>

Jurková, K. (2020). *Motivační faktory pěstounů*. (Diplomová práce). Získáno 15.1.2022 z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/118350/120358520.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Kamasová, K. (2015). *Pěstounská péče na přechodnou dobu pohledem sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. (Diplomová práce). Získáno 21.12.2021 z https://theses.cz/id/euxe7e/Klra_Kamasov_-_Diplomov_prce.pdf?zpet=%252Fvyhledavani%252F%253Fsearch%253Dvychovatel%2520soci%25C3%25A1n%25C3%25AD%2520slu%25C5%25BEby%2526start%253D94
- Klimes, J. (2002). *Reakce na ambivalentní objekt*. (Diplomová práce). Získáno 12.1.2022 z http://www.klimes.us/mojeprace/disertace_teoreticka.pdf
- Kozubalová, M. (2016). *Možnosti péče o děti registrovaných partnerů*. (Diplomová práce). Získáno 22.12.2021 z <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=20231269355>
- Kiraly, M., Humpreys, C. (2013). Family contact for children in kinship care: A literature review. *Australian Social Work*, 66, 358-374. doi: 10.1080/0312407X.2013.812129.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2.vyd.). Praha: Grada
- Langmeier, J., Matějček, Z. (2011). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolínium
- ČTK (6.8.2021). Konec kojeneckých ústavů. Lidovky. Získáno z https://www.lidovky.cz/domov/konec-kojeneckych-ustavu-o-navrhu-se-rozhorela-vasniva-debata-novelu-mohou-stopnout-jeste-senatori.A210806_135341_In_domov_tm
- Macela, M. (2019). *Krátkodobá pěstounská péče*. Brno: Sdružení pěstounských rodin
- Matějček, Z., a kol. (1999). *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál.
- Matějček, Z., Koluchová, J., Bubleová, V., Kovařík, J., Benešová, L. (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál
- Matoušek, O. (1997). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Melekhova, I. (2015). *Komparace systémů osvojení v České republice a Ruské federaci*. (Diplomová práce). Získáno 10.2.2022 z <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=94781777873>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (10. listopadu 2021). *Formy náhradní rodinné péče*. Získáno z <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (10. listopadu 2021). *Proces zprostředkování*. Získáno z <https://www.mpsv.cz/proces-zprostredkovani>
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada
- Moštková, Š., Sobotková, I. (2016). *Příbuzenská pěstounská péče: když dítě vychovávají prarodiče*. *E-psychologie*, 10(4), 47-64. Dostupné z http://e-psycholog.eu/pdf/mostkova_sobotkova.pdf
- Neubauerová, J. (2018). *Psychologické posouzení žadatelů o pěstounskou péči*. (Diplomová práce). Získáno 8.1. 2022 z <https://theses.cz/id/n0jjqz/27602787>

Neagoe, A., Neag, D.L.M., Lucheuş, D., Capraro, V. (2019). Reasons to care: Personal motivation as a key factor in the practice of the professional foster carer in Romania. *PLOS ONE*, 14(9), e0222716–. doi: 10.1371/journal.pone.0222716

Oblastní Charita Pardubice (nedat.) Získáno 10.1.2022 z <https://pardubice.charita.cz/jak-pomahame/sluzby-pro-pestouny/>

Orel, M. a kol. (2020). *Psychopatologie* (3. vyd.) Praha: Grada

Peake, L., Townsend, L. (2012) *The Motivations to Foster*. London: The Fostering Network.

Petříčková, R. (2015). *Proces přípravy očima žadatelů o adopci nebo pěstounství*. (Diplomová práce). Získáno 8.1.2022 z https://theses.cz/id/mepnmg/DP_2_Petrickova.pdf

QueerGeography. (2018). *Rovnost manželství ve světě*. Získáno z <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

Rodger, S., Cummings, Leschied, A.W. (2006). *Who is caring for our most vulnerable children?: The motivation to foster in child welfare.* , 30(10), 1129–1142.doi:10.1016/j.chiabu.2006.04.005

Říčan, P., Krejčířová, D. a kol. (2006). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada

Satorová, L. (2019). *Vzdělávací potřeby pěstounů*. (Diplomová práce). Získáno 9.1.2022 z <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=98153095565>

Sdružení pěstounů z.s. (nedat.) Získáno 10.1.2022 z <http://www.pestouni.cz/>

Sebba, J. (2012). *Why do people become foster carers?* Oxford: University of Oxford

Severe, S. (2007). *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál.

Schoollerová, J. E. (2002). *Adopce vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů

Sobotková, I. (2003). *Pěstounské rodiny. Jejich fungování a odolnost*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Sobotková, I., Očenášková, V. (2013) *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého

Státní správa ČR. (10. prosince 2021). *Nový rok přinese změny v oblasti pěstounské péče*. Získáno z https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/novy_rok_prinese_zmeny_v_oblasti_pestounske_pece_21121008_94067292

Šedová, M. (2017). *Role doprovázejících organizací v pěstounské péči*. (Diplomová práce). Získáno 19.1.2022 z <https://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=325355386>

Úřad práce ČR. (17. prosince 2021). *Dávky péstounské péče a zaopatřovací příspěvky*. Získáno z <https://www.uradprace.cz/web/cz/davky-pestounske-pece-a-zaopatrovaci-prispevky1#P%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvek%20p%C5%99i%20p%C4%9Bstounsk%C3%A9%20p%C3%A9%C4%8Di>

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum

Zákony pro lidi. (nedat.). *Zákon č. 363/2021 Sb.* Získáno z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-363#cast3>

Zezulová, D. (2012). *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál

Seznam obrázků a tabulek

Obrázky

Obrázek 1: Myšlenková mapa VO1	78
Obrázek 2: Myšlenková mapa VO2	80
Obrázek 3: Myšlenková mapa VO3	81

Tabulky

Tabulka 1: Shrnutí odpovědí na VO1.....	78
Tabulka 2: Shrnutí odpovědí na VO2.....	80
Tabulka 3: Shrnutí odpovědí na VO3.....	81

Příloha 1: Abstrakt diplomové práce

Název práce: Motivace pro pěstounství u příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů

Autor práce: Kateřina Pospíšilová

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Müllerová

Počet stran a znaků: 94, 179 900

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 63

Abstrakt: Cílem mé práce bylo zmapovat motivaci pro pěstounství z různých úhlů u příbuzenských a nepříbuzenských pěstounů. Má práce postihuje prvotní motivaci, vliv na motivaci v průběhu a názory pěstounů na to, jak by se dala zvyšovat motivace u veřejnosti. Použila jsem kvalitativní přístup v rámci, něhož jsem zvolila metodu pozorování a polostrukturovaného rozhovoru. Mé respondenty tvořilo sedm párů. Tito lidé byli, či stále jsou dlouhodobými pěstouny. Tři z nich jsem získala pomocí záměrného účelového výběru a čtyři z nich pomocí výběru přes instituce, a to konkrétně díky Oblastní charitě v Pardubicích. Analýzu dat jsem provedla pomocí tematické analýzy. Stěžejním výsledkem v rámci motivace pro pěstounství se ukázal altruismus, a to především pomoc dětem, dále také pomoc společnosti, či pud zachování rodu u příbuzenských pěstounů. Objevil se zde i syndrom prázdného hnízda a nově druhé manželství. Mezi hlavní faktory, které mají vliv na motivaci v průběhu, patří sociální opora, a to především partner a pěstounské děti. Dále jsem se setkala s vnějšími zdroji jako pozitivní vliv doprovázející organizace, či negativní postoj k fungování našeho státu. Nově se v mém výzkumu objevují názory samotných pěstounů na zvyšování motivace pro pěstounství, a to pomocí lepšího přístupu státu a lepší propagace.

Klíčová slova: pěstounství, příbuzenští pěstouni, nepříbuzenští pěstouni, motivace, motivace pro pěstounství

Příloha 2: Abstract of thesis

Title: The motivation for foster care in related and unrelated foster parents

Author: Kateřina Pospíšilová

Supervisor: Mgr. Zuzana Müllerová

Numberofpages and characters: 94, 179 900

Numberofappendices: 3

Numberofreferences: 63

Abstract: The aim of my thesis was to map the motivations for fostering from different angles for relative and non-relative foster carers. My work affects initial motivation, the impact on motivation over time and foster carers' views on how motivation could be increased in the public. I used a qualitative approach in which I adopted a method of observation and semi-structured interview. My respondents consisted of seven couples. These people were, or still are, long-term foster carers. I recruited three of them through deliberate purposive sampling and four of them through institutional sampling, specifically through the Regional charity in Pardubice. I analysed the data using thematic analysis. Altruism emerged as the key outcome in terms of motivation for fostering, especially helping children, as well as helping society or the instinct to preserve the family lineage in relative foster carers. The empty nest syndrome and newly second marriage also emerged. The main factors influencing motivation in the course include social support, especially the partner and the foster children. I also encountered external sources such as the positive influence of the accompanying organization or the negative attitude towards the functioning of our state. Newly emerging in my research are the views of foster carers themselves on increasing motivation for fostering, through better state fostering services and better promotion.

Key words: foster care, related foster parents, unrelated foster parents, motivation, motivation for foster care

Příloha 3: Okruhy s otázkami pro rozhovor

Dobrý den, jmenuji se Kateřina Pospíšilová a studuji psychologii na Univerzitě Palackého v Olomouci. Zhruba pět let se věnuji práci se sociálně slabými dětmi a pěstounskými dětmi v rámci Oblastní charity v Pardubicích. Mezi mé činnosti patří vedení Klubu dětí, tábory, výpravy, pomoc při akcích pro pěstouny, ostatní děti a další dobrovolné činnosti. Během své práce jsem získala sympatie k pěstounům a jejich práci, a proto bych se chtěla ve své bakalářské práci zaměřit na motivaci pro pěstounství.

Na začátku se musím zeptat, zda souhlasíte s nahráváním a zda chcete poslat přepsaný rozhovor. Nemusíte se obávat, pro povahu a citlivost dat bude vše naprosto anonymní, pokud vám bude jakákoliv otázka nepříjemná, můžete odmítnout odpovědět a zároveň můžete kdykoliv odstoupit od rozhovoru. V případě toho, že se vám během rozhovoru otevře nějaké citlivé téma, neváhejte se mi ozvat a já vás přesměruji na charitní psychologku Oblastní charity v Pardubicích.

Nyní bych se Vás zeptala na pár obecných otázek.

1. Věk
2. Zaměstnání
3. Rodinný stav
4. Počet dětí
5. Počet pěstounských dětí
6. Pohlaví dětí
7. Věk dětí
8. Jak dlouho jste pěstounem?
9. Organizace zaštiťující vaše pěstounství?
10. Příbuzenský X Ne

Okruh: Co vede k rozhodnutí být pěstounem/ Prvotní motivace

1. Kdy jste se rozhodli pro tuto úlohu?
2. Proč pěstounství a ne adopce?
3. Neodrazoval vás kontakt s rodiči dítěte?
4. Neodrazovalo vás to, že vám ho mohou dítě odebrat?
5. Či vás neodrazoval kontakt s organizací?
6. Bylo to dlouho plánované rozhodnutí, či mu předcházela nějaká nenadálá událost?
7. Myslíte si, že jste toto rozhodnutí dělali pro sebe, pro pěstounské dítě, nebo pro koho?
8. O či iniciativu se jednalo?
9. Mohl vás inspirovat někdo v okolí?
10. Mohla vás inspirovat propagace tématu?
11. Měli jste dříve povědomí o tomto tématu?
12. Jak jste vnímali tehdy ostatní pěstouny?
13. Vidíte ve své roli nějaký spirituální smysl, či vyšší poslání?
14. Co si myslíte, že bylo vaším důvodem, motivací stát se pěstounem?
15. Je tento důvod stále živý? Nebo se objevily nové?

Okruh: Příprava/ Motivace během přípravy

1. Jaká byla vaše příprava pro tuto roli v rámci organizace?
2. Jaká byla vaše osobní příprava?
3. Jaká byla příprava vaší celé rodiny?
4. Bylo pro vás těžké udržet si motivaci během přípravy?
5. Pro koho z vás to bylo těžší?
6. Zjišťovala se v rámci přípravy vaše motivace pro pěstounství? Co se zjistilo?
7. Lišila se vaše motivace navzájem?

Okruh: Průběh/ Motivace v průběhu

1. Jak se v této roli cítíte? A váš partner?
2. Co vše musíte dělat v rámci organizace, abyste stále mohli být pěstouny?
3. Je těžké udržet si motivaci?
4. Co je vaším hnacím motorem, abyste vydrželi?
5. Změnila se nějakým způsobem vaše motivace pro pěstounství?
6. Co si myslíte, že na to mělo vliv?
7. Jaký je váš vztah s pěstounským dítětem?
8. Dokázali byste porovnat vztah s pěstounským dítětem a vašimi dětmi? a výchovu?
9. Jak byste zhodnotili vztahy před a po v rodině?
10. Jaký to mělo vliv na vaše manželství?
11. Jaký to mělo vliv na vaši osobnost, sebepojetí?

Okruh: Opora/ Vliv opory na motivaci

1. Myslíte si, že vám organizace pomáhá udržovat motivaci?
2. Jak byste zhodnotili přístup sociálních pracovníků?
3. A možnosti pro vás v rámci organizace, různé akce atd.?
4. A co role státu? Cítíte dostatečnou oporu?
5. A co opora ze strany rodiny?
6. Partnera?
7. Přátel?
8. Koho považujete za svou největší oporu vytrvat?
9. Na koho jste se obraceli v krizové situaci, pokud nastala?

Okruh: Ostatní pěstouni/ Vliv ostatních pěstounů na motivaci

1. Znáte nějaké další pěstouny?
2. Jak jste se seznámili?
3. Stýkáte se pravidelně?
4. Pomáhají vám udržovat motivaci? a vy jim?
5. Co si myslíte o jejich motivaci pro pěstounství? Znáte konkrétní motivace?

Okruh: Rady

1. Co byste doporučili lidem, kteří se připravují na tuto roli? Čemu se vyvarovat, co naopak dělat?
2. Co si myslíte, že je jejich motivace?
3. Co byste o pěstounství vzkázali veřejnosti?

4. Jak by se podle vás dala zvyšovat motivace pro pěstounství mezi veřejností?

Okruh: Závěr

1. Jaký vidíte nyní vy sami v pěstounství smysl pro vás?
2. A jaký si myslíte, že je všeobecný smysl této role?
3. Chtěli byste na závěr ještě něco dodat?

Cítíte se po rozhovoru v pořádku? Potřebujete ještě něco probrat, či uzavřít?
Neodcházíte s nějakým otevřeným tématem?